

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
ΝΑΟΥΣΗΣ

Ο Λόγιος Σταύρος Χωνός - Η ζωή και το έργο του

Το δίκαιο στη μετεπαναστατική ΝΙΑΟΥΣΤΑ

Το «βακτηριακό κάψιμο»
των μπλοειδών

Όψιμες ποικιλίες ροδακινιάς

Το άζωτο

φωτ. Σταύρος Χωνός

Γλωσσολογικά περιοχής Ναούσης
με αρχαιολογική τεκμηρίωση

Το γλωσσοπλαστικό δαιμόνιο του νεοέλληνα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Φυλάξτε τὰ τεύχη τῆς «Νιάουστας»

Παλαιὰ τεύχη μπορείτε νὰ προμηθευθεῖτε ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοῦ Συλλόγου

Ἡ «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στηρίζεται στὴν ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον
τῶν συνδρομητῶν της

Παρακαλοῦμε νὰ μεριμνήσετε γιὰ τὴν ἀνανέωση τῆς συνδρομῆς
τοῦ ἐτους 1989

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

- 1) ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ
- 2) ΜΝΗΜΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΣΑΜΗ ΚΑΡΑΤΑΣΙΟΥ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΕΙΨΟΥΝ
ΑΠΟ ΚΑΝΕΝΑ ΝΑΟΥΣΑΙ·ΚΟ ΣΠΗΤΙ

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Βασ. Φιλίππου 21. Ὁρεσ λειτουργίας απογεύματα Δευτέρα, Τρίτη, Τετάρτη, Πέμπτη.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

„ΝΙΑΟΥΣΤΑ „

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1990
Τεύχος Z - Τόμος 51

ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Πρόεδρος Ντινόπουλος, Ελένη Μήτσιαιλα Ζεγκίνη
Γραμματέας Σαμαρά

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Πρόεδρος Φιλίππου 21 - 592 00 ΝΑΟΥΣΑ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΡΟΣΩΠΟΥΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:

Πρόεδρος Καρατσιώλης - Γεωπόνος 60-331

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:

Πρόεδρος Χωνός

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΙΟΧΕΙΟΥΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ:

Πρόεδρος Γραφείο Αντώνη Μπαρουγένη
Γραμματέας Κωνσταντίνου Καμάρα 3 Τηλ. 260-140
Βερόια - Θεσσαλονίκη.

Περιοχόμενα

Ιστορικά - Λαογραφικά
Πολιτισμολογικά - Εθνικά

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΑΧ. Το δικαίο στην μετεπα- τοτική ΝΙΑΟΥΣΤΑ - Ιδιωτικά έγγραφα.	σελ 48
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΒΡΥΤΖΙΑΣ ΔΗΜ. Πολιτισμολογικά μήνας στην Αυστραλία.	50
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΓΑΣ Φ. Γλωσσολογικά περιοχής Ναούσης με αρχαιολογική τεκμηρίωση.	51
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΑΡΤΗΣΗΣ Ν. Οι αραμαπατζίδοι κι οι Καρα- γουγιάδοι στην Νιάουστα.	52
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΕΣΤΟΛΟΥ ΣΤ. Το γλωσσολογικό δαιμόνιο του νεοέλληνα.	58

Προβλήματα

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΑΪΤΣΗΣ Τ. Ο λόγιος Σταύρος Χωνός 61

Γεωργικά - Δεντροκομικά

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΚΟΛΑΚΑΚΗΣ ΝΙΚΟΣ. Ελληνογαλλική συνεργα- σία στον γεωργικό τομέα.	69
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΠΟΥΡΓΙΔΗΣ ΚΩΣ. Αξιολογές όψιμες ποικιλίες ροδοκανιάς.	71
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΜΩΝΗΣ ΑΣ. Το άζωτο.	73
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΚΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΟΔΥΣ. Το -βακτηριακό κάψιμο των μηλοειδών- - Ποιότητα καρπών ή απόσυρση.	76

Πολιτισμολογικά - Δραστηριότητες

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΛΣΑΜΙΔΗΣ ΕΜ. Προβλήματα συμμετοχής Ελληνικών φολκλορικών συγκροτημάτων σε φεστιβάλ εξωτερικού.	85
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΠΙΝΘΗΡΟΠΟΥΛΟΥ ΧΑΡ. Δραστηριότητες του διεπαγγελματικού συνδέσμου οίνων Ο.Π.Α.Π. Νάουσα	86

Αγαπητέ φίλε,

— Σήμερα τιμούμε τον ~~Κωνσταντίνου~~ Λόγιο Σταύρο Χωνό. Συνεργάτης του περιοδικού μας ασχολείται με την προσωπικότητα του. Ο Σ. Χωνός υπήρξε εκλεκτό τέκνο της Νάουσας. Ανθρώπος μορφωμένος με σπουδές στο εξωτερικό, πρόσφερε πολύτιμες υπηρεσίες σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Έγραψε βιβλία για την δημοτική εκπαίδευση. Συνεργάστηκε με πολλές εφημερίδες. Για 15 χρόνια ήταν μόνιμος συνεργάτης στην εφημερίδα της Θεσσαλονίκης «Νέα Αλήθεια», υπογράφοντας τα κείμενά του με το ψευδώνυμο «Ούτις».

Ο Σ. Χωνός δεν περιορίστηκε μόνο στα εκπαιδευτικά έργα του δασκάλου. Ανέπτυξε αξιόλογη εθνική κοινωνική και πολιτική δράση. Πρόσφερε πολύτιμες υπηρεσίες στον Μακεδονικό αγώνα. Ενδιαφέρθηκε για τους πτωχούς και αδικημένους, και αγωνίστηκε για τα συμφέροντά τους. Ήταν ένας αγνός ιδεολόγος και αγωνίστηκε για την επικράτηση των προοδευτικών ιδεών.

— Μετά τον μεγάλο χαλασμό του 1822 η Νάουσα σιγά - σιγά επουλώνει τις πληγές της και ξεκινά μία καινούργια ζωή. Διεξάγονται κανονικές συναλλαγές και πραγματοποιούνται αγοραπωλησίες κτημάτων. Συνεργάτης του περιοδικού μας, παρουσιάζει ενδιαφέροντα στοιχεία γύρω από τις συναλλαγές των κατοίκων. Έτσι παίρνουμε μία εικόνα του εθνικού δικαίου που εφαρμόζονταν στη πόλη, την εποχή εκείνη.

— Και κάτι που ενδιαφέρει ιδιαίτερα την Νάουσα και την επαρχία της. Αφορά την Ιστορία του τόπου μας. Πρόκειται για το όνομα του χωριού Μαρίνο που ήταν γνωστό πριν από το 200 π.χ. Ειδικός αρχαιολόγος, πανεπιστημιακός, γνώστης της περιοχής, μας ενημερώνει σχετικά.

— Κάθε καλλιέργεια (πολυετής ή ετήσια) έχει τα προβλήματα της. Περισσότερο όμως έχει η αχλαδοκαλλιέργεια. Η αχλαδιά αντιμετωπίζει πρόβλημα επιβίωσης, εξαιτίας της σπειλής από το «βακτηριακό κάψιμο». Στο σημερινό τεύχος δίνονται πληροφορίες το πως μπορεί να αντιμετωπισθεί.

— Απόσυρση ή ποιότητα καρπών; Στο ερώτημα αυτό μία, είναι η «σωστή» απάντηση. Ένα προϊόν για να σταθεί πρέπει να είναι ανταγωνιστικό. Επί του προκειμένου χρήσιμες είναι οι γνώμες, δύο υπευθύνων ξένων που εκθέτουν τις απόψεις τους για την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών γεωργικών προϊόντων γενικά.

— Αυτά για σήμερα. Ευχόμαστε καλό καλοκαίρι και ευχάριστες διακοπές.

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ετήσια συνδρομή Ιδιωτών	1.200
Δημοί - Κοινότητες - Σύνισμοι	2.500
Εξωτερικού δολλάρια	25

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΣΤΗΝ ΜΕΤΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΝΙΔΟΥΣΤΑ

Ιδιωτικά έγγραφα και Κώδικες

Μετά την Επανάσταση του 1822 και τον Χαλασμό της Νιούστας, όταν η ανύμιαλη κατάσταση άρχισε να καταλογιάζει, μια καινούργια ζωή ξεκινάει στην βρασιλευμένη πολιτεία. Οι ανοιχτές πληγές επουλώνονται σιγά - σιγά και ανασυγκροτούνται οι κοινωνικές δομές για την νέα εξελικτική πορεία της, που θα φτάσει στο απόγειο την πρώτη δεκαετία του αιώνα μας.

Για την πρώτη ανασυγκρότηση της καταστραμμένης Νιούστας ελάχιστες έγγραφες μαρτυρίες έχουμε. Από το έγγραφο των τουρκικών Αρχείων Θεσσαλονίκης και Βέροιας (Συλλογή Βασδραβέλλη «Οι Μακεδόνες κατά την Επανάστασιν του 1821» έκδ. Γ' σ. σ. 281 - 292) του Βεζύρη Μεχμέτ Εμίν Πασά της 7.10.1822 και τους Πίνακες Καταγραφής δεσφειυμένων περιουσιών, πέρνουμε τις πρώτες πληροφορίες για τα τι ξαπύμενε από τον Χαλασμό. Άλλα τεκμηρία γραφτά δεν υπάρχουν μέχρι το 1830, χρονολογία έκδοσης του ειδικού φερμανίου του Σουλτάνου Μαχμούτ Β' με το οποίο φερμάνι δόθηκε κάποια αμνηστία.

Η ζωή, όμως, συνεχίζεται και όπως κάθε κοινωνία για να συντηρηθεί και επιζήσει χρειάζεται ορισμένους κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς, έτσι και στην αναγεννημένη Νιούστα, οποιοδήποτε, κάποιοι κανόνες Δικαίου θα ρύθμιζαν τις κοινωνικές σχέσεις, είτε στο δημόσιο, είτε στον ιδιωτικό βίο.

Σχετικά με το Δίκαιο στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα, μπορούμε να αναφερθούμε σε ορισμένες γνωστές ιστορικές διαπιστώσεις. Όπως είναι τεκμηριωμένα ιστορικά, μετά την άλωση της Πόλης ο σουλτάνος Μεχμέτ Β', ο κατακτητής, από αίτια ιστορικά, οικονομικά και πολιτικά, διατήρησε άθικτο το θεσμό της Ορθόδοξης Εκκλησίας και παραχώρησε στον Οικουμενικό Πατριάρχη εξαιρετικά προνόμια. Ο Πατριάρχης είναι ο ανώτατος δικαστής και προστάτης των ραγιαδών Η δικαιοδοσία του ήταν απόλυτη για όλες τις προσωπικές διαφορές που είχαν σχέση θρησκευτική (γάμοι, υιοθεσίες, διαζύγιο και πολλές φορές κληρονομίες), μεταξύ ορθοδόξων και οι διαφορές αυτές υπάγονταν στην δικαιοδοσία των επισκοπικών δικαστηρίων. Λαϊκά δικαστήρια, ιδρύματα από τον Πατριάρχη, δικάζαν τις υπόλοιπες αστικές υποθέσεις. Μόνον οι ποινικές υποθέσεις και όσες άλλες είχαν διάδικο και μουσουλμάνο, δικάζονταν από τους Κατήδες. Από την Εκκλησία εφαρμόζονταν το Βυζαντινορωμαϊκό Δίκαιο. Παράλληλα στις αναπτυσσόμενες ελληνικές κοινότητες, εφαρμόζονταν και το Εθιμικό Δίκαιο που διαμορφώ-

νονταν ανάλογα με τις τοπικές κοινωνικές συνθήκες. Στις συναλλαγές, κυρίως από τον 17ο αιώνα, δεν μπορούσαν να έχουν εφαρμογή οι αυστηροί κανόνες του γραπτού δικαίου των Βυζαντινών Αυτοκρατόρων, όπως είχαν διατυπωθεί από τον διάσημο Δικαστή και νομομαθή της Θεσσαλονίκης Αρμενόπουλο.

Το ίδιο συμβαίνει και στην περιοχή του Βιλαετίου της Θεσσαλονίκης και του Καζά της Βέροιας, όπου υπάγονταν η Νιούστα. Τις οικογενειακές σχέσεις των ορθοδόξων ρυθμίζει το παλιό Βυζαντινορωμαϊκό Δίκαιο, που εφαρμόζει η Εκκλησία. Και έχουμε τους (συμβολαιογραφικούς) Κώδικες στην Ιερά Μητρόπολη Βεροιαίας και Νάουσας, όπου καταγράφονταν γάμοι, υιοθεσίες, διαθήκες, όπως και ορισμένα έγγραφα που αφορούν οικονομικές σχέσεις συμβαλλομένων (διανομές κληρονομιών, παρατήσεις από κληρονομικά δικαιώματα κλπ.). Αλλά στον τομέα του ιδιωτικού δικαίου, τις συναλλαγές και γενικότερα τις οικονομικές σχέσεις μεταξύ των ιδιωτών ρυθμίζουν κανόνες εθιμικού δικαίου, που ανταποκρίνονται στις διαμορφούμενες νέες ανάγκες και νέες σχέσεις παραγωγής και οικονομικής ανάπτυξης.

Μια εικόνα αυτού του εθιμικού δικαίου, που εφαρμόζονταν και στη Νιούστα, μας δίνουν ιδιωτικά έγγραφα που έχουν διασωθεί από τις διάφορες καταστροφές, πυρκαγιές ή πυρπολώσεις. Είναι, δυστυχώς, λίγα αυτά τα πολύτιμα έγγραφα και βρίσκονται σκορπισμένα σε Νάουσείκια σπίτια ή σε ιδιωτικές συλλογές. Και μια παρουσίαση ορισμένων από αυτά τα έγγραφα ίσως δείξει την ιστορική τους αξία.

Ίσως το παλιότερο ιδιωτικό έγγραφο, που έχει διασωθεί, είναι ένα πωλητήριο κτήματος με ημερομηνία 1833 και που βρίσκεται στο αρχείο της οικογένειας Γιαμαλή (κ. Ελένη Γ. Οικονομίδη - Γιαμαλή). Το παραθέτουμε ακατάσπαστο, χωρίς καμιά διόρθωση ή αλλοίωση, με την ορθογραφία του και ορισμένα κενά για λέξεις που δεν ήταν δυνατό να διευκρινιστούν:

« Διά του παρόντος εμού και εμαρτυρικού γράμματος γίνεται δήλον τοις πάσι ότι ημείς το δού αδελφισ ο Γιανωύσης και Θεοχάρης Γκίκα έχοντες αμπέλι αγορασμένο από τον μακαρίτην Θωμά Τριανταφύλλου έως δύο στρέμματα εις τόπον ονομαζόμενον δένδρα, το οποίον αμπέλι πλησιάζει το απάνου μέρος ο κοινός θρόμος, εις δεξιά ο Ηλίας και αριστερά ο Μάνος Τασιονά, το οποίον αμπέλι σήμερον το επαυλήσαμεν προς τον Χρίστο Νικόλα Γιαμαλή δια γράσια 190, λέγω γράσια (εκατόν ενε-

νήτα), τα οποία και ελάμβανεν δια χειρὸς του Χριστου Νικολάου σὺν μέχρις δισβόλου και (-) και εἰς το εξῆς να εἶναι τέλειος οικοκύρης ο ἄνωθεν Χριστος να κάμῃ ως βούλεται και εμπορεῖ ως δικὸν του κτήμα και δια τούτο δίδομεν το παρὸν μας εἰς χεῖρας του Χριστου ἔμπροσθεν εἰς (-)ων αξιοπιστων μαρτύρων, οπου και ε (ν) Χριστῆς τω κύρος και του (τον) εἰς ισχύν εν παντί κριτηρίω (..)

N... 1833 Μαρτίου 18

..Γιαννούσης Γκίκας βεβαιώνω

«Θεοφάνης Γκίκα βεβαιώνων τα ἄνωθεν

«Δημήτρης Τηληδίου μαρτυρῶ

«Αχιμέτης Μουρταγιτίης γράφας

» Δοσζής οπου το μαρτυρῶ »

Στο παραπάνω ἔγγραφο, που εἶναι κακογραμμέ- και σε απλό χαρτί και ορισμένες λέξεις δεν διαβ- αται, μπορούμε να κάνουμε ορισμένες παρατηρή- : α) δέκα χρόνια μετά το Χαλασιό, στη Νιάουστα ονται: κανονικές συναλλαγές και αγοραπωλησίες κτημάτων, β) η ιδιοκτησία μεταβιβάζεται με απλό ιδιωτικό ἔγγραφο, χωρίς την μεσολάβηση συμβολαιο- γράφου ή άλλου δημοσίου υπαλλήλου, γ) η διατύπω- θμιζέ: λίγο Βυζαντινό Δίκαιο, αλλά ανταποκρί- : σωστά στη βούληση των συναλλασσόμενων, δ) : υπάρχει υπογραφή του αγοραστή, αλλά μόνον των : τέρων και των πωλητών.

Προτελευταίως υπογράφει κάποιος Αχιμέτης Μου- : γίτης ως «γράφας». Το όνομα Αχιμέτης βρίσκουμε : σε μεταγενέστερα ιδιωτικά πωλητήρια μέχρι το : 1860. Πιθανόν να ήταν Μουχτάρης του μαχαλά (σῆ- : ρα θα τον λέγανε συνοικίαρχη), ε) ο τόπος σύντα- : ρς του πωλητηρίου εἶναι δυσανάγνωστος και έχουμε : γνώμη, ότι θα εἶναι Νιάουστα ή Νέγκουστος (ό- : ως αποκαλούσαν οι τούρκοι τη Νιάουστα).

Πολλές άλλες παρατηρήσεις θα μπορούσαν να : ατυπωθούν πάνω στο πολύτιμο αυτό ιδιωτικό ἔγγραφο.

.. ..

Άλλο ιδιωτικό πωλητήριο ἔγγραφο, που παρου- : ζέει ενδιαφέρον, φέρει ημερομηνία 25 Ιουλίου 1849 : και εἶναι ευανάγνωστο και παρατίθεται ὡπως ἔχει, χωρίς : αμὰ διόρθωση ή αλλοίωση του κειμένου:

«Δια του παρόντος δηλοτικού και εμφορτικού και : πολιτηρίου γράμματος γίνεται δήλον τοῖς πάσιν ότι : εγώ ο Γιάννουφ Κωσταντίνου μπίλου ἔχοντας εν μπαχ- : τσέν με δένδρα εἰς τόπον ονομαζόμενον Μάνδρα : στρέμα ἐν ἡ ὄσον και αν εἶναι το οποίον γειτονιέθη : ἀπὸ τα διὸ μέρη με μπαχτσέδες του Γριγορίου πέ- : τρι μαλούση ἀπὸ τα ἄλλα διὸ μέρη με παχτσέν του : τᾶσι λιλιάμι και με μπαχτσέν του Αντωνίου σακε- : λαρίου τον ριθέντα μπαχτσέν ως κτήμα ἐδικὸν μου : σήμερον ἐξ ἡδίας θελήσεως και προαιρέσειως τον

επούλησα προς τον Θωμάν Ιωάννου τσιᾶμοι χωρίς : τινὸς βίας και δυναστείας δια γρ: Νου: 1025 κίλια : εἴκοσι πέντε τα οποία γρῶσια τα ἔλαβα εκ χειρὸς : του ἄνω ριθέντος Θωμά σὺν και ἀνέλιπα μέχρι λε- : ππου, και εἰς το εξεῖς θέλει εἶστε τέλειως οικοκύ- : ρης ο ριθείς Θωμάς διὰ να το κάνει ως θέλει και : βούλεται. και εἴν κανεῖς εἶθελε τον ενοχλήση εἰς το : παραμικρὸν να αποκρίνομαι ἐγώ ο υποφενόμενος την : ζημίαν και εἰς την τούτο δήλοσιν ἐγένετο το παρὸν : πολιτήριον κατ ἔμπροσθεν του ἐντίμων Μαρτύρων : και ἐδόθη εἰς χεῖρας του ἵνα ἔχει το κύρος και την : ισχὴν ἐνπαντί κριτηρίω δικαιωσύνης και ἔστω εἰς : ἔνδειξιν και ασφάλειαν.

1849 Ιουλίου 25 Νάουσα-

«Γιάννος Κωσταντίνου μπίλος βεβαιώνω τα ἄνωθεν

«Θωμάς Παναγιότου μαρτυρῶ

«Φίλιππος Θωμά μαρτυρῶ »

Και γι' αυτό το πωλητήριο του 1849 θα μπο- : ρούσαν να γίνουν οι ίδιες παρατηρήσεις ὡπως και το : πρώτο του 1833.

Γενικά τα πιὸ παλιὰ ιδιωτικά συμφωνητικά και : κυρίως πωλητήρια κτημάτων (μπαχτσέδων ή αμπε- : λιῶν) μέχρι το 1860 περίπου, εἶναι γραμμένα σε απλό : χαρτί, σπάνια σε επίσημο σφραγιστό τούρκικο, ανορ- : θόγραφα, κακογραμμένα, σε μια γλώσσα μικτή, με : ορισμένους τύπους που μμιούνται: παλιὰ ἔγγραφα βυ- : ζαντινά. Τα δύο παραπάνω ιδιωτικά ἔγγραφα, που : παρουσιάστηκαν, εἶναι χαρακτηριστικά της πρώτης : μετεπαναστατικής εποχῆς της Νιάουστας και εκφρά- : ζουν τον τρόπο των συναλλαγῶν στην μεταδύθωση : κινήτης ιδιοκτησίας.

Απὸ το 1860 και μετά, τα ιδιωτικά συμφωνητι- : κά εἶναι γραμμένα σε επίσημο σφραγιστό χαρτί του : τουρκικού δημοσίου, ή ἔχουν επικολημένα τουρκικά : χαρτόστιχα, εἶναι συνταχτικά και ορθογραφικά σωστά, : σε μια γλώσσα καθρεύουσα με αρχαϊσμούς και βυ- : ζαντινισμούς και πιὸ περίτεχνα. Φαίνεται ότι ἔχουν : συνταχθεῖ ἀπὸ μορφωμένους δασκάλους ή Ἐπιτρόπους : της I. Μητροπόλεως Βεροίας και Ναούσης. Ορισμένα : ἔχουν καταγραφεί και στους Κώδικες της Μητροπό- : λης στη Βέραια.

Η παραβολή των πιὸ παλιῶν ιδιωτικῶν ἐγγρά- : φων (της πρώτης 40ετίας ἀπὸ την Ἐπανάσταση) με : τα νεώτερα ἔγγραφα δείχνει, κατὰ κάποιο τρόπο, τις : αλλαγές στην Ναουσαϊτικὴ κοινωνία, την ἀνάπτυξη : της και την σταθεροποίηση των νέων κοινωνικῶν δο- : μῶν. Μετά το 1860 ἐπιδιώκεται: μιὰ τυποποίηση των : ἐγγράφων και ακριβολογία, και, αυτό για την «ασφά- : λεια των συναλλαγῶν».

Μιὰ ιδιαίτερη μελέτη χρειάζεται για τα νεώτε- : ρα. Συνέχεια στη σελίδα 50

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΜΗΝΑΣ ΣΤΗΝ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

Τα νέα του Προξενείου

Α) Το Γπουργείο Πολιτισμού (Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού) έχει αποφασίσει την καθιέρωση, επί ετησίας βάσεως Πολιτιστικού Ελληνικού Μήνα και στην Αυστραλία, μετά την επιτυχία που σημείωσε στην Δ. Γερμανία και στον Καναδά.

Β) Ο Πολιτιστικός Ελληνικός μήνας θα βασίζεται, κυρίως οι καλλιτεχνικές, πολιτιστικές κλπ., αποστολές από την Ελλάδα (μέσα στα χρονικά πλαίσια ενός μηνός), η οποία θα επικεντρώνεται στο οικονομικό βάρος, τόσο για τις μετακινήσεις (αεροπορικά εισιτήρια), όσο και τις αμοιβές των Ελλήνων καλλιτεχνών που θα έρχονται για να συμμετάσχουν στον Πολιτιστικό Μήνα.

Γ) Ο Πολιτιστικός Ελληνικός Μήνας θα διοργανώνεται από παροικιακούς φορείς κ.λπ. οργανώσεις που βρίσκονται στην Αυστραλία, οι οποίες θα σχηματίσουν μόνιμη συντονιστική επιτροπή. Οι Παροικιακοί φορείς που θα συμμετάσχουν στην διοργάνωση του Πολιτιστικού Ελληνικού Μήνα, θα φέρουν την ευθύνη (οικονομική και άλλη), για την κάλυψη των υπολοίπων δαπα-

νών κ.λπ., που θα προκύψουν για την πραγματοποίηση των εκδηλώσεων π.χ. δαπάνες για ενοικίαση θεατρικής αίθουσας, μικροφωνικών εγκαταστάσεων κ.λπ.).

Δ) Τα έσοδα που τυχόν θα προκύπτουν θα καλύπτουν δαπάνες του Πολιτιστικού Ελληνικού μήνα του επομένου έτους και ούτω καθ' εξής.

Ε) Ο πρώτος Πολιτιστικός Ελληνικός μήνας θα πραγματοποιηθεί στην Αυστραλία τον Μάρτιο τ.ε. και όσον αφορά την Πολιτεία Ν. Αυστραλίας έχει ενταχθεί φέτος για λόγους τεχνικούς, στα ευρύτερα πλαίσια του φεστιβάλ «Γλέντι» το οποίο αποτελεί μέλος του Αυστραλιανού festival of Arts. Η συμμετοχή στον πρώτο Πολιτιστικό Ελληνικό Μήνα όλων των παροικιακών φορέων Ν. Αυστραλίας είναι ευπρόσδεκτη, αλλά και επιβλημένη και ήδη συμμετέχουν οι Νεολαίες των Πανεπιστημίων, ο Σύλλογος Νέων Επιστημόνων, η Παμμακεδονική Ένωση Νοτίου Αυστραλίας και άλλοι.

Σύντομα και αφού επισημοποιηθεί το πρόγραμμα του 1ου Πολιτιστικού Ελληνικού μήνα, θα γνωστοποιηθούν λεπτομέρειες στην αμοι-

νεια μέσω του Παροικιακού Τύπου και του Ελληνικού Ραδιοφωνικού προγράμματος.

Τέλος πρέπει να σημειωθεί ότι έχουν την δυνατότητα και πρέπει να συμμετέχουν στον Πολιτιστικό Ελληνικό μήνα καλλιτέχνες κ.λπ., του παραδοσιακού χώρου. Η Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού, μέσω του Πολιτιστικού Ελληνικού μήνα, στοχεύει ακριβώς, τόσο στην αποκατάσταση μιας μόνιμης πολιτιστικής - καλλιτεχνικής - πνευματικής γέφυρας μεταξύ Ελλάδας και Απόδημου Ελληνισμού, όσο και στην ανάπτυξη ελληνικών πνευματικών - καλλιτεχνικών κ.λπ. κέντρων, ειπώς Ελλάδος.

Σημ.: Την αιταπόκριση μας έστειλε ο συνεργάτης περιοδικού μας Δημήτρης Τζιούρτζιας.

Οι ενδιαφερόμενοι, για συνεργασία με τους πολιτιστικούς φορείς της Αυστραλίας μπορεί να απευθυνθούν στον ίδιο του οποίου τη διεύθυνση είναι η εξής:

DIMITRIOS TZIOURTZIAS
16 WINDSOR AVE
CROYDON PARK
N.S.W. 2133
AUSTRALIA

ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΚΑΙ ΚΩΔΙΚΕΣ

Συνέχεια από τη σελίδα 49
ρα ιδιωτικά έγγραφα, τα μετά το 1860, που αξίζουν, σε συνδυασμό με τα γραμμένα στους Κώδικες της Μητροπόλης Βεροίας, ώστε να έχουμε μία εικόνα του ιδιωτικού βίου των Νουσαίων στον 19ο αιώνα.

ΑΧΙΛΕΑΣ Φ. ΓΚΟΓΤΑΣ

Επίτιμος Διευθυντής

Υποσημειώσεις και παραπομπές

1. Βλ. «Νεότερα στοιχεία στην μετεπανάστατική ιστορία της Νιάουστας» στο περιοδικό ΝΙΑΟΥΣΤΑ τ. 41/1987 σ.σ. 137 - 139
2. Α. Βακαλόπουλος «Νέα Ελληνική Ιστορία Β' εκδ. 66 - 69 — Δ. Κιτσιώκη «Ιστορία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας» εκδ. Εστίας 1988 σ.σ. 106 - 108

3. Δημοσθ. Δανιηλίδης «Η Νεοελληνική Κοινωνία και Οικονομία» Αθήνα 1934 α' εκδ., σ.σ. 113 - 116
4. Γκεδρτζ. ΜΑΟΥΡΕΡ «Ο Ελληνικός Λαός» 1835, μεταφρ. Θ. Ρομπάκη, εκδ. Αφων Τολίδη 1976 σ.σ. 29 - 34, 41 - 48, 99 - Ν. Ν. Πανταζόπουλος «Το Δίκαιον της Επανάστασης του 1821 κλπ.» σ.σ. 3, 5, 31, 33 κ.ά.
5. «Εξάβιβλος ή Πράχειρον Νόμων» του Κωνσταντίνου Αρμενοπούλου («Αυτό το νομικό βιβλίο του αρμενοπούλου έγινε πολύ χρήσιμο στην πρακτική εφαρμογή και είναι το μόνο που χρησιμοποιούνταν την επαχή της τουρκοκρατίας» Μάουρερ σ.σ. σ' 90)
6. Το δεύτερο ιδ. συμφωνητικό είναι από συλλογή μου 10 ιδ. εγγράφων της Νιάουστας του 19ου αιώνα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροίας

Γλωσσολογικά περιοχής Ναούσης με αρχαιολογική

Αγκλητή Νιάουστα,

Ήρα και το τελευταίο σου τεύχος (Ιαν. - Μαρτ. 1990) και ευχαριστώ και πάλι για την τακτική αποστολή του περιοδικού σας, το οποίο διεξέρχομαι πάντοτε με ευνόητο ενδιαφέρον, όχι μόνο για τα ιστορικά, τα αρχαιολογικά, τα λαογραφικά και τα γλωσσικά, αλλά και για τα συνήθως καλογραμμμένα γεωπονικά κλπ. θέματα. Σαν αντίδωρο στέλλω τούτο μου το σημείωμα με αφορά την επανειλημμένη μινεία του ονόματος Τσαρμαρίνοβο (σελ. 4 κε.) με τη σημείωση 11* Μαρίνα σήμερα, χωρίς της περιοχής Νάουσας.

Αλλά της Μαρίνας σήμερα δεν ξέρουμε μόνο το όνομα των δύστηνων χρόνων της Τουρκοκρατίας. Ξέρουμε και το άνομά της στα χρόνια πριν από το 200 π.Χ., στα χρόνια τα μεγάλα, τα δοξασιμένα, τα κοσμοϊστορικά. Αυτά τα ονόματα δεν θα ξεχαστούν ποτέ. Όσα επέζησαν και όσο ανακλύπουν από αρχαιολογικές και άλλες μαρτυρίες. Μιά τέτοια μαρτυρία ήρθε από τα χώματα του προθαλάμου του μεγάλου τάφου με τη διώροφη πρόσοψη στα Λευκάδια.

Εκεί για καλή μας τύχη βρέθηκε μαρμαρίνη στήλη με χαραγμένες πράξεις αγοραπωλησίας κτημάτων στην περιοχή του τόπου της ευρέσεως, δηλαδή στην περιοχή της αρχαίας Μίεζας της σημερινής Νάουσας. Εκτός από τη θέση του κάθε κτήματος, που προσδιορίζεται με τις διαστάσεις του, τους γείτονες κλπ., αναφέρονται η τιμή κατά πλίθρον σε δραχμές, η χρονολογία της αγοραπωλησίας με τη μινεία του ονόματος του Επιστάτου, του ονόματος του Ιερέως του Ασκληπιού, με την αναγραφή του μηνός και της ημέρας, με τα ονόματα των αρχόντων (ταγών), των «βεβαιωτών», των δικαστών, των μαρτύρων και, βέβαια, των δικαιοπρακτούντων

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

(ποιός αγοράζει και από ποιόν). Θέλετε και δείγματα των ονομάτων αυτών; Ασκληπιόδωρος, Γοργίας, Διογένης, Έκτωρ, Ζώπυρος, Λυσανίας, Μένων, Νικάνδρος, Νικάνωσ Ολύμπιος, Παράμιονος, Πυθογένης Σώπατρος, Φίλαγρος, Φίλιππος κ.λ.

Ο καθένας ονομάζεται με το όνομα και το πατρώνυμο του π.χ. Ζώπυρος Γοργίας. Δε χρειάζεται άλλο όνομα για τους άρχοντες και για τους ντάπιους. Για τους ξένους όμως προστίθεται και το όνομα του τόπου της γεννήσεως ή της κατοικίας. Έτσι έχουμε ένα Σκυδραίο και ένα Μαρινιάίο! Ο Μαρινιάιος, βέβαια, είναι πολίτης πόλεως Μαρινίας.

Ο τόπος καταγωγής του τελευταίου πρέπει να ήταν κοντά στο Τσαρμαρίνοβο, όπου πράγματι υπάρχουν σημαντικά αρχαία ερείπια. Το Τσαρμαρίνοβο το επισκέφθηκε το 1855 ο Γάλλος αρχαιολόγος DELA-COULONCHE, ο οποίος, για να καταλάβουν οι Γάλλοι το σλαβικό όνομα το μετέφρασε στα Γαλλικά και από τον Γάλλο άντλησε ο δικός μας Μαργαρίτης Δήμητρας και μετέφρασε στα Ελληνικά:

Βασιλικόν χωρίον της Αγίας Μαρίνης!

Αλλά στη λέξη Τσαρμαριν-οβο υπάρχει στην αρχή το «βασιλικόν» (τσαρ-), υπάρχει στο τέλος η συνθετική στα σλαβικά τοπωνύμια η κατάληξη -οβο, αλλά ανάμεσα δεν υπάρχει «σρέτι» ή οτιδήποτε άλλο που θα μπορούσε να σημαίνει «αγία». Υπάρχει απλώς -μαρίν-. Αυτό μόνο απομένει από το αρχαίο όνομα και δεν μπορεί να έχει καμμία σχέση με τη λέξη «αγία», γιατί -απλούστατα- οι επιγραφές είναι προχριστιανικές, πάνω από 200 χρόνια παλιότερες από τα χρόνια του Χριστού, άσχετες με Μαρία, Μαρίνα

κ.τ.δ.

Ο πυρήνας λοιπόν της λέξεως Τσαρμαρίνοβο είναι η Μαρινία, η αρχαία Μακεδονική (που σημαίνει βέβαια Ελληνική) πόλη, όπως συμβαίνει με τόσες γνωστές και άγνωστες λέξεις και μάλιστα τοπωνύμια των οποίων αμφισβητείται η αρχική μορφή και η σημασία.

Όποιος θέλει να ιδεί περισσότερα για το θέμα μπορεί να ιδεί το άρθρο μου στην Αρχαιολογική Εφημερίδα 1961. Ωνάει εκ της Ημαθίας, σελ. 1-43 και παράρτημα με τίτλο Σκύδρα - Μαρινία, σελ. 44-57, επίσης στο περιοδικό Μακεδονικά, 7 (1967), σελ. 81 κε., ή Φ. Πέτσα - Γ. Σαραλή, Αρίστη και Δυτικό Ζαγόρι, Αθήνα 1982, σελ. 74 κε.

Φ. Μ. ΠΕΤΣΑΣ

ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ

ΚΑΙ

ΔΙΑΔΙΔΕΤΕ

ΤΗ

(ΝΙΑΟΥΣΤΑ)

Οι Αραμπατζίδοι κι οι Καραγουγέαδοι στη Νιάουστα

Υσταρνας απ' τους κυρατζήδες κι' όντας αχίρει σαν να φαρδένουν οι δρόμοι αχίρησαν να δουλεύουν κι' οι αραμπάδοι στη Νιάουστα. Είχεν γένει καρόδρομους απ' τη Βέργια ίσιαμι του Βαρτουκόποι (Σκάδρα) τα Βουδινά (Εδεσσα) κι' απ' τη Νιάουστα ως τη Σαλονίκη. Τότι στ' άλουγα φόρτωναν ίσιαμι νγια κόσια κιλά στού κάρου.

Οι Καραγουγέοιδοι είχαν προσάτην τον Αγίου Χαράλαμπου χίλια κι' α πάνου κι' έφκίαναν ιανάφι στίς 10 Φλεβαρίου μή λειτουργία κι' άρτουν Τώρα μούγκι για δείγμα απόμειναν στην εκκλησιά μερικοί αραμπάδοι, κι' για μομιλα στους κήπους κι' τις αυλές απού σπήτχια στην ιξουχή.

Στη Νιάουστα τότι, αραμπατζίδοι, (καροποιοί) είς «αραμπατζίδες» (κ. 6, 4. 8α, 1842) ήταν Ου Καζάκης ή Τόλιος στου Τριώδι κοντά στην Κούλα, κι' τα πιναγιά του ου Μιχαήλς κι' ου Τάκης. Ου αξάδαρφος του ου Τάκης ου Τόλιους άνοιξειν μαγαζί για να φκιάνει κάρα στη Βέργια. Άλλους αραμπατζής ήταν ου Πέτρος Αποστόλου ή Γιαννακουβίτης στην Παναγία κοντά έξι κι' τα νγιαό τα πιναγιά του. Πάρα πέρα κατά τα Γαλάκια είχεν καρουποιείου ου Πατέρας του Νίκου του Μπαντώλα κι' ου Νίκους. Πρίν απ' τ' αυτούς ήταν ου Αραμπατζής πατέρας ή παππούς του Σπύρου του Αραμπατζη έτσι πήραν κι' τόνουμα. Ήταν ακόμα ου Αντώνης Τσιλιάλης που στα 1924 πήγειν στουν Αγρα κι' άνοιξειν μαγαζί κι' είχεν κάλφον έιναν Πέτρικον Τρύφανον που πήρειν του μαγαζί στα 1936 σαν που πέθανειν ου Τσιλιάλης.

Τα κάρα δούλησαν πουλύ μιτά την ιπανάσταση (1821) κι' ίσαμι τα 1950 - 60. κατά τη Γερμανική κατοχή αμά αχίρησαν να τ' αλλάζουν μη αυτοκίνητα.

Δούλησαν πουλύ όντας γίνηκαν τα τραίνα κι' κουβανούσαν απ' του Στασιόνη της Νιάουστας στα αργουστάσια, τις μπάλεις μη τα μπαμπάκια τα μηχανήματα, τα σίδηρα για του κτίσιμου, τα τσιμέντα, ξυλεία, είδη μπακαλικής, υφάσματα κι' ούτι άλλου κουβανούσαν τα τραίνα. Τα κάρα φόρτωναν κι' στάργια για του Ματθαίου του Μύλου, ή στίργια καλαμπούκια φασούλια κι' άλλα απ' τα χουργιά για την Τράπιζα την Αγρουτική κι' αλλού κουβανούσαν διμάτχια στιάρι για τις πατόζεις ίφιοναν κι' άλλας απ' την Τούζλα (Αλικές Κατερίνης). Πουλλές βουλές τα κάρα πήγησαν κι' ως τη Σαλονίκη τη Βέργια, του Βαρτουκόποι, του Γιδά κι' αλλού.

Τώρα όλα φουρτώνουντι στα αυτοκίνητα αφού δεν απόμειναν κάρα.

Τότι για να ανηβάσουν του τρανό του καζάνι για τη ξυλεία στου Γκουρνόσουδου πριν απ' τα χίλια ινιακόσια έξιψαν δικατέσιρα ζινγάρ για δόντγια κι' έφκίασαν απάνου απου δικαπέντι μέρεις γιατί χρειάστηκειν να φαρδένουν κι' του δρόμου σιμικικά μέργια.

Σί ειδικό γιρό κάρου φόρτουσαν κι' του τρανό του καζάνι απ' τ' αργουστάσιου του Λαναρά πρίν απ' τουν πόλιμου του σαράντα έξιψαν έξι ή ουχτώ ζινγάργια άλουγα απ' τα καλύτερα της Νιάουστας κι' στουν Αγίου δημήτρη κοντά στου Γιαννούλη κι' του Τζέπου του σπίτι στουν ανήφουρου στου καλνταρούμι ου Γιάννης ου Σιούγκαρας, ου αρχιμηχανικός του Λαναρά, έφκίασειν βίντσι μη συρματόσκινου κι' του τράβηξαν πάρα πάνου γιατί τάλουγα αγληστρούσαν στίς πέτρεις.

Καραγουγέαδοι στη Νιάουστα ήταν τότι ου Θουμάς Σιούλας μη τα πιναγιά του Τάση, Ηλία, Πέτρου κι' Σταύρου μη τρία ή τέσιρα κάρα,

αργότερα ου Τάσης κι' ου Σταυρης πήραν φουρτηγά αυτοκίνητα ου Μούλης ου Μπατάκης μη τα πιναγιά του Μήτσιου, Γιάννη κι' Σταύρη είχαν τρία κάρα κι' αργότερα ου Μήτσιους κι' ου Γιάννης πήραν αυτοκίνητα.

Ήταν οι Σιαραφίνιοι Τάσης κι' Γιώργους που κι' οι νγιαό πήραν φουρτηγού σταρνας απ' τα 1945 - 46 ου Τουπούζης ου Πατέρας κι' ου Γίος του Τάκης που πήρειν φουρτηγό. Ου Τσικιτίκος που ου γιός του πήρειν ταξί. Ου Βαγγέλης ου Μπακαλιός κι' ου Τάσης που ύσταρνας πήρειν φουρτηγό αυτοκίνητου. Ου Τέκμας ου Θουμάς που τα πιναγιά του Αντώνης κι' Βασίλης πήραν λειουφουρείου. Ου Μήτρους κι' ου Πίπας Μπατζικός (Μώκιος). Μάλιστα ου Μήτρους ου Μπατζικός σκουτάθηκειν πάνου στου κάρου πουταν φουρτουμένου μη μπάλεις μπαμπάκι στή μέση της τρανής πόρτας στου Λάμνια τ' αγουστάσιου (Ερια) σήμιρας, κουβέρτες ΒΕΛΑΝ. Ανέβηκειν να ξιδέσει του φόρτουμα, σκιάχτηκαν τ' άλουγα τράβηξαν αππρουστά κι' τουν στρίμουξαν ανάμισα στου σίδηρου της πόρτας κι' στίς μπάλεις κι' τουν τσάκισαν τη μέση.

Τότι όλοι οι αυτοι νοι οι Καραγουγέαδοι είχαν διπλά κάρα μη νγιαό άλουγα. Υστερνας γίνηκαν κι' άλλοι Καραγουγείς μη μονά κάρα όπους οι Μαλούναδοι οι Παπαστοιδαδοι, οι Ιλκουδοι Γιώργης, Θόδουρης, Κώστας Σπύρους κι' Ηλίας, οι Τζιαμάληδοι που ου Πατέρας τους ήταν κι' αμαξάς είχεν άμαξα (λαντόνι).

Μονό κάρου είχαν ου, Φίλιππας Κύρκας κι' ου Τζιούλης του Μηνά. Του κάρου τους ήταν μονό αμά μη νγιαό τρανές ρόδεις ανατριπόμιου για χώματα άμουδοι κι' βαριά πράγματα.

Μονά κάρα μι τέσιρεις ρόδεις εί-

ου Στέργιους ου Τασιόνας ου
 άντσης ου Δημητρός, οι Γιάντσιου
 ου Μπαλκαμπας, ου Σταύρος ου
 παταντζής, ου Σίμους ου Τσιλιά-
 ρς πούχειν μουνό ανατριπόμιου.
 ου Τούσης Πατσιάς, ου Ντγιαμαν-
 ύλας, ου Μανάκας, ου Γιώργους
 χαν μουνό κάρου μι τέσσιρεις ρό-
 ρις.

ου Νιάνιας (Ανδρέου) κουβανού-
 ριν κριστεν στην κουρδέλα του Λό-
 γου κι ου Κιμπρίτης που ύσταρνας
 ήρειν λαντόνι κι ήφιρνειν ιπιβάτεις
 π' του στασιόνι.

Τώρα μούγκι τα συνόματα από-
 ειναν, κι' απού καμινιά ρόδα απου
 ραμπάν σι κάνουν πλουκόν.

Ότι Τ' ΑΡΓΑΛΕΙΑ (φουτ. 5) πού-
 ειν ένας αραμπατζής ήταν τα γνου
 τά, ΣΚΙΠΑΡΙ, ΠΡΙΟΝΙ, ΤΣΙΚΟΥ
 ΡΙ, ΚΟΥΡΔΕΛΑ, για να κόφτει κι
 α πλικάει τα ξύλα, ήταν οι ΞΥΛΟΥ
 ΡΙΔΕΣ οι σιδηρένεις μικρές κι τρα-
 χές για ν' ανοίγει τρύπες στα ξύλα.

Είχειν κι ΤΣΙΑΡΚΙ (ξυλότουρναυ)
 για να δίνει σκήμα στα ξύλα, τη
 ΣΤΙΑΓΚΑ (λουστό) σιδηρένιου σφι-
 κτήρα - στιαγκας ίσιαμι 1,30 μέ-
 τρα για να θάνει του στιφάνι στη
 ρόδα. Ου μάστουρας τότε ήταν κι
 σα σιδηράς είχειν ΚΑΜΙΝΙ, μηχανή
 για να φυσάει κι ν' ανάφτει τα
 κάρβουνα κι' όλα τα άλλα τ' αργα-
 λεία ΑΜΩΝΙ, ΤΣΙΜΠΙΝΤΓΙΑ θιδη-
 ρένια μακριά για να τσακώνει τ' α-
 καμένα τα σίδηρα, ΚΟΥΠΙΝΤΓΙΑ
 πουκουφταν σίδηρα, τρυπάνι για να
 τρυπάει σίδηρα. Είχειν κι του ΚΟΥ-
 ΠΑΣΤΟ ένα σιδηρένιου σφυρί που

στην άκρα του είχειν ανοιγμα σαν
 πέταλου. Μη τ' αυτό ου τυχνίτης
 χτυπούσειν τα σίδηρα για να στρου-
 γγυλέψουν όπους ου άξονας που
 σθαίνει στον τρούκουλα. Αλλου
 σφυρί ήταν ου ΖΟΥΜΠΑΣ μη στρογ-
 γυλή μύτη στη μνιά την άκρα για ν'
 ανοίγει στρόγγυλεις τρύπεις στα
 ζιστά τα σίδηρα. Μη τα ΣΟΥΒΛΑ-
 ΚΙΑ σιδηρένιου βέργεις καθαρίζειν

του καμίνι απ' τα καμένα τα κάρ-
 βουνα κι' ανάγκαζειν τη ζιάρι για
 να καίει καλύτρηα

Μη τη θαριά κι τη βαργιουπούλα

χτυπούσειν τα σίδηρα κι μη τη φι-
 λιέρα άνοιγειν πάσα στίς βίδεις. Μη
 τουν κουσά ένα πριόνι έκουφτειν ξύ-
 λα, κι μη του χειρουψάλιδον σίδηρα
 ζιστά ή κρυγιά. Είχειν κι ταναλία
 για καρφκιά κι σκαφίδι μη νιρό για
 να κρυγιώνουν τα ζιστά τα σίδηρα
 κι τα τασιμπίντγια. Για του πέρα-
 σμα του στιφανιού στον τρούκου-
 λα είχειν κι του γάντζου ένα σφυρί
 πλιατσκουτό που δουθάει κι' αυτό

του στιφάνι να σέβει στη ρόδα.
 Τώρα καν τίπουτας δεν απόμει-
 νειν απ' τ' αργαλεία αυτά, τα πλει
 ότιρα τάχουν μούγκι μικροί σιδηρά
 δεις.

Τα μέργια απ' τούν αραμπά
 (φουτουγραφίες 1, 2, 3, 4,).
 Τα τρουκουλάντγια (ρόδεις) ήταν
 ντγιό άμπρουστινές μικρότερες κι
 ντγιό πισινές τρανύτρηεις (φουτ. 1)
 Ενας τρούκουλας έχει στη μέση του

Φουτ. 1. Η όξου μιριά του τρούκουλα 1. Του στιφάνι 2. Οι αψίδεις ή ταμπόνια
 3. Τα παρμάκια (ακτίνεις) 4. Κιφαλάρι 5. Στιφάνι 6. Τρύπα που σθαίνει η ματ-
 μένια πουριά.

Φουτ. 2. Σκιλιτός του κάρου 1. Πουρ-
 γιά 2. Νουρά 3. Γιαστίκια 4. Ψαλίδι
 5. Κουλόνα 6. Γουνία 7. Σταυρός 8.
 Παϊάντεις.

Φουτ. 3. 1. Γουνία 2. Παϊάντο 3. Σού-
 στα 4. Γάντσους ή ριζές ή μιντισές 5.
 κακάλι 6. Σιδηρένια βέργα 7. κόλια.

Φοιτ. 4. Μοννόκαρου μι τέσσιρεις ρόδεις δίχους σούστεις (Τρόκ).

Φοιτ. 5. Μοννόκαρου Ζημένου 1. Καπίστρι 2. Καπάκι (παρωπίδα) 3. Γκέμνια 4. χαμουτι ή λιμαργιά 5. Σαμαράκι 6. πισιά 7. χαλκός

Φοιτ. 6. Τ' αργαλεία 1,3,4 κουπαστό 2. Ζουμπάς 5. Αριδα 7,14,18,22,23, Βαριές 9,10,12,13 Τσιμπίντγια 11,18, φιλιέρα 15 κουσάς 17 σφυρι, 19 κουπιό, 20 ψαλίδι, 21 πριόνι, 24 γάντζος 25, νιευαλίτρου

κιφαλάρι σαν κύλιντρον που απ' όξου στινέβει. Μέσα σ' αυτόν τουν κύλιντρον σιβαίνει μαντιμένιους σσηληνας η πόργια που μέσα της σιβαίνει του ντιγκίλι (ου άξονας) του αραμπά. Για νάνει γιρό του κιφαλάρι δένητι μη τέσσιρα στιφάνια σιδηρένια, τα ντιγιό ένα φαρδύ κι ένα στινό απ' όξου μιριά κι ντιγιό φαρδύτρηα στη μέσα τη μιριά απού του κιφαλάρι. Σι κάθι κιφαλάρι τρου γιούρου - γιούρου υπαρχαν σι ίση απόσταση σκαμένις δώδικα τρύπεις. Σι' αυτές σιβαίνουν τα παρμάκια (ακτινείς). Τουρκικά ρατκιακ, δόχτυλου ή βέργα σιδηρένια.

Πανουθιό στα παρμάκια (κάθετι σε κύκλο) σσηβαίνουν τα έξι νταμπάνια (αψίδες). Σι κάθι νταμπάνι σι ανάλουγη απόσταση σσηβαίνουν απού ντιγιό παρμάκια για να σκηματιστεί ου τρούκουλας. Τα παρμάκια σσηβαίνουν σι τρύπεις σκαμένις στου νταμπάνι. Απόξου μιριά ου τρούκουλας σφύγγιτι μη σιδηρένιου στιφάνι μη δώδικα δίδεις ντιγιό σι κάθι νταμπάνι. Για να σέβει του στιφάνι στη ρόδα του ζισταινεί πρώτα καλά καλά μη ρουκανίντγια κι προυσανάματα αναμένα τρουγιούρου - γιούρου για ν' ανοίξει. Υπαρνάς μη τα τσιμπίντγια κι του λουστό χτυπάντας κι μη τη βαριά του βάνει στη ρόδα. Για τη δουλειά αυτήναν αμά χρειάζειτι κι δότχνιου απού έναν κάλφαν.

Τα ντιγκίλια (άξονες) (φουτουγραφία 2) πούνει ντιγιό ένα αμπρονιό σι κι ένα ουπίσου σσηβαίνουν μέσα απ' την πόργια στα τρουκουλάντγια. Για να μη ανάφτει κι τρίδητι η πόργια μη τουν άξονα κι για να γένητι καλύτρηου αγλήστρημα βάνουν γκράσου μέσα στην πόργια. Τώρα εικείν του γκράσου απόμεινείν στην ιστουρία.

Η νουρά (τιλιτία) (φοιτ. 7, 9) ήταν ξύλου μακρύ πόδιειν τις αμπρουστινές μη τις πισινές ρόδεις. Στα βουιδόκαρα ήταν μακρύτρηου ουπίσου μιριά. Σα μικρά πιντιγιά ει κεί καθουμαστουν για καβάλα.

Του ψαλίδι (φοιτ. 2) ήταν ντιγιό έξι

κι καμπουριαστή γουνιά πώδιαν
η μέση της νουράς μη του ουπίσου
ου ντιγκίλι.

Τα γιαστίκια (φουτ. 2) ήταν τέσ
ρα μακριά γιρά ξύλα ντιγιό αμ
ρουστά κι ντιγιό ουπίσου πανου
θιό στα ντιγιό τα ντιγκίλια. Ανάμι
σα στα ντιγιό τα γιαστίκια έμπινειν
άμα στου ίντιγιου φαρδιά κι μακριά
του λέγονταν μακάζι (Τουρκικά
μακας, ψαλίδι) (φουτ. 5) ένα για
κάθι γιαστίκι. Του κάτου του για
στίκι δένουνταν μη τουν άξουνα μη
ουχτώ σιδηρένιεις λάμεις σι ίσια μέρ
ια που λέγονταν ζυγκιά ή καθουρ
μάδες (φουτ. 7,9) του ίντιγιου κι τ'
πάνου του γιαστίκι μη την κάσα.

Τα ντιγιό τ' αμπρουστινά γιαστίκια
εν ινώνονταν αναμιταξύ τους μη
α ζυγκιά, αμα ξιχουστά του κάθι.
να για να αμπουρεί να στρίβει του
άρου δέξα κι ζερβά για ν' αυτό
είνι αχώργια. Τα ουπίσου τα για
στίκια ανταμώνουντι τα ντιγιό μαζί
μη τουν άξουνα για τι θέλει νάνει
παθιρό. Τα πιστινά γιαστίκια είναι
αλλοιώτικα από τα αμπρουστινά κι
τραυήτρα. Ανάμισα απ' τα ντιγιό
αμπρουστινά κι τα ντιγιό πιστινά
γιαστίκια στή μέση τους πιρνάει η
νουρά. Απού τα ουπίσου τα γιαστί
κια πιρνάει κι του ψαλίδι που δένει
στη μέση μη την νουρά μη έναν σι
δηρένιουσ πιρουν ένα καρφί. Του μέ
ρους που ινώνιτι του ψαλίδι μη την
νουρά λέγητι σταυρός (φουτ. 2).

Του ψαλίδι για να είναι στέριου ηνι
σχύειτι μη ντιγιό σιδηρένιεις λάμεις
στου σκήμα του που ινώνοντι μη
του άξουνα κι λέγοντι παϊάντεις
(φουτ. 2) (τούρκικα ραψαντ υπο
στήλωμα). Στη μέση απ' τ' αμπρου
στινά γιαστίκια κι ανάμισα τους πι
ρνάει κάθητα ένας σιδηρένιους πί
ρους που λέγητι τσιδί (Τουρκ. C1-
VI καρφί) (φουτ. 7) κι ινώνει του
απάνου γιαστί κι μη τουν άξουνα.
Στου τσιουβι αυτό κλώθητι του κά
του του γιαστίκι κι ου άξουνας μη
τα τρουχούλια.

Στ' αμπρουστινά γιαστίκια υπάρ
χουν ντιγιό σιδηρα που δένουν απού
μα του κάθι ένα γιαστίκι μη την

νουρά στη μέση, ένα απου πάνου
κι ένα απου κάτου κατατις παϊάν
τεις του ψαλιντιγιού που λέγουντι
κετσέδες ή κιπτσέδες (φουτ. 7)
(Τουρκ. KECE ύφασμα) κι στριώ
νουν μη ισουρρουπία του κάρου.

Τα απάνου γιαστίκια ιμπρός κι ου
πίσου σκηματίζουν ουρθή γουνιά μη
τέσσιρα κάθητα ξύλα μέσα σ' αυτά
σηθαίνει η κάσα απ' του κάρου στις
άκρεις τους κι λέγουντι κουλώνεις
(φουτ. 2, 7). Για νάνει γιρές κι στέ
ριεις δένουντι μη τα γιαστίκια μη
σιδηρένιεις λάμεις σι ουρθή γουνιά
κι λέγουντι γουνιείς (φουτ. 3). Δέ
νουντι μη τις κουλώνεις κι τα για
στίκια μη ουχτώ βίδεις.

Η κάσα κάθουνταν απανουθιό στ
αμπρουστινό κι του πιστινο γιαστί
κι μέσα στίς τέσσιρεις κουλώνεις.
Εχει έξι μακριά ξύλα, 2,20 μέτρα
του κάθι ένα τρία απ' τη μιά κι
τρία απ' την άλλη τη μιριά κι τέσσι
ρα πατόξυλα (φουτ. 8) κάθητα στη
μακριά ξύλα, πανουθιό σι' αυτή καυ
φώνουντι τα πατουσανίδα της κά
σας πανουθιό στα έξι ξύλα τα τρία
απ' τη μιά κι τρία απ' την άλλη
τη μιριά στηριώνουντι κάθητα τα έ
ξι κουλουνάκια (όλα μαζί δώδικα)
(φουτ. 8) σι' απόσταση τριάντα
πόντους τόνα απ' τάλλου. Η κάσα
δενητι μη τα πατόξυλα μη τέσσι

ρεις βίδεις. Πανουθιό στα κουλουνά
κια καρφώνουντι τα πλαϊνά σανί
νγια της κάσας.

Σι κάθι μακρί ξύλου στην απανου
θιό μιριά της κάσας θάνει ου μά
στουρας ουχτώ χαλκάδεις σι ίδια α
πόσταση σ' αυτούς πιρνούν ίσια ξύ
λα τις κλιμνιές όντας θέλουν να φουρ
τώσουν άχυρα ή τριφύλλι ή τσιαιρι
γιατί η κάσα πέρνει ύψους.

Στην κάσα θάνουν κι άλλεις καρκέ
λεις μνία αμπρουστά κι ντιγιό ουπί
σου για να πιρνάει του φόρτουμα
που δένουν του φουρτιχίό, θάνουν κι
γάντσους.

Στην κάσα θάνουν κι πόρτες αμ
προυστά κι ουπίσου για να μη γέρ
νουν, ου άμμους η κουπριά του χώ
μα κι άλλα, Όλα τα ξύλα του αραμ
πά ήταν οξύτικα.

Τώρα υπάρχουν ικουλιείς μη τ' αυ
τουκίητα κι τα τρακτέργια.

Τιμόνια τα κόλια (φουτ. 3) στού
μουλό του κάρου είναι τρία ξύλα ό
πους του γραμμα Π.

Τα ντιγιό τα μακρύητρα ινώνου
ντι ουπίσου μιριά μη του μικρότι
ρου. Αμπρουστά είναι μιά στινά για
να χουρούν αμά να σέβει του ζώου
για ζέψιμου κι ουπίσου ουλίγου
φαρδύητρα. Στη μέση φκιάνουν μιιά
μικρή καμπούρα.

Κάθι ένα μακρύ ξύλου δένητι μη

Φουτ. 7. Αμπρουστινή μιριά του αραμπά 1. Αξουνας 2. Κετσέδς, 3. Γιαστίκια
4. Ζυγκιά ή καθουρμάδοι 5. Μακάζι 6. Νουρά 7. Γουνιά 8. Κουλόνα 9. Πατόξυλου
10. Τσιουβι 11. Βίδα.

Φοιτ. 8. Κορουποισίου Πέτκου Τρύφανι μαθητή του Ναουσοίου Αντώνη Τσιλιάνη που πήγειν στα 1924 στον Αγρα Εδιόσας. 1. Η σουύστα ή Μπρίτσκα 2. Σουύστες 3. Κόλια 4. Γάντζοι 5. Ρόδες 6. Κάρα

του μικρότερου μη σιδηρένια λάμα που λέγητι παϊάντα στίς ντιγιό τις γουνίεις ουπίσου μιριά.

Τα μακριά τα ξύλα δένουντι μι του μικρό κι μη σιδηρένια γουνιά π' αχιρνάει απ' του ένα του μακρύ του ξύλου κι σι απόσταση απ' του μικρότερου είκουσι μη τριάντα πόντους, κι πιάνει όλου του μικρό του ξύλου ίσιαμι τ' άλλου του τρανό στην ίντιγια απόσταση.

Δίπλα στου μικρό του ξύλου κουντά στου άξουνα υπάρχουν ντιγιό σι δηρένιεις βέργεις για να είναι γιρά τα κόλια. Αμπρουστά στην άκρα απ' τα ντιγιό τα μακριά τα ξύλα υπάρχουν ντιγιό σιδηρένιοι γάντσοι για να σέβουνοι αλυσίδεις απ' του χαμούτι οντας ζέβητι του ζώου.

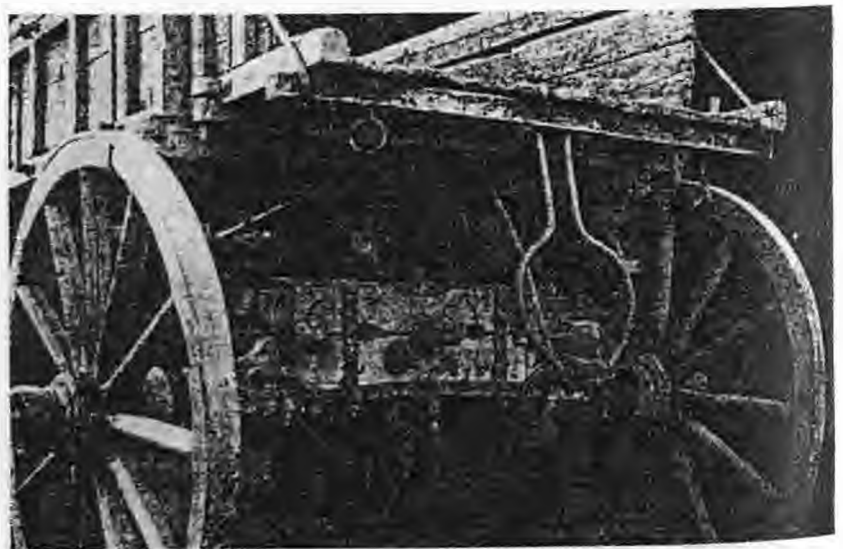
Τα κόλια δένουντι μη του κάρου στα γιαστίκια μη καρκέλεις ντιγιό στα κόλια (ένας σι κάθι μακρύ ξύλου) κι ντιγιό στα κάτω τα γιαστίκια. Τώρα παν κι τα καρουποϊά κι' σι καραγουγέαδοι.

ΤΑ ΕΙΔΗ ΑΠ' ΤΟΥΣ ΑΡΑΜΠΑ ΔΕΙΣ (φοιτ. 4, 5).

Υπάρχουν πουλλά είδη απου αραμπάδοι εικειν τα χρόνια πρώτα ήταν τα κάρα μη ντιγιό τρουκουλάντγια έναν άξουνα κι ντιγιό γιαστίκια κι' αυτά ήταν μη ντιγιό σουύστες που λέγονταν σουύστες κι χουρίς σουύ-

στες πούταν κι' ανατριπόμινο μη ντιγιό πόρτις ουπίσου κι' αμπρουστά.

Τα κάρα μη τέσσιρα τρουκουλάντγια που όντας είχαν σουύστες λέγονταν μπρίτσκα ή σουύστα (φοιτ. 5) όντας δεν είχαν σουύστες λέγονταν τρόκ ή αραμπας (φοιτ. 4). Υπάρχουν μουνά κι διπλά κάρα. Τα διπλά δεν είχαν ντιγιό κόλια αμά ένα στη μέση που λέγονταν ώκι κι στα βουϊδόκαρα στην άκρα του είχαν μινιά σιδηρένια λάμα γιρή για

Φοιτ. 9. Πισεινό μέρουσ της σουύστας 1. Άξουνας 2. Ζιγκιά ή καβουρμάδοι 3. Σουύστα 4. χαλκάς 5. Νουρά 6. ψαλιδι Ουπίσου φαίνητι του σκαλουπάτι πονηβαίνουιν.

να σθηβαινει μη χουντρο τσιβι (πίρο) ου ζυγός που σέβηναν οι λιμοί απ' τα δόντγια. Στ' αλουγίσγκια κάρα στου όκι είχαν ντιγιό καρκέλια που δένουνταν τα γιρά τα λουργιά απ' τα χαμούτγια απ' τα ντιγιό τ' άλουγα. Ουπίσου κουντά στα γιαστίκια δένουν την μη καρκέλεις στη μέση ντιγιό μανέλεις γιρές μινιά για κάθι άλουγου που στίς άκρεις του είχαν γιρές αλυσίδεις που πιρνούσαν απ' του σαμαρά κι σκάλουναν στου χαμούτι.

Τα πλαϊνά κανάτγια απ' τα λινγίσια τα διπλά τ' άλουγα έβγηναν για να φουρτουβούν μπάλεις μη μπαμπάκι σανιά κι τρανές κάσεις.

Στ'ά μουνά τα κάρα τα κανάτγια δεν έβγηναν ήταν μόνιμα, είχαν αμά μικρά κανάτια στην κουρφί που έβγηναν.

Τα χάμουρα (τακούμι) για του ζέψιμου (φοιτ. 5, 10).

Ολατα τα σέα για να ζιυτή ένα ζώου στου κάρου λέγοντι τακούμι (Τουρκικά TAKIM άθροισμα όμοιων πραγμάτων) ή και χάμουρα.

Του χαμούτι ή λαιμαργιά (φοιτ. 5, 10) είναι φκιασμένου απου πιτσι Απου μέσα έβαναν τρίχεις απου γίδα. Τρουγιούρου του χαμούτι δένητι μη ντιγιό σιδηρα χουντρα ίσιαμι εναν πόντουιν ινουμένα κάτω σι

ο καρκέλις για να ανοίγουν κι
λείνουν. Στη μέση απ' τα νγιό
σίδηρα στις νγιό τις μιριές υ-
χουν αλυσίδες μη πέντε έξι κρι-
απ' τα κόλια ουτας ζέβητι του

ανάμισα στου σίδηρου κι στου
μάρι υπαρχειν ένας χρουματι-
κιστές. Ου κιστές μη του σίδη
σκαλώνητι μη γιρόν σπάγκουν
τουμάρι απού πουλλές μιριές.
χαμούτι πούνει σαν πέταλου,
τη μνιά του μιριά εινι ανοιχτότι
για να σηβαινει στουλιμό απού
ζώου. Στηριόνητι στην απάνου
μιριά μη λουράκι γιρό. Του λου-
δένει τις νγιό τις άκρεις απ'
σίδηρα που καταλήγουν σι τρύ-
για να πιρνάει του λουράκι.

του σαμαράκι τόφκιασαν μη ξυλέ
σκιλιτόν (φουτ. 5, 10) στου
μα της ράχης του ζώου. Απου
ξύλου έβαναν νγιό προυσκέ-
α μικρά για να μην πληγώνητι
ζώου. Πανουθιό τα μικρά αυτά
ουσκέφαλα έχουν τουμάρι κι' α-
κάτου σαμαρουσκούτι όπους γέ-
του σαμάρι. Τα μαξιλαράκια
ά γιουμίζουν ίσιαμη 8—10 πόν-
μη γιδόμαλου. Πανουθιό στου
μαράκι έβαναν νγιό σιδηρένιους
κάδεεις για να πιρνούν τα γκέμ-
(φουτ. 5, 10). Στου ξύλου απ'
σαμαράκι καρφώνουν τι γιρά
νιό διπλά ή τριπλά λουργιά σα-
κιά για να πιρνούν τα κόλια απ'
κάρου. Του σαμαράκι δένητι
η ράχη του ζώου μη την ίγκλα
πιρνάει απού κάτου απ' του
ήθους του ζώου.

ίγκλα θηλικώνητι στη μνιά τη μι-
σι κουσιάν για να σφίγκει.

Η πιστιά είνι πέτσινη μι πουλλά
ουργιά. Τόνα δένη στου σαμαράκι
πλά κι φτάνει ίσαμη την άκρα στά
πούλια σ' ένα λουρί μαίφαρδι
ούνει πανουθιό στην άκρα απ' τα
πούλια. Αυτό του λουρι βαστάει
πιστιά σι νγιό μέργια. Η πι-
τιά στέκητι στα πιστινά κουλιά
απ' του ζώου κι σι νγιό άκρεις της

φτάνουν ίσιαμη του σαμαράκι. Στις
νγιό τις άκρεις της πιστιάς υπάρ-
χουν αλυσίδεις μη 5—6 χοντρούς
χαλκάδεεις που σκαλώνουν στα κό-
λια στου ζέψιμου.

Η πιστιά βαστάει του κάρου
στου κατήφουρου, είνι φαρδί διπλό
γιρό λουρί ίσιαμη 8—10 πόντους
Του καπίστρι (φουτ. 10) είνι λουρ-
γιά που σκαβαίνου στου κιφάλι του
ζώου. Σηβαινει κι στου κιφάλι του
ζώου μι' ένα σίδηρου κουματιστό
που λέγητι στόμιου. Του καπίστρι
σκαβαίνει ουπίσου απ' τ' αφκιά του
ζώου. Τα μάτχια του ζώου σκιπά-
ζουντι μη νγιό πέτσινα καπάκια
(παρωπίδες) για να γλέπει απρου-
στά του ζώου κι' όχι απ' τις μιριές.

Τα γκέμνια ή χαλινάργια. Είνι
νγιό λουργιά διμένα στους νγιό
χαλκάδεεις κουτά στου στόμα του
ζώου στου καπίστρι απ' τις νγιό
τις μιριές. Κρέμουντι απού νγιό κα-
ρκέλια στου σαμαράκι κι φτάνουν
ίσιαμη του κάρου στο γέργια του
καραγουέα.

Μη τα γκέμνια οδηγούσαν του ζώ-
ου.

Τα βουτγια στου αραμπά δεν τά-
βαναν καπιστρι τα ουδηγούσαν μη

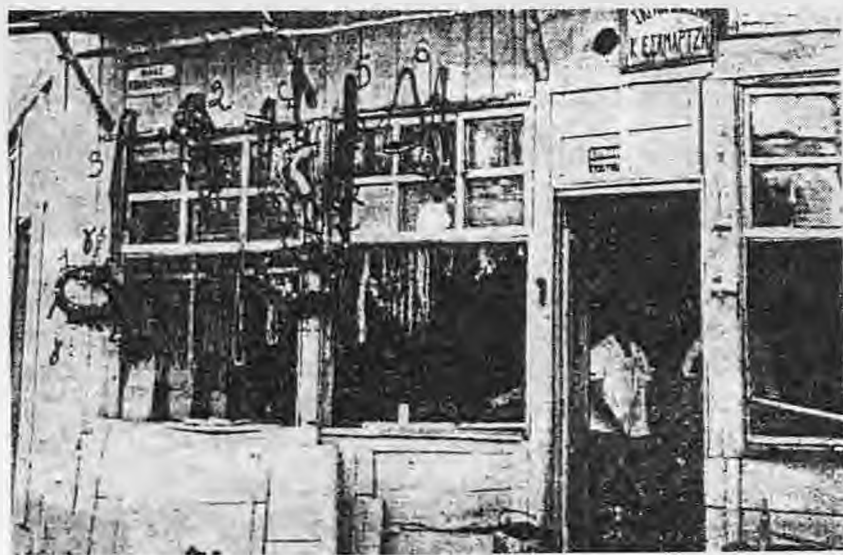
τη βουκέντρα ένα μακρύ ίσιου ξύλου
ίσιαμη νγιό μέτρα μάκρους μ' ένα
καρφή χουρίς κιφάλι στην άκρα για
να μπουντούν τα βόντγια στα κα-
πούλια τους κι να στρίβουν.

Στα διπλά τα κάρα μη τα νγιό
τάλουγα του σαμαράκι ήταν χουρίς
ξύλου κι μαξιλαράκια ένα φαρδί λου-
ρι που βαστούσειν τις νγιό τις α-
λυσίδεις πόρχουνταν απ' τη μανέλα.
Οι πιστές στου διπλό κάρου δένουν
ταν απ' του χαμούτι κι του χαμούτι
δένουνταν μη αλυσίδα απ' τον όκι
για να βαστιέται του κάρου στου
κατήφουρου.

Τα γκέμνια ήταν διπλά σ' όλουγα
νγιό λουργιά για δέξα μιριά απ'
τα νγιό τ' άλουγα που καταλλή-
γουν σι ένα λουρί κι' άλλα νγιό
για τη ζερβή τη μιριά που καταλλή-
γουν σ' ένα λουρί κι' έτσι ου кара-
γουέας βαστούσειν νγιό λουργιά
ινουμένα για να οδηγάει.

Χόμουρα έφκιασαν μιρικοί τσαγκά-
ριδοι στη Νιάουστα κι τα τιλιυταία
χρόνια ου Τσάμπουρας κουτά
στου Αγίου Σουτήρη κατά Μπατά
α μιριά. Καλά αργαστήργια είχεν
αμά στη Βέργια κι του βαρτουκόπι.

Ν ΣΠΑΡΤΣΗΣ

Φουτ. 10. 1. Λιμαργιά ή χαμούτι, 2. καπίστρι 3. κουλιάν ή ίγκλα 4. σα-
μαράκι 5. πιστιά 6. κιφαλάρι 7. καπίστρι (απου τριχιά).

ΤΟ ΓΛΩΣΣΟΠΛΑΣΤΙΚΟ ΔΑΙΜΟΝΙΟ ΤΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΑ

(Μερικές γλωσσοπλαστικές επισημανσεις μεταξύ σοβαρού και αστείου)

Του Στέργιου Σπ. Αποστόλου

Α' ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΛΙΣΗ ΤΗΣ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΥ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ (ΡΗΜΑΤΑ ΛΗΓΟΝΤΑ ΣΕ -Ω ΣΤΟ Α' ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΗΣ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ ΕΝΕΣΤΩΤΑ)

(Ενδεικτική χρήση του ρήματος: αγαπώ)

■ 1ος τύπος (οριζόλης)

- αγαπούσα
- αγαπούσες
- αγαπούσα
- αγαπούσαμε
- αγαπούσατε
- αγαπούσαν

Κατά τον Μ. Τριανταφυλλίδη (βλ. σχετ. «ΜΙΚΡΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ», σελ. 162, έκδοση ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ -- Σειρά Α', αρθ. 1, Αθήνα 1949 μόνο στη λογοτεχνία (ποίηση κτλ.) γίνεται χρήση και των παρακάτω τύπων:

- αγάπαγα και — αγάπαγα
- αγάπαγες * — αγάπαες

- αγάπαγε * — αγάπαε
- αγαπάγαμε * — αγαπάαμε
- αγαπάγατε * — αγαπάατε
- αγάπαγον * — αγάπααν

Θα πρέπει, ακόμα, να σημειωθεί ότι και η ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ('Εκδοση του Οργανισμού Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων (Ο.Ε.Δ.Β.), σελ. 168, έκδοση ΙΑ, Αθήνα 1988) η οποία είναι αναπροσαρμογή της ΜΙΚΡΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ του Μανόλη Τριανταφυλλίδη στα σύγγρανα δεδομένα της νεοελληνικής και σχολικής πραγματικότητας, έργο επιστημονικής ομάδας που συγκρότησε το Κ.Ε.ΜΕ (Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών) δέχεται ως ορθή τη χρήση του 1ου τύπου, δηλ.: αγαπούσα, αγαπούσες, αγαπούσε κτλ. και όχι: αγάπαγα, αγάπαγες, αγάπαγε κτλ.

Όμως, στην πράξη, μιά σειρά ρημάτων της κατηγορίας αυτής έχουν υποστεί τη «διάβρωση» αυτή και ήδη παρατηρείται ευρεία χρήση του τύπου αυτού, εκτός από τη λογοτεχνία και στην καθημερινή προφορική επικοινωνία όπως π.χ.:

- κρατώ * — κράταγα και όχι: — κρατούσα
- γελώ * — γέλαγα * » — γελούσα
- μιλώ * — μίλαγα * » — μιλούσα
- ρωτώ * — ρώταγα * » — ρωτούσα
- βαστώ * — βάσταγα * » — βαστούσα
- μετρώ * — μέτραγα * » — μετρούσα κ.ά.

Μπορεί, συνεπώς, να διανοηθεί κανείς (στο πολύεγγύς μέλλον) το ρήμα:

— θεωρώ	αντί :	θεωρούσα	να κάνει :	θεώραγα
— διαφωνώ	* :	διαφωνούσα	» » :	διαφώναγα
— φρονώ	* :	φρονούσα	» » :	φρόναγα
— ριγώ	* :	ριγούσα	» » :	ρίγαγα
— απαιτώ	* :	απαιτούσα	» » :	απαίταγα
— αντιχώ	* :	αντιχούσα	» » :	αντήχαγα
— επικρατώ	* :	επικρατούσα	» » :	επικράταγα
— θαρρώ	* :	θαρρούσα	» » :	θάρραγα
— επαινώ	* :	επαινούσα	» » :	επαίναγα
— νικώ	* :	νικούσα	» » :	νίκαγα
— υμνώ	* :	υμνούσα	» » :	ύμναγα
— ωφελώ	* :	ωφελούσα	» » :	ωφέλαγα
— κατοικώ	* :	κατοικούσα	» » :	κατοίκαγα κ.π.ά.

Έτσι, προτάσεις σαν τις παρακάτω θα είναι πλέον στην ημερήσια διάταξη τόσο στον γραπτό, όσο και στον προφορικό λόγο:

— Σε θεωράγα σωστό άνθρωπο και δεν διαφώναγα μαζί σου γιατί φρόναγα ότι θα ρίγαγες στη σκέψη ότι ήταν δυνατόν να απαιτάγα να μου επιστρέφεις

τα δανεικά

— Αντήχαγαν, ακόμα, στ' αυτιά μου τα λόγια σου ότι επικράταγε η ίδια νοστροπία και θάρραγα πώς αν τας επαίναγα και τους ύμναγα θα τους νίκαγα οπωσδήποτε. Όμως, θα ωφέλαγα τον εαυτό μου περισσότερο αν κατοίκαγα στην ίδια πόλη που κατοούσαν κι' αυτοί.

ΤΟ ΡΗΜΑ ΚΑΝΩ Ή ΚΑΜΩ ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΣΕ ΝΕΕΣ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ραδιόφωνο, τηλεόραση κτλ.), μέσω πολλών «πεφωτισμένων» εγκυκλίων τους (νοοούνται και τα δύο γένη), ύστερα από έναν υπεράνθρωπο αγώνα στον οποίο είχαν αποδυθεί:

τις τελευταίες δεκαετίες επέτυχαν να μάς μυήσουν στις καινούργιες ερμηνευτικές τάσεις του ρήματος κάνω ή κάμω και να μάς πείσουν πλέον ότι:

— ο θρασοκόβς	: κάνει θέατρο	και όχι: ασχολείται ή καταγίνεται μ' αυτό
»	: » τηλεόραση	» » : » » μ' αυτήν
»	: » κινηματογράφος	» » : » » μ' αυτόν
— ο παδόσφαιριστής	: » ποδόσφαιρο	» » : » » μ' αυτό
— ο δημοσιογράφος	: » δημοσιογραφία	» » : » » μ' αυτήν
— ο πιανίστας	: » πιάνο	» » : » » μ' αυτό
— ο λογοτέχνης	: » λογοτεχνία	» » : » » μ' αυτήν
— ο τραγουδιστής	: » τραγούδι	» » : » » μ' αυτό

Ειλεπτιστούμε ότι πολύ σύντομα πλέον θα διευρυνθούν ακόμη περισσότερο οι γνώσεις μας στον τομέα τόν και ότι πλέον:

— ο αεροπόρος	: κάνει αεροπλάνο	: και όχι: οδηγεί ή πιλοτάρει αυτό
— ο βιασιάχανος	: » βιαμηχανία	: » » : ασχολείται ή καταγίνεται μ' αυτήν
— ο πλοίαρχος	: » πλοίο	: » » : προστάττει στο πλοίο
— ο τροχονόμος	: » τροχαία	: » » : φροντίζει για τον έλεγχο και τήρηση των κανόνων οδικής κυκλοφορίας
— ο συγγραφέας	: » μυθιστόρημα	: » » : γράφει μυθιστόρημα (στην περίπτωση που είναι μυθιστοριογράφος)

Γ' ΤΟ ΡΗΜΑ «ΠΑΝΤΡΕΥΩ -ΟΜΑΙ» ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΕΚΤΟΣ «ΟΡΙΩΝ» ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ Ή ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΓΑΜΟΥ

Οι αρχαίοι Έλληνες με το πλούσιο σε ορολογία εξιλόγη τους και τη σχολαστική ακριβολογία τους, προκειμένου να αναφερθούν σε γυναίκα η οποία είχε ελέσει τους γάμους της με κάποιον άνδρα χρησιμοποιούσαν το ρήμα «υπανδρεύθη», παθητικός αόριστος του ρήματος «υπανδρεύομαι» (ετυμολ.: τελώ υπό τον άνδρα), ενώ για τον άνδρα «ενυμφεύθη», παθητικός αόριστος του ρήματος «ενυμφεύομαι» (αποκτώ, παίρνω σύμφη).

Οι μεταγενέστεροι Έλληνες θεώρησαν υπερβολικά σχολαστικούς και λεπτολόγους τους προγόνους τους, κατήργησαν την παραπάνω διάκριση και αναμάρτητα εάν επρόκειτο για άνδρα ή γυναίκα η οποία είχε τελέσει τους γάμους της, χρησιμοποιούσαν, κατά παράδοση σχεδόν τακτική, το ρήμα «παντρεύομαι». Με τον τρόπο αυτό, αγνοώντας τελείως την κυριολεξία, ο άνδρας είχε την ατυχία, λεκτικώς, να «τελεί υπό τον άνδρα όταν παντρεύονταν».

Οι σύγχρονοι Έλληνες, όμως και κυρίως πολλές Έλληνίδες μέλη φεμινιστικών συλλόγων, «δεδείξαν

στη χρήση του ρήματος «υπανδρεύομαι - παντρεύομαι» πρόθεση του ανδροκρατικού κατεστημένου να θέλει τη γυναίκα πάντοτε εξηρητημένη από τον άνδρα, αντίληψη, βέβαια, αντικοινωνική, αντιδημοκρατική και ρατσιστική, κατ' αυτές.

Έτσι, πλέον, το ταλαίπωρο ρήμα «παντρεύομαι» εξοστρακίσθηκε κυριολεκτικά από τους γνωστούς εννοιολογικούς χώρους του και σήμερα πλέον δεν παντρεύεται ο άνδρας ή η γυναίκα, αλλά μπορεί να:

- παντρεύεται: το σενάριο με τη σκηνοθεσία ενός κινηματογραφικού έργου
- » το πρόστιμο φώς του γλόμπου με τις κίτρινες κουρτίνες του δωματίου
- » τη βιβλιοθήκη (το έπιπλο) με τις ντουλάπες και τα μπαουλοντίθανα
- » ο εξαεριστήρας με το νεροχύτη της κουζίνας κτλ.

Οι φαινοί εγκέφαλο: μερικών Νεοελλήνων θεωρούν ότι η χρήση των ρημάτων «εναρμονίζεται», «συνδυάζεται» ή ακόμα και «συνταιριάζει» είναι και αναχρονιστική και καθόλου πρωτότυπη, γι' αυτό σήμερα τα πάντα παντρεύονται χωρίς την υποχρεωτική παρουσία παπά, δημάρχου ή κουμπάρου.

Δ' ΑΝΗΚΟΜΕΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΥΣΙΝ»

Επίμονες και επίπονες προσπάθειες έχουν καταβληθεί και συνεχίζονται να καταβάλλονται από εμάς τους Έλληνες και την Ελλάδα σαν χώρα γενικότερα για να αποδειχθεί ότι εμείς αναπόσπαστο τμήμα της προηγμένης Δυτικής Ευρώπης και όχι κάποιος ανατολίτης (όπως επιχειρείται να μας εμφανίζουν), κάποιος μιάς ασήμαντης χώρας της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου.

Αυτό αποδεικνύεται περίτρανα εκτός των άλλων και με το αδιάσειστο επιχείρημα ότι πλέον έπαυσαν να χρησιμοποιούνται ελληνικοί τίτλοι στα διάφορα καταστήματα, επιχειρήσεις και λοιπές επαγγελματικές δραστηριότητες εντός της ημεδαπής (Πράγια που αποδεικνύει, βεβαίως, στους αμφισβητούντες την πλήρη δυτικοευρωπαϊκή μας ταυτότητα) και έτσι, πλέον με αγγλόγλωσση μπορούμε να διαδίδουμε:

— **DISKOTEQUE «MAGIQUE»** (ντισκοτέκ «Ματζίκ»), λέξεις δηλαδή, καθαρά μίγ ελληνικής προέλευσης, εις πέρισμα μερικών απαίδευτων (αγράμματων) γλωσσολόγων οι οποίοι έχουν το θράσος να επικριολογούν την μόν λέξη **DISKOTEQUE** από το ελληνικότατο «δισκοθήκη», την δέ λέξη **MAGIQUE** από το επίσης ελληνικότατο επίθετο «μαγικός-ή-κό».

— **THEATRE «LA FANTAISIE»** (τεάτρ «Λα Φανταζί»), επίσης, λέξεις καθαρά μίγ ελληνικής προέλευσης, παρ' όλο που, οι προαναφερθέντες αγράμματοι γλωσσολόγοι εξακολουθούν με τό ίδιο θράσος να επικρίνουν ότι και η λέξη **THEATRE»** είναι ελληνική (θέατρο: από το ρήμα θεώμαι = βλέπω, παρακολουθώ, όπως και η λέξη **«FANTAISIE»**, επίσης ελληνική (φαντασία) κ.π.ά.

Δεν έχουν αντιληφθεί, συνεπώς, οι φιλόλογοι και οι γλωσσολόγοι ότι αμυρώνουν με τον τρόπο αυτό την ευρωπαϊκή μας ταυτότητα και ότι είναι αντίθετοι με την επιδοκώμενη πλήρη ένταξή μας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.), σημερινή, δηλαδή, τελείως χαρακτηριστική, ανασχετική για την ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας μας και γιατί όχι και ανθεθνική;

Δεν παραδειγματίζονται, τουλάχιστον, από τον τίτλο της εξήχολογης, κατά τα άλλα, ελληνικής ιδιωτικής τηλεόρασης **«MEGA CHANNEL»** η οποία ορθώς πράττουν την ελληνική λέξη «μέγας» = μέγας, την σημειώνει με λατινικά στοιχεία **«MEGA»** (απόδειξη, όχι ένδειξη, απόκτησης ευρωπαϊκής πολιτιστικής ταυτότητας, πλέον), χρησιμοποιεί δε την λατινική προέλευσης λέξη **«CHANNEL»** = δίαυλος,

κανάλι, σαν συνθετικό στοιχείο (του τίτλου) ανώτερου γλωσσικού επιπέδου με απώτερο σκοπό την ενσωμάτωσή του στο «πενιχρό» ελληνικό λεξιλόγιο σαν «τάση», πλέον και όχι σαν «κανάλι», όπως παλαιότερα είχε υπεισέλθει.

Ε' ΟΤΑΝ ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΤΟΧΕΣ ΑΛΛΑΖΟΥΝ ΓΕΝΟΣ

Την αποκλειστικότητα της ικανότητας του (κατά τινας) θαυμαστού επιστημονικού επισύγματος της αλλαγής του γένους των ανθρώπων, όπως είναι γνωστό, μέχρι τώρα την κατείχαν Ευρωπαίοι επιστήμονες και δή προηγμένων ευρωπαϊκών χωρών όπως π.χ. Δανία, Σουηδία κ.ά. Όποις θα έχει αντιληφθεί ο αναγνώστης η αναφορά μας αυτή έχει σχέση με τις επιχειρήσεις αλλαγής φύλου επί ανθρώπων. Ήδη, όμως, μερικοί δημοσιογραφικοί, τηλεοπτικοί και ραδιοφωνικοί εγκέφαλοι της χώρας μας, αμύλλημοι επιτυχώς τους ξένους επιστήμονες και χάρις στις ειδικές επί της ελληνικής γλώσσας γνώσεις τους επέτυχαν το ακατόρθωτο, δηλαδή, την αλλαγή του γένους των μετοχών.

Έτσι, πλέον, διαδίδουμε πολλές φορές σε εφημερίδες ή ακόμη από την τηλεόραση και το ραδιόφωνο για:

- ειδήσεις μεταδοθέντες — πιστώσεις διατεθέντες
- απαιτήσεις ικανοποιηθέντες — γυναίκες ψιφισάντες
- συγκενρώσεις πραγματοποιηθέντες
- διατάξεις καταργηθέντες κ.π.ά.

Το γλωσσικό αυτό ελληνικό επίτευγμα της αλλαγής του γένους των μετοχών συγχρονίσιμο με αυτό των ξένων επιστημόνων της αλλαγής του γένους των ανθρώπων, ενέχει σαφώς, μεγαλύτερη βαρύτητα, γνωστού όντος ότι οι δικοί μας «επιστήμονες» σπερούνται πτυχίου ιατρικής.

ΣΤ' Η ΛΕΞΗ «ΠΑΚΕΤΟ» ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ

Πολύ συχνά τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ραδιόφωνο, τηλεόραση, εφημερίδες) μας πληροφορούν ότι:

«αφίχθη στη χώρα μας ο υπουργός εξωτερικών της... ο οποίος κομίζει ένα «πακέτο προτάσεων» η υλοποίηση των οποίων ελπίζεται ότι θα συμβάλει στην επίλυση του Κυπριακού».

Επειδή, λοιπόν, το Κυπριακό είναι ακαθόριστο πρόβλημα η επίλυση του οποίου χρονίζει από ετών, δικαιολογημένα θα περίμενε κανείς ότι κατεβαίνοντας

Συνέχεια στη σελίδα 72

Ο ΛΟΓΙΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΩΝΟΣ

Η ζωή και το έργο του

1. Η δράση και η προσφορά του

Αφιερωμένο στον αγωνιστή, στο σοφό δάσκαλο, στο λόγιο και δημοσιογράφο, στο Σταύρο Χωνό, είναι το σημερινό μας άρθρο.

Σ' έναν άνθρωπο από τους ελάχιστους διανοούμενους της γενιάς του, που ήταν άριστος εκπαιδευτικός και σπόρτισε τ' ανάμιατα της σοφί-

του παραφθένου αιώνα όπου ανέπτυξε σημαντική δράση για την μόρφωση των πτωχών και γενική διαφώτισή τους, καθώς και στο Μακεδονικό Αγώνα ως συνδυαστικός κρίκος των Κατεχάκη, Μαζαράκη, Ρούδα κ.ά. Από το 1903 ως το 1909 είναι υπεύθυνος των οικονομικών του Μακεδ. Αγώνα στο κέντρο της Νάουσας.

Παντρεύτηκε στις αρχές του αιώνα με την Αθηνά το γένος Πλατσιούκα, με την οποία και απέκτησε 13 παιδιά από τα οποία έζησαν ο Γεώργιος, η Μαριγούλου Μέντση, η Παύλη, η Ηλιάδα, η Νίκη, Καρμπαζού, η Κατίνα Βασιλοπούλου, ο Αλέκος που εξελέγη και δήμαρχος Νάουσας το 1950, η Αντιγόνη και ο Μαρκούρης.

Πρωτοεργάτης της Εθνικής ιδέας προπαγανδίζει μέσω της εφημερίδας της Τεργέστης «Νέα Ημέρα» της οποίας είναι ανταποκριτής με το ψευδώνυμο «Ηραθιώτης» από το 1903 ως το 1909. Από το 1912 ως το 1929 συνεργάζεται στη «Νέα Αλήθεια» με το ψευδώνυμο «Ούτις» (σημεία: Κανείς απάντηση που έδωσε ο Οδυσσεύς στον Παύλημιο), σε χρονογραφήματα και ανταποκρίσεις. Ανταποκριτής Αθηναϊκών εφημερίδων «Καθημερινή» και «Νέοι Καίριοι», καθώς και στον Τύπο του Καρμυτάκη, αρθρογραφεί με το ψευδώνυμο Ηραθιώτης.

Ει δίδει εφημερίδα στη Νάουσα με τον τίτλο «Εφημερίς του Λαού της Ναούσης», όπου αναπτύσσει την πραχτηριότητά του.

Το θάρρος του ήταν μέγιστο και ποτέ δε φοβήθηκε, να διατιμωπνίζε την αλήθεια. Όταν υπηρετούσε στο Κάιρο κατά τον ενθρονισμό του μητροπολίτη Καΐρου Φώτιου Γ' φώναζε ανάξιος μόνος του και μετά α-

έτσι δεν έγινε η χειροτονία.

Παρατίθεται από την υπηρεσία του για να πολυτευθεί στη Νάουσα, θέλοντας, την αποκατάσταση των λαϊκών τάξεων. Σχετικά με τους αγώνες του ο λαϊκός ποιητής και ξά-

Ο Σταύρος Χωνός διευθυντής του Ελληνικού Σχολείου στο Κάιρο

δελφός του Κωνσταντούλη Σισυγκάρη μας λέει:

Πόλεμος αναμεσαξύ Χωνού και Δουλγεράκη

σε μάχες συνεχίζονται του Νίκου και Σταυράκη.

Ο ένας βοηθός των γιγανών κι ο άλλος των προσφύγων με τα λογοντυπήματα πολλές πηγές ανοίγουν.

Οι δύο οι μαχάμενοι είν άκρα γυμνασιμένοι:

στα έργα ν' αντικρούονται είν υποχρεωμένοι.

Πηγαίνω μ' επιφύλλαξιν πλιγγές όταν ανοίγουν

φρόνεται από μήνυσιν στους λόγους αν ξεφύγουν.

Εκτός από την δημοσιογραφική προσφορά του που χρόνια δούλεψε το χρονογράφημα και την επιφυλλίδα, τόσο στην Τουρκοκρατία, όσο και έπειτα, είχε επιδοθεί και στη συγγραφή βιβλίων. Έγραψε: «Έργα και Ημέρα», «Οι επτά σοφοί και

Του Τάκη Μπαϊτόν

αυτού, τόσο στο εξωτερικό, όσο και στη Νάουσα.

Ο Σταύρος Χωνός γεννήθηκε στη Νάουσα το 1858. Πατέρας του ήταν ο Γεώργιος Χωνός και μητέρα του η Μαρία το γένος Μαρκομπίτου, αδελφία του ο Τάσης, ο Γιάννης και η Κατερίνη Γκίκα.

Αποφοίτησε το 1876 από το Διδασκαλείο Θεογίνης και συνέχισε τις σπουδές του στο εξωτερικό Γαλλία, Γερμανία, μαζί με τους Ναουσαίους γιατρούς Χριστόδουλο Περδικάρη, Ιωάννη Χ' Τρηγοριάδη και Πουτούρη. Στη Γαλλία μνηστήθηκε το Σοσιαλισμό από τον ρεφορμιστή Ζαν Ζωρές οπαδός και ιδεάτης του οποίου έμεινε ως το τέλος της ζωής του. Εκτός των δυο γλωσσών Γαλλικής, Γερμανικής, σπούδασε και την Λατινική.

Σα δάσκαλος υπηρέτησε μετά τις σπουδές του στην Αλεξανδρούπολη και στη συνέχεια διαρίστηκε διευθυντής στην Ελληνική σχολή του Καΐρου στην Αίγυπτο για 10 χρόνια.

Από την ηλικία των 25 χρόνων, έγραφε τις δυο πρώτες σειρές εκπαιδευτικών βιβλίων για τη στοιχισμένη εκπαίδευση.

Στη Νάουσα επανήλθε στα τέλη

τα γνωμικά των και «Τα ακαίνωτα μνημειάτά» του, τα οποία γράφθηκαν καθ' υπαγόρευσιν στον τότε μαθητή και μετέπειτα γιατρό, συμπολίτη κ. Γιώργο Κοκούλο. Από το 1941 έχασε την άρασή του λόγω υπερτροφίας των οπτικών νεύρων.

Δυστυχώς κήκχαν όλα, μαζί με ολόκληρη τη βιβλιοθήκη του, όταν πυρπολήθηκε το σπίτι του από τα «τάγματα ασφαλείας» κατά την περίοδο του ανταρτοπολέμου. Έτσι δεν κατέστη δυνατόνα δημοσιευθούν σύμφωνα με την επιθυμία του.

Πρέπει να σημειωθεί ότι πέθανε το 1949, χωρίς να γνωρίζει ότι είχαν καταστραφεί τα έργα του, επειδή τα παιδιά του φρόντιζαν να του το κρύψουν για να μην πικράνουν τις τελευταίες του στιγμές.

Ο Αδελφός Σταύρος Χιωνός, εξεφώνησε τον επικείμενο του Αριστείδου Φ. Λάππα και προέτρεψε τους αδελφούς του να κτίσουν το Γυμνάσιο, το οποίο στέγαζε έως τότε, μετά τα «Χατζηκουρκούτσεια» στο μεγάλο σπίτι του. Στο μνημόσυνο του ευεργέτη το 1912 δημοσίευσε σε αφημερίδα της Θεσ/νίκης, με τίτλο «ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΜΕΓΑΛΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ», ο τ. βουλευτής κ. Άγγελος Βαλταδώρας, ερευνήσε τα αρχεία των αφημερίδων της Θεσσαλονίκης και βρήκε αρκετά ενδιαφέροντα κείμενα, τα οποία έθεσε στη διάθεσή μας. Για την πράξη αυτή, τον ευχαριστούμε ιδιαίτερα.

Εκτός από το παραπάνω κείμενο αναδημοσιεύουμε και δυο χρονογραφήματα με καθαρό συμβουλευτικό χαρακτήρα «α' δύο τροφεία» και «α' δένα εντοιαία» της εποχής, τα οποία πέρα από τη γραμματική και τη σύνταξη που έχει αλλάξει, παραμένουν 3 χρονικά μετά 78 ολόκληρα χρόνια.

Επίσης σε σχετικό παλιό χειρόγραφο του 1909 μας δίδει την κοινή της Νάουσας με όλη την κοινωνική και κοιμητική δομή της «πώς εφάνεσα τον Δημ. Ζωγράφου», τον απασχολούσαν τα γυναι-

κεία προβλήματα. Σχετικά έχει γράψει ειδική μελέτη «Γυναικείον ζήτημα από την πλάστη του ανθρώπου μέχρι σήμερα».

2. Μνημόσυνο μεγάλου ευεργέτου.

Σήμεροπρές και επιδάλλον στελέσθη το 400ήμερον μνημόσυνον του αλγύστου μνήμης και πολυκλυώστου συμπολίτου μας

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ Φ. ΛΑΠΠΑ

του εν Καίρω της Αιγύπτου, ως γνωστόν, προύρωι τελευτήσαντος τον βίον.

Ο μακαρίτης κατά τας τελευταίας του βίου στιγμάς καθ' ός εναγωνίως επάλαιε και προς την κατατρόχυσαν αυτον νόσον και τον επικυρημύμενον θάνατον δεν ελησπίονησε την γενέταιραν. Και οι βαρυπενθούντες αδελφοί τον ευσεδή αυτου πόθου εκπληρούντες εδομήσαντο εις τα ηλιότερα σχολεία επτά ομιολογία του Credit Poncier Egyptien αξίας σημερινής λιρ. 105, αϊτινες επ' ενόματι της Κοινότητος κατατέθησαν εις την Τράπεζαν της Ανατολής.

Η δέ Κοινότης ευγνωμόνως αποδεχθείσα την δωρεάν δι' επισήμου εν τή Ιερά Μητροπόλει πράξεως της Διαρκούς Αντιπροσωπείας χρονολογημένης από της 29 Απριλίου 1912 κηρύττει τον Αριστείδην Λάππα μείγαν αυτης ευεργέτην και τας νενομισμένας τιμάς τώ πθινούντα αποπένοντα παρέστη εις το μνημόσυτον δια των επισήμων αυτης σωματείων και δια των σχολείων, των σι μαθηταί και αι μαθήτριά: εμιελίως έψάλλον το «αίώνια η μνήμη».

Μετά δε την απόλυσιν της εκκλήσις άπαντα τα μέλη της Δ. Αντιπροσωπείας και το διδάσκον προσωπικόν μετέβησαν εν σώματι εις την οικίαν των Αδελφών Λάππα, όπου καθυπέβαλον εις την πενθούσαν οικογένειαν τα συλλυπητήρια επί τή σκληρά απωλεία και την ευγνωμόσύνην της Κοινότητος εξέφρασαν επί τή γενναία δωρεά. Προς τώτα

απαντών ο βαρυαλγών και την καρδίαν συντετριμμένος πενθερός του μακαρίτου κ. Δήμος Βασιλείω εκ μέρους της οικογένειας ηυχαιοίστησεν επί τή ενδηλώσει των αισθημάτων τούτων και εις άκρον συγκινημένος και υπό λυγμών διακοπόμενος προσέθεσεν ότι η πρώτη αυτη προς την πατρίδα δωρεά της οικογένειας Λάππα δεν θα είναι ούτε η τελευταία, ούτε η μεγαλύτερα.

Και ούτω από τούδε ο αϊδιμος Αριστείδης Λάππας αναστηλούται εν τή καρδία των ευγνωμιονούτων συμπολιτών μου και επαξίως και ισοστίμων παρά το πλευρόν των κειμνήστων ευεργετών Γ. Λαπαδίττα, Ι. Τουρπάλη και Κων. Γούδα καταλαχιδάνει την επίζηλον και μακαριστήν θέσιν του Μεγάλου Ευεργέτου.

Νάουσα

ΟΥΤΙΣ

3. Αι δύο τροφεία

Ο άνθρωπος, ως συνιστάμενος εκ σώματος και ψυχής, έχει ανάγκην διττής τροφής, υλικής και πνευματικής. Και δια μίαν την σωματικήν αυτού τροφήν, αφού ηλιπωθή, είνε τραχασμένος αυτός μόνος του εργαζόμενος να προαιθεύηται αυτην κατά ρητήν της Αγίας Γραφής εντολήν «εν υδρώτι του προσώπου σου να τρώγης τον άρτον σου». Δεν έχει όμως ούτω το πράγμα προκαμένον περί της πνευματικής τροφής. Άλλοι έχουσι την περί τούτου μέριμνα και φροντίδα. Πράγματι, τροφοδότης της πνευματικής του ανθρώπου τροφής είνε κυρίως το σχολείον, η Εκκλησία το θέατρον, το βιβλίον εν γένει. Προνομισύχα της φύσεως τέκνα συλλαχιδάνουσι τας δημιουργικάς ιδέας, διατυπούσιν αυτάς εις τον χάρτην, και ούτω παράγονται τα διαινογητικά έργα, τα βιβλία, τα συγγράμματα, δια των οποίων αφθύνις και αμέτως τροφοδοτείται το ανθρώπινον πνεύμα και αναπτύσσεται.

Άλλοτε πότε η σωματική τροφή ήτο αφθονιότερα και ο προς προφή-

σαν αυτής αγών απονώτερος και τον εργώδη, παρ' όλην την ατέλειαν των γεωργικών εργαλείων και της βιομηχανίας, η δέ πνευματική ανωτερότητα και προνόμιον ολίγων, ορισμένων τάξεων. Από της ανακαλύψεως όμως της τυπογραφίας οι ούτοι ούτοι ανετράπησαν. Ως δε βάλει η ανθρωπότης εις την πρόοδον και τον πολιτισμόν, η μιν πνευματική τροφή απέδη και οσημέραι αποαίνει αφθονιάτη και ευνοιάτη, η δέ υλική δυσκολιώτερα και ο προς τροφήθειαν αυτής αγών αργαλιώτερος και εργωδέστερος.

Κατά τους νεωτέρους χρόνους εις τους τόσους παράγοντας της πνευματικής τροφής προσετέθη και έτερος τοιαύτος, και έσως ο μεγαλύτερος. Ούτος δε είναι η εφημερίς. Περί της εφημερίδος άλλοστε μας εδόθη αφορισμή να γράψωμεν τα δέοντα. Είς δε τα ανωτέρω προήχθημεν εις της ευγενούς αμιλλής και αξιοπαίτου προσπαθείας, ήν διευθυνταί και συντάκται των εφημερίδιων επιδεικνύουσι, και καταβάλλουσιν όπως παρέχουσιν εις τον αναγνώστην, πλην των συνήθων ειδήσεων, και πνευματικήν τροφήν καλύτεραν και αγνοτέραν. Απόδειξις δε τούτων είναι η περί την εκλογήν της ύλης προς τήν και φροντίς.

4. Αι δέκα εντολαί της εποχής

1. Δεν θα περιμένης να έλθη η τύχη εις σέ, αλλά θα βγάλης το επαινώφρον σου και θα ανασκουμπωθής έως ότου η λέξις «αποτυχία» να διαβάξεται «επιτυχία».

2. Ού μή ζητήσης εργασίαν ενδεδυμένος ώσπερ αλήτης, διότι σφείλεις να γνωρίζης ότι το παρουσιαστικόν ενός ανθρώπου αξίζει περισσότερο από κάθε άλλο συστατικόν.

3. Ού μή είπης εις τον μαλώνοντά σε δια την κακήν εργασίαν σου: «Δεν το εσκέφθην».

4. Ού μή αναμείνης να σοί είπωσι: Ποίησον τούτο! αλλά να το βλέπης και να το κάμνης μόνος, ίνα μακροχρόνιος αποδή η εργασία σου.

5. Τίμα και σέβου τον εαυτόν σου και μή επιτρέπης εις κανένα να σε προσβάλη.

6. Ού μή επιθυμήσης την εργασίαν του άλλου και τον μισθόν και την θέσιν, ήν δια των κόπων του απέκτησης.

7. Ού μή εξοδεύσης πλείονα των όσων καρδίζεις.

8. Μή περιμένης να αναληφθούσι άλλοι τα προτερήματά σου, αλλά υπαινύμξέ τα εις αυτούς επ' όσον είναι καιρός.

9. Μή διατάξης να λέγης όχι, όταν η γνώμη σου και η πεποίθησί σου είναι «όχι».

10. Έσο δίκαιος προς πάντας. Αυ-

τή είναι η μαγίστη εντολή, επ' ής όλη η εργασία και όλα αι επιτυχίαι του κόσμου κρέμονται.

ΟΥΤΙΣ

ΣΤΗ ΝΑΟΥΣΑ ΤΟΥ 1990

5. Πως «εφόνευσα» τον Δημ. Ζωγράφο

Δημοσιεύαμεν σήμερα τον πρώτον μέρος ενός ανεκδότου χειρογράφου του κειμήλιου δασκάλου και λογιότου Σταύρου Χωνού, το οποίον μας έδωκε μίαν εικόνα της καταστάσεως που επικρατούσε στη Νάουσα κατά τα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας. Το χειρόγραφον ανευρέθη από την κ. Ελένη Δ. Παλλάκα εις

Ο Σταύρος Χωνός με την οικογένειά του. Δίπλα στο Λόγιο διακρίνεται ο γιός του και μετέπειτα Δήμαρχος της Νάουσας Αλέκος Χωνός

το αρχαίον του αποδιώξαντος συζύγου της. Ο φακέλλος που το περιείχε συνωδεύονταν και από το εξής σημείωμα:

Το εντός εσφραγισμένου φακέλλου εγγλωσσεν υπό τον τίτλον «Πώς εφόνευσα τον Δημήτριον Ζωγράφον» είναι μία αληθινή περιπέτεια της ζωής μου συνυφασμένη με την σύγχρονον ιστορίαν της Νάουσας και την έγγραφω δια να δημοσιευθή εις το εν Θεσσαλονίκη εκδιδομένον Μακεδονικόν Ημερολόγιον του Σφενδόνη. Κατόπιν όμως σκεφθείς κατά πόσον είναι φρόνιμον και συμφέρον αναξείων επισυλωθείσας ήδη πληγώς να αναμοχλεύω παλαιά υφρησάσαντα πάθη παρητήθην της δημοσιεύσεως. Το άφησα εις την κρίσιν και διάθεσιν των τέκνων μου εάν ποτέ μετά τον θάνατόν μου περιέλθη εις χείρας των, κατά πόσον θα θελήσουν να ιδώ το φως της δημοσιότητος.

1931 Σταύρος Χωνός

Ευρισκόμεθα εις το σωτήριον έτος 1909. Εις τον ανταρτικόν αγώνα μας, καταλήξαντα εις τον πλήρη και τελικόν θρίαμβον του Ελληνισμού της Μακεδονίας, είχαν θέσει τέρμα το εν Τουρκία ανακηρυχθέν οθωμανικόν Σύνταγμα. Η Νάουσα, η ακρόπολις αυτή και θεματοφύλαξ και σημαφόρος της μεγάλης Ελληνικής εθνικής βέας έπαυξε τον προσήκοντα ρόλον εις το μέγα και αιματηρόν εκείνο δράμα. Αλλά το πίστι - πίστι και το τέχνη - τέχνη λέγει ο Αλβανός και ημείς ως γνήσιοι απόγονοι των αείποτε εριζούντων προγόνων μας είχαμεν και τα κομμάτιακά μας πόνθη, τα οποία εις την εποχήν εκείνην είχαν εξαρθή εις τον υπέρτατον βαθμόν.

Οι Νάουσαίοι εφέμεθα τότε διηρημένοι εις δυο αντίπαλα και λυσσοδώς αντιμαχόμενα στρατόπεδα. Από το ένα μέρος οι Κοτζιαμπάτηδες, οι Πρόδροτοι, οι ισχύοντες πλούσιοι, οι οποίοι δύναμι των προνομίων του Οικουμενικού Πατριαρχείου είχαν την διαίκτησιν και διαχείρισιν

των Κονοτικών πραγμάτων. Αυτοί πάντοτε μέλη της Διαρκούς Κοινοτικής Αντιπροσωπείας, αυτοί Δημιόγεροντες, αυτοί έφοροι των σχολείων, αυτοί επίστροποι των εκκλησιών, αυτοί Δήμιερχοι και αγάδες, ήτοι μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου. Από το άλλο μέρος ο λαός, ο πολύς λαός, όστις μη έχων συνείδησιν των δικαιωμάτων και της δυνάμεώς του ειήτηυεν εις τους πλουσίους αποκλεισμένους των Κονοτικών σφικίων, αλλά πληρώνων τους φόρους επί των κουκουλιών, επί των σταφυλών, επί του οίνου, επί της προικώς κλπ. τους επ'δωλλεμένους και διαταθεμένους δια την συντήρησιν των σχολείων και των εκκλησιών.

Δια να κρυπνωθή ο λαός και λάθη επίγνωσιν των δικαιωμάτων του και συνείδησιν της δυνάμεώς του έπρεπε να έλθη από την Κωνσταντινούπολιν ο Διευθυντής της εν Χάλκη Θεολογικής Σχολής ο αξιμνηστος Απόστολος ο μετέπειτα Σερβών, όστις διορισθείς το πρώτον Μητροπολίτης Βεροίας και Νάουσας έφερε μεθ' εκουτού και δυο ιεροκήρυκας τον Αιμόροστον δια την Βέροϊαν και τον Σιφρονίου Σταμούλην δια την Νάουσαν άνδρα τα μάλα μορφωμένον και δραστήριον, πολυμαθέστατον και χρησιμώτατον και χρησιμώτατον κράτιστον. Αυτός δε είναι εκείνος όστις ως αρχιερατικός ενταύθα αντιπρόσωπος με τα κηρύματά του έσπερε τον σπέρρον της αφυπνίσεως του λαού, όστις αποκτήσας επίγνωσιν των δικαιωμάτων - παρίσχυσεν εις τας πρώτας Κοινοτικές εκλογάς και ανέλαβε την διοίκησιν και διαχείρισιν των πραγμάτων. Αποχωρήσαντος δε κατόπιν του Σιφρονίου αναφαίνονται οι ηγέται του λαού ο Κωνσταντίνος Μαλούσης ο Θεοδόσης Κατζηδημητρίου και ο υποφαινόμενος δημοσιογράφος και εις την Τεργεσταίαν τότε «Νέαν Ημέραν», του Χαλκοκονδύλη και εις την μόνην τότε εν Θεσσαλονίκη εκδιδομένην ελληνικήν εφημερίδα «Νέα Αλήθεια» της οποίας ο

αξιμνηστος Διευθυντής Ιωάννης Κούσκουρας είχε καταντήσει διαρκώς υπόδικος εις τα Τουρκικά Δικαστήρια δια τα δημοσιεύματά του κατά των αυθαιρεσιών των Νεοτούρκων. Και όταν ο Ελληνικός Στρατός υπό τον Δαφνοστεφή Στρατηλάτην του τον Διάδοχον Κωνσταντίνον εισήρχετο νικητής και τροπαιούχος εις την πρωτεύουσαν της Μακεδονίας ο μακαρίτης Κούσκουρας είχε 10-12 εκκρημείς δίκας εις μίαν εκ των οποίων προσεφέρθην εγώ να ψευδομαρτυρήσω δια να σώσω και αυτόν, μεγάλως κινδυνεύοντα, και όλην την τότε κατάστασιν, και περί της οποίας γίνεται λόγος εις άλλην σελίδα του παρόντος βιβλίου. (Σ.Σ. Εννοεί προφανώς το «Μακεδονικόν Ημερολόγιον»).

***

Με την υπό του λαού ενάσκησιν των δικαιωμάτων του και την ανάληψιν της διαχειρίσεως των κοινοτικών πραγμάτων ανατέλλει νέα περίοδος εις την ιστορίαν της Νάουσας και αρχίζει ένας μικρός και φεβερός αγών μεταξύ του λαού αγωνιζόμενου υπέρ των δικαίων της κοινότητος και της προκοπής των σχολείων και των εκκλησιών αφ' ενός και των πλουσίων αφ' ετέρου εκείνων, οίτινες σφαιλέται καινοτικού χρήματος τυγγάνοντες ηρνούτο πεσιμώνως να πληρώσωσι τας σφαιλάς των και παντοιοτρόπως εδυστέπουν να συμμορφωθώσι προς τας διατάξεις του κοινοτικού κανονισμού τον οποίον ούτοι είχαν συντάξει και υπογράψει.

Και η υπόθεσις ευρίσκετο εις το Πατριαρχείον και επέκειτο η έκδοσις της τελεσιδικίου κατά των σφαιλετών αποφάσεως όποτε το 1912 έθεσε τέρμα εις αυτά η απελευθέρωσις της Μακεδονίας. Εν τούτω τώ μεταξύ η πάλι των δυο κομμάτων εσυνεχίζετο και τα πάθη εσήπτον εις επικίνδυνον βαθμόν όταν μία παρέα από τα κατώτερα όργανα της αμύνης διεσκέδαζον μίαν Κυριακήν

εις την οικίαν Γχαντίνη. Και επειδή είχαν θύσει αρκετά εις τον Βάκχον και Ίστραψαν τα ρεβόλνερ όταν εξ αυτών εκπυρσοκρότησε.

Θα ήτο η 11η προτού μεσονυκτίου ώρα όταν ο δεύτερος αστυνόμος έκρουε την εξώθυραν της οικίας μου και από το παράθυρο ερωτά:

— Εγώ ο αστυνόμος θέλω τον δάσκαλο εφέντη να του πώ έναν λόγον.

— Κοιμάται; δεν μπορώ να τον ξυπνήσω; αύριον.

— Σε παρακαλώ, ξυπνήσε τον είναι ανάγκη τώρα τον θέλει ο Μουδρίης να τον ρωτήση κάτι τα.

Τέλος εσηκώθη, ανεδύθη, όπως όπως και μετ' ολίγον πού εγώ εις το γραφείον του Μουδρίδη:

— Χαίρ ολά! λέγω. Τον χαιρετώ με τέμενον και χωρίς να περιμένων να μοί υποδείξη κάθισμα ετοιμάζομαι να καθήσω.

— Άιτε! φωνάζει ο Μουδρίης. Ο, κατήλες (οι φονείς) δεν κάθονται.

— Βάι, βάι! απαντώ, εγώ κατήλης (φονεύς);

— Εσύ αμνή, εγώ; Πρόσεχε όμως καλά. Γιατί βλέπω ότι ενώ το πράγμα είναι σοβαρότατον και αύριον σε στέλνω ειδηροδέσιμον εις Βέροιαν, εσύ το παίρνεις για αστειον. Κατηγορείσαι ότι εφόνευσες άνθρωπον.

— Βάι! βάι! Εγώ φονιάς; Και ποιον εσκότωσα; Και πώς και με τί όπλον τον εσκότωσα;

— Αυτά όλα θα μου τα πής τώρα εσύ. Λέγε μου λοιπόν πού ήσουν σήμεραν όλην την ημέραν και τί έπραξες;

— Όλην την ημέραν ήμουν κλειμένος σπιτί μου και απησχολημένος με τον μεταξοσκώληχα - ήτο η εποχή του μεταξοσκώληχα. — Εκοιμήθη τον τέταρτον τελευταίον ύπνον, υπέστη δηλ. την τελευταίαν αποδερμάτωσιν και του ετοίμασα νέα κρεβάτια καθαρά ευρύχωρα δια να

ετοιμάση το κουκούλι του. Περίπου την ύην μμι, επήγα να ιδώ τους συγγενείς μου. Πρώτον επεσκέφθην την οικογένειαν Γεωργίου Κουκούλου και εύρον τον δεινα και τον τάδε. Μετά επήγα εις την αδελφήν μου Αικατερίνην Γκίκα. Κατόπιν επεσκέφθην την οικογένειαν Κωνσταντίνου Λαμνίδου όπου εύρον τον τάδε και τον δεινα. Τέλος την οικογένειαν Ιωάννου Λαμνίδου, του οποίου η σύζυγος προς μητρός θεία μου με κρατούσε να δειπνήσω εκεί.

— Αδύνατον, λέγω, εμένα κατακαίρασιένος και έχω ανάγκην ύπνου και όχι δειπνον». Και έφυγα, επήγα εις το σπίτι μου έφαγα ολίγον και κοιμήθηκα και τον ύπνον μου διακόψατε σεις τώρα.

— Και καθόλου δεν βγήκες περίπατο στο Κίόσκι;

— Ούτε όρεξι, ούτε καιρόν είχα δια περίπατον.

— Υπόγραψε μοί λέγει: εδω και εσήμανε τον κώδιωνα.

Επαρουσιάστη, ο δεύτερος αστυνόμος προς τον οποίον είπεν: — Πάρε τον κύριον». Ο αστυνόμος με ωδήγησεν εις το απέναντι δωμάτιόν του όπου υπήρχεν ένα τραπεζάκι, μία καρέκλα και ένα καθαρώτατον κρεβάτι. το οποίον δείξας μοί λέγει: — Πλάγιασε εδω και κοιμήσου». Εγώ θα πάω στην φαμίλια σου να την καθησυχάσω απ' εκεί θα τρέξω έξω...».

Εγώ χωρίς και να πολυσκοπισθώ δια την εξυφανθείσαν συκοφαντίαν χωρίς να λάθω υπ' όψιν το του Ισοκράτους φοβού τας διαβολάς κύν ψευδείς ώς εξαπλώθηκα εις το κρεβάτι και τον πήρα αμέσως, ύπνον αγαθόν και αδιατάρακτον, τον ύπνον του δικαίου.

Και όταν το πρωί εξύπνησα, ευρέθην εσπριαμένος προς το παράθυρον το βλέπον προς την είσοδον του διοικητηρίου. Και βλέπω να εισέρχονται ο ένας κατόπιν του άλλου, όλοι εκείνοι τους οποίους ηνάγκασα εις την ανάκρισίν μου. Αλλά και ο λαός ήρχισε να συνωστίζηται έξω-

θεν του διοικητηρίου σαν είδος διαδηλώσεως και διαμαρτυρίας δια την φυλάκισίν μου χωρίς να γνωρίζη ότι: α. Αρχαί ενεργούσαι, όπως ενήργουν ευρίσκοντο εν τώ δικαίω των. Αυθημερόν δε περί την 10 π.μ. ώραν αφέθην ελεύθερος. Κατόπιν από φίλου προσκειμένου εις τον Μουδρίην έμαθα το περιεχόμενον της εκθέσεως, την οποίαν έστειλεν εις τας εν Βεροία προϊσταμένας Αρχάς του. Έγραψε περίπου τα εξής:

— Χθες εσπέραν συνέβη ένας φόνος εις την συνοικίαν Κίόσκι. Ο φονευθείς Δημήτριος Ζωγράφος, ολίγας στιγμάς πριν εκπνεύση, κατέθεσεν ότι τον εκτόπησεν ο διδάσκαλος της Κοινότητος Σταύρος Χινοός, άνθρωπος ευπόλητος, φιλήσυχος, νομοταγής και ανέκνος δια τισύτην πράξιν. Τον έχω φυλακισμένον από το μεσονύκτιον. Ανακρινόμενος απέδειξε το άλλοθι του. Ηθέλησαν να τον ενοχοποιήσουν από εμπάθειαν δια λόγους κομματικούς. Θεωρώ περιττόν να σας τον στείλω... Ευρίσκομαι άλλωστε επί τα ίχνη του πραγματικού φονέως...».

Και πράγματι δεν εόραδυνε να ανακαλύψη τον πραγματικόν φονέα.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΩΝΟΣ

Νάουσα

6. Το Γυναικείον Ζήτημα από την πλάσιν του ανθρώπου μέχρι σήμεραν

Αφ' ότου ο Θεός δημιουργήσας τον ωραίον αυτόν κόσμον, τον οποίον βλέπομεν, έπλασεν τον άνθρωπον και δια να τον χαρεί και ως σύντροφον της ζωής του έδωκεν την γυναίκα, από τότε υπάρχει εις την ανθρωπότητα το γυναικείον ζήτημα, το οποίον εις την διεθνή γλώσσαν λέγεται: φαιμισμός.

Διότι ναί μεν ο Θεός ευλογήσας το ζεύγος των πρωτοπλαστών είπεν, «αυξάνεσθε και πληθύνεσθε», αλλά δεν καθώρισε τότε ακριβώς και την θέσιν της γυναίκας απέναντι του ανδρός δεν είπεν λ.χ. ότι η γυνή είναι ίση με τον άνδρα και επικριμένως

η Εύα έχει τα αυτά ίσα δικαιώματα όσα έχει και ο Αδάμ.

Ως εκ τούτου τί συνέδη, ο μιν τής οχυρωθείς όπισθεν του ότι η γυναίχη είναι οστούν εκτων οστών του, και σάρξ εκ της σαρκός του, ληρομοιών έμεις ότι και αυτός γεννιέται εκ γυναικός και άνευ αυτής δε θα υπήρχε την σωτηρίην του Πλάστου εξέλαθε υπέρ αυτού και δια τούτο ευνοεί να έχει την κυριαρχίαν του, και να ασκεί επί αυτής την επιτροπήν και επιουλήν του. Εξ' άλλου η Εύα έχουσα υπ' όψιν την ευκολίαν με την οποίαν είχεν απατήρη τον άνδρα που έφαγε τον απαγορευένον καρπόν, ότι είχε να κάνει με έναν μπουσταλάν και φρονούσα άλλως τε σκόπως ότι ο άνδρας αν ήμύ άλλο το τουλάχιστον ες αυτήν σφείλει το είναι του, την ύπαρξίν του, διότι αυτή τον πέρε εις τον κόσμον, πώς ήτο δυνατόν να ανεχθεί επ' άπειρον την υπεροχήν, την ανωτερότητα, την κυριαρχίαν του ανδρός;

Ευνοήθη λοιπόν ήρχισεν ένας κρυφός αγών μεταξύ του ανδρός και της γυναίκος.

Από το ένα μέρος ο ανδρικός εγωισμός με την σωματικήν υπεροχήν του, ζητεί να κρατεί την γυναίκαν εις κατωτέραν θέσιν, από το άλλο, η γυναικεία πονηράδα με την έμφυτον εξυπατάδα της, αμύνεται και ζητεί να ανέλθει και να υψωθεί εις το επίπεδον, δια το οποίον με την παθητικήν στάσιν της είναι προωρισμένη. Έτσι. Και ο άνισος αυτός αγών διήρκασε αιώνας, διήρκασε γλιεστεριόδας, πάντοτε προς τον θρίαμβον του ανδρός. Πώς και δικαίε τούτο; Δότι και δια των αιώνων διαμορφωθείσαι συνήθειαι υπήρξαν πάντοτε δυσμενείς δια τας γυναίκας.

Δότι μία δια του γάμου ερχηματίσθη η οικογένεια, η κοινότης και μετά την κοινότητα η κοινωνία, και μετά την κοινωνία η Πολιτεία. Έτσι δια την συγκρότησιν δια την προαγωγήν, και την ευδαιμονίαν της Πολιτείας, εχρειάσθησαν νόμοι. Αναβάνησαν λοιπόν οι διάφοροι νο-

μώματα των Εθνών και οι ιδρυταί υπηρεσιών, οι οποίοι έθεσαν νόμους. Και επειδή ο τοιοῦτος όλοι υπήρξαν άνδρες αρσενικοί κατά την νομοθεσίαν των εραυλήπτισαν υπέρ του ανδρός, και ηγγνόησαν εντελής την γυναίκαν. Ως εκ τούτου η γυναίκα δεν επέθη μόνον ες υποδοτεράταν, ως πολύ κατωτέραν θέσιν από τον άνδρα, αλλά περιήρθη εις ταύτην αθλιωτάτην και οικτροτάτην κατάστασιν, ώστε να ήτο δι' αυτήν προτιότερον ο θάνατος από την ζωή.

Δεν είχε κανένα δικαίωμα από την ζωή. Δεν της επιτρέπετο να έχει κληθήματα αισθήματα και συναισθήματα, δεν της επιτρέπετο να γλά και να χαίρη, να πονει και λυπήται, να απολαύθαι τα θέληγτρα της ζωής, αφού δεν της επιτρέπετο να ζεί.

Παρι' όλων τούτων θα πεισθώμεν εάν ριψώμεν ένα βλέμα εις την παγκόσμιαν ιστορίαν, αρχίζοντες από τα ανατολικά Έθνη της Ασίας, η οποία θεωρείται ως κοιτίδα του ανθρωπίνου γένους, του οποίου εκατομύρια, εκατομυρίων εκ της Ινδίας, Κίνας, της Ιαπωνίας, προσδύουν πρωτόφωτα εγεννήθησαν και ανεπύχθησαν, και επεκράτησαν και ονομαστικά θρησκείαι, ως βραχμανισμός, ο Κομφουισμός, ο Βουδισμός.

Και πρώτον ο Βραχμανισμός τον οποίον προσδύουν 350 εκατομύρια και πλέον Ινδών. Αυτό έθεσαν την γυναίκα εις χαμηλότερον ανθρωπίνικόν επίπεδον δεν της παραχώρησαν κανένα δικαίωμα, καμμίαν απολύτην ελευθερίαν, η θέσις η οποία ήτο προορισμένη δι' αυτών εις την οικογένειαν και εις την κοινωνίαν ήτο χειρότερη και της σκλάβας. Οι νόμοι δεν της παρείχον καμμίαν προστασίαν, αφού δεν της ησφάλιζαν και αυτήν και αυτήν την ζωήν. Ήσαν σκληροί και υβριστικοί δια την ανθρωπίνων ύπαρξιν η οποία οπο αδήποτε και αν είναι η ψυχική και διανοητική κατάσταση, έχει σκέψιν, έχει αισθήματα, έχει συναισθήματα, έχει δικαιώματα εις τα

οποία της ηρνούντο οι Βραχμαιοί. Η Βραχμιάνα γυναίκα εξηρητάτο από την διάθεσιν του πατέρα κατά την ημέραν της γεννήσεώς της. Οι νόμοι της θρησκείαν έδιδον επ' αυτού το δικαίωμα να θανατώσει τας θυγατέρας του, αν εθεώρει περιττήν την ύπαρξίν των εις την οικογένειαν. Και είναι περιττόν να προσθήσασμεν ότι το αίσχος αυτό της θηλυκής βραροκτονίας είναι από τα βδελυρότερα και θηριωδέστερα αφ' όσα εγγνώρισεν η ανθρωπότης. Η Βραχμιάνα γυναίκα δεν εδιδάσκετο ούτε ανάγνωσιν, ούτε γραφήν. Εμφεβέτο εις ηλικίαν 10 ετών και ως σύζυγος πολύ μεγαλυτέρου της, συνήθως γέροντα, πατέρας μάλλον ή παππούς παρά σύζυγος. Υπερήτης του ανδρός της, τούτο ήτο συνδεδεμένη μαζί του, ώστε τον θάνατόν του εκαίετο, και αυτή ζωντανή επί του τάφου του. Το απάνθρωπον αυτό έθιμον το κατήργησαν οι Άγγλοι, αφ' ότου κατέλαθον τας Ινδίας, αλλά και πάλιν η τύχη της χήρας ήτο οικτρά και αξιοκατάκριτος.

Και ο Κομφουισμός εις το ουράνιον κράτος της Κίνας δεν έδωσεν καλύτεραν θέσιν εις την γυναίκα. Ο μέγας ιδρυτής αυτής της θρησκείας ο Κομφουίσιος διδάσκει μεν την αρετήν, και συνιστά εις τους οπαδούς του, την δικαιοσύνην και τα καθήκοντα του ηθικού ανθρώπου, αλλά περί της γυναικός δεν λάμβανεν καμμίαν ιδιαίτεραν πρόνοιαν. Η Κινέζα εθεωρείτο φορτίον εις το σπίτι της, και ο πατέρας εφρόντιζε το ταχύτερον να την ξεκάνει υπανδρούς εντας αυτήν εις μικράν ηλικίαν. Είς δε την οικίαν του συζύγου της αληθινή σκλάβδα και εις την διάθεσιν της ιδιοτρόπου πεθεράς. Ο μόνος προορισμός, ήτο να υπηρετεί τον σύζυγόν της και να τον κρίνει αγόρια. Ήτο δηλαδή ένα απλόν εργαστήριον ανθρωπίων δια την παραγωγήν, και μία κοινή δούλα του οίκου, δια την χρήσιν, χωρίς να έχει καμμίαν προστασίαν από κανέναν. Ο σύζυγος είχε το δικαίωμα να την θανατώνει, χωρίς να διδην λόγον δια

εγγλγιά του. Η μόνη περίπτωση
από την οποία η Κινέζα γυναίκα
έβγαινε κάποιαν αξίαν ήτο, όταν
προβόλαζε εις πεθεράν. Τότε α-
πό τον τυραννομένη μετεβάλετο αυτή
επὶ τὸν τύραννον και ἕκαστος φαντάζεται
πό τί αισθήματα κατέχεται τώρα
ἡ ψυχὴ της ὅπως εις τας Ἰνδίας και
ἐπὶ ἀπεκράτῃ τοι θυριώδες και α-
νάνθρωπον ἔθιμον της βρεφοκτονί-

1) Βουδισμός, ἠρθεκαί την οποί-
ου ἴδρυσεν ο Βούδας ζήτας και ητι-
νάς 500 χρόνια π.Χ. σχετικῶς ἰ-
σχυροσεν καλύτεραν θέσιν εις την γυ-
ναίκα, από τας δυο προηγουμένας
ἠρθεκαί. Οποσδήποτε ο Βουδιστῶν
επιχειροῦντο καλύτερα την γυναί-
κα και της παρείχαν μερικὰ δικαι-
ματα. Το δε περιεργον είναι ὅτι
αποροία ήτο η θέσις της γυναικός
και εις την Ιαπωνίαν την οποίαν
επιροῦμεν, ως κατ' ἐξοχήν φιλο-
σοφῶδον ἘΑνος.

Εγχερίσθη να εισχωρήσει εις αυ-
τήν ο Χριστιανισμός δια να λάβει η
γυναίκα κάποιαν αξιοπρεπή θέσιν.
και να μετριάσθῃ και ἐδώ το κα-
τεργον και αποτροπαιον ἔθιμον της
ἀλλοτῆς βρεφοκτονίας. Εις την Βου-
διστικὴν ἠρθεκαίαν σκοπός και προσ-
κομικός της γυναικός είναι ο γάμος
καὶ τῆς συνήθως και η εξυπηρέτησις
του συζύγου. Εις ηλικίαν 13 ετών
πρέπει να νυμφευθῇ σύζυγον ἐπι-
σης νεαρὸν τούτων και αν μέχρι της
ἡλικίας τούτης δεν υπαντρεύετο τό-
τε ἐπιλαίετο ως δούλα.

Ερχόμεθα τώρα εις νεότερον ἠρθε-
καίαν, τον Μωαμεθανισμόν του ο-
ποίου ἴδρυσεν εις την Αραβίαν ο Μω-
αμέη περί τα 600 χρόνια μ.Χ. και
οποίων προσέβουον σήμερον πε-
ρί τα 200 εκατομύρια Μουσουλμῶ-
νων.

Μεταξὺ του Βούδα ακιόσαντος
την 6ΗΝ π.Χ. εκατονταετηρίδα και
του Μωαμέη ηκιάσαντος την 7ην
μ.Χ. εκατονταετηρίδα μεσολαβεῖ χρό-
νικόν διάστημα 1100 ετών, και κα-
τὰ το μακρόν τούτο διάστημα, πα-
ρὸς ἡ ἀλλοτῆσιν και θα ανέμεινεν ση-
μαντικὴν βελτίωσιν της θέσεως της

γυναικός. Μάταια ελπίδες. Η μω-
αμεθανίς δεν κατεδικάσθη, μεν να
υπόκειται εις νόμους βαναύσους,
σκληροῦς και απανθρώπους, δεν εἴ-
χεν ὅμως καμμίαν ελευθερίαν δρά-
σεως εις την κοινωνίαν. Κλεισμένης
μέσα, μέσα στο γνωστὸ «Χαρέμι» ἐ-
ζή πόντοσε υπό την επιτήρησιν,
της πεθεράς η οποία ήτο η πραγ-
ματικὴ κυρία του οίκου. Αυτὴ δεν
εἶχεν καμμίαν πρωτοβουλίαν.

Δεν την μεταχειροῦντο μεν ως
δούλην, αλλά και δεν την θεωροῦν
ως ισότιμον σύντροφον του ἀνδρός,
ὅστις εις αυτήν ἐβλεπεν ἕνα ευχά-
ριστον υποκειμενον δια σαρκικὴν χ-
πόλαυσιν, και ἀπόκτησιν τέκνων,
αφού και μετὰ θάνατον εστοθετή-
θη εις τον Παράδεισον μόνον και
μόνον για να υπηρετῇ και να ευχα-
ριστῇ τον ἀνδρα. Είναι τα περιώ-
νημα σου! του μουσουλμανικου παρα-
δείσου.

Ο Μωαμεθανικός νόμος επέτρεψε
ἄλλως τε την πολυγαμίαν κατ' αυ-
τόν ο μουσουλμῶνος εἶχε δικαίωμα
να ἔχει και να διατηρῇ τέσσαρας
γυναίκας τας οποίας και αντιθη-
στοῦσε εύκολα, διότι εἶχεν εις χεί-
ρας του πάντοτε το διαζύγιον και
επειδή εκτός αυτών δεν ἐζητήθη
ἄλλο τι από μωαμεθανίδα και αυτὴ
δεν συνετέλεσεν καθόλου εις την
πρόδοσιν και τον πολιτισμόν του τό-
που της, ζήτησα μέσα εις το χαρέ-
μι ζυγὴν μονότονον και ἀργόν.

Προχωροῦντες τώρα από τας χύ-
ρας του ανατέλλοντος ἡλίου προς
δυσιὰς, η πρώτη χώρα της Ευρώ-
πης την οποίαν απαντώμεν είναι η
Ελλάς. Εις την αρχαίαν Ελλάδα
των 12 θεῶν του Ολύμπου, η θέσις
της γυναικός είναι εντελῶς διαφο-
ρικὴ και οὔτε ήτο δυνατόν να είναι
ἄλλοιῶτικη εις χώραν εις την οποί-
αν η ζωὴ ἀλόκληρη υπήρξε ἕνας ὁ-
μιος εις την Ελευθερίαν του πνεύ-
ματος και του σώματος. Η Ἑλλη-
νίς εμορφώνετο και δια την μόρφω-
σιν αυτήν ελαμβάνετο ἰδιαίτερα φρον-
τίς και ἐπιμέλεια. Επανδρεύετο εις
νεαρὸν ηλικίαν και ἐνίοτε εις τόσῳ
μικράν, ὅστε ο σύζυγός της να συ-

μπληροῦναι την εκπαίδευσίν της δι-
δάσκων εις αυτήν τας ἀπαραιτήτους
γνώσεις.

Ξενοφών ο Αθηναίος ιστορικός μα-
θητὴς του Σωκράτους του οποίου
συνέγραψε τα «Απομνημονεύματα»,
ἔχει γράψει και τον «Δικονομι-
κόν» Εις αυτό λοιπόν το ἔργο του
μας παρέχει μίαν ωραίαν και χα-
ρακτηριστικὴν εικόνα της θέσεως
της Ἑλληνίδος μέσα εις την οικογέ-
κειάν της και σχετικῶς προς τον
προσορισμόν της.

Κάποιος Αθηναίος ο Ισχύμαχος
παίρνει γυναίκα δεκαπενταετή και
την διδάσκει και της λέγει ὅτι εις
την οικογένειαν πρέπει να ἔχει την
θέσιν την οποίαν εἶχεν εις την κυ-
ψέλην η Βασίλισσα των μελισσών.
Αυτὴ πρέπει να φροντίζει για την
καλὴν ανατροφὴν των παιδιών της,
δια την τάξιν και την ευπρέπειαν
της οίκιας, ως και δια την πρόδοσιν
και την ευτυχίαν της οικογένειας.
Διότι αν ἔργον του ἀνδρός είναι να
εισάγει (να κουδάλει) εις το σπίτι
τα αναγκαία προς το ζεῖν, ἔργον ὁ-
μιος της γυναικός είναι να διαχει-
ρῆται αυτά, καλῶς και καθῶς πρέ-
πει. Και εἰν προσθέτει ο Ισχύμα-
χος, εἰν σ' αυτά κατορθώσεις να
φανείς καλύτερα και ἀμωτέρα από
ἐμὲ τότε και ἐμένα με κάμεις θε-
ράποντά σου, δηλαδή υπηρέτην σου.

Ποία βραχιμάνα γυναίκα, η Κινέ-
ζα, η Ιαπωνέζα, η Τουρκάλα, ἴκου-
σε παρόμοια λόγια από τον ἀνδρα
της, λόγια δια την οποίαν κατα-
φαίνεται ὅτι την Ἑλληνίδα, ο Ἑλ-
λην την θέλει εις το ἴδιον ἐπίπεδον
με τον εαυτόν του, και την θεωρεῖ
πραγματικὴν σύντροφον του βίου
του.

Και πράγματι παραβάλλοντες την
θέσιν των Ἑλληνίδων προς την θέ-
σιν των λαῶν των ἄλλων ἠρθεκαί-
ων ευρισκαμεν αυτήν πολύ ἀμω-
τέρα και αξιοπρεπεστέρα. Αἱ Ἑλ-
ληνίδες ήσαν αἱ βασιλίσσαι μέσα
εις τον οἶκόν των, αἱ ἐπιμελούμεναι
την τάξιν και την ευπρέπειαν αυ-
τοῦ και την καλὴν ανατροφὴν των
τέκνων, εκ των οποίων ἀνεδείχθη-

σαν οι Έλληνες πολίται, οι δοξάσαντες την Ελλάδα και δια τούτο γίναν άξια παντός σεβασμού και πάσης εκτιμήσεως εκ μέρους των ανδρών των.

Ομολογείται υπό πάντων ότι ο γάμος είναι το πρώτον θεμέλιον της οικογενείας και της κοινωνίας. Και η πρώτη θρησκεία η οποία επέτρεψεν ώστε ο γάμος δια να επιτύχει τον προορισμόν του, πρέπει να γίνεται με προσωπικήν εκλογήν είναι ο Ιουδαϊσμός. Ο Μωσαϊκός Νόμος αφήσας ελευθέραν την γυναίκα να αναπτυχθή ως άνθρωπος, την έθεσεν εις ανωτέραν και αξιοπρεπεστέραν θέσιν. ενοείται ο ανήρ ετήρησε δικαιώματα υπέρτερα, αλλά και την σύζυγον δεν την μεταχειρίζετο ως σκλάβαν, αλλά ως σύντροφον της ζωής. Και αποδείξει είναι τα διάφορα ρητά, από τα οποία βρίσκει η Αγία Γραφή, δια των οποίων επακείτα και εγκυκλιάζεται η χρηστή γυνή «Γυνή χρηστή ηγνάμιον εστί οικίας» «Γυνή ανδρεία, στέφανος τοι ανδρι αυτής» «Γυναίκα ανδρεία τις ευρήσει: τιμιώτερα εστί λίθων πολυτελών» «Αγαθής γυναικός μακάριος ο ανήρ και ο αριθμός των ημερών αυτού διπλάσιος» «Ος εύρε γυναίκα αγαθήν, εύρε χάριτας έλαβε δε παρά κυρίου «λαρότητα».

«Ηλθε τέλος ο χριστιανισμός όστις κυρήξας ότι «ουκ έστι άρεν, ουκ έστι θήλυ πάντες εστί εν Χριστώ Ιησού», έδωσεν ισότητα δικαιωμάτων εις την γυναίκαν και την ανώψισεν εις την θέσιν η οποία της ήρμοξεν. Αποκαθιστά την γυναίκα εις τα ανθρώπινα δικαιώματά της και δίδει εις αυτήν την Ελευθερίαν εις την πνευματικήν και σωματικήν της ανάπτυξιν. Ο χριστιανισμός με το πνευματικόν περιεχόμενον της διδασκαλίας εξηφάνισε (!) την σωματικήν αδυναμίαν της γυναικός, την οποία μέχρι τούδε εξεμεταλλεύετο ο άνδρας. Με την διανοητικήν της ανάπτυξιν η γυναίκα εφανέρωσεν τα πλούσια πνευματικά και ηθι-

κά της χαρίσματα.

Η θρησκεία λοιπόν του Χριστού, η εξ Αποκαλύψεως αυτή θεία θρησκεία είναι εκείνη, η οποία έθεσε την γυναίκα εις το αυτό ίσον επίπεδον με τον άνδρα. Αλλά αν ο χριστιανισμός εξύψωσεν, ετίμησεν, και εδόξασεν την γυναίκαν, και η γυνή εξ ίσου τα ίσα αναποδίδοντα δεν συνετέλεσεν ολιγώτερον από τον άνδρα εις την υπερίσχυσιν, την διάδοσιν και την εξάπλωσιν του Χριστιανισμού εις τον κόσμον.

Και εν πρώτοις το φαϊρόν της Αναστάσεως κήρυγμα πρώτον η μαθήτρια του Κυρίου, αι μυροφόροι γυναίκες το έμαθον από του Άγγελου ακαί το είπον εις τους Αποστόλους και οι Απόστολοι το διεσάλπισαν εις όλον τον κόσμον. Έπειτα στρατιά ελόκληρος Αγίων γυναικών επότισαν με το αίμα των το αγλαόκαρπον δένδρον του Χριστιανισμού.

Είναι ανάγκη να αναφέρωμεν τον μαρτυρικόν θάνατον της Αγίας Αικατερίνης, της Αγίας Ειρήνης, της Αγίας Ελένης... και τόσων άλλων αι οποίαι προσεφέρθησαν ολοκαυτώματα για του Χριστού την πίστιν την Αγίαν.

Και είναι ανάγκη να προσθέσωμεν ότι όσα Έθνη ησπάσθησαν τον Χριστιανισμόν, ανεπύχθησαν, προόδευσαν, παρήγαγον πολιτικόν και συνετέλεσαν, εις την πρόοδον και ευδαιμονίαν της ανθρωπότητας. Ενώ τα ειδωλόλατρικά έθνη, α έθνη με την θρησκείαν των Βραχμάνων, του Βούδα και του Καϊφουκίου, μένουσιν στάσιμα και κλείνοντα εις την βαρβαρότητα και δουλεύουν εις τους διανοητικούς υπερτέρους.

Ανακεφαλαιούντες όλα τα ανωτέρω παρατηρούμεν η γυνή με την παθητικήν της στάσιν και με την υπομονήν της εσώθη και εθριαμβεύσεν. Εφαρμόσθη επ' αυτού το Ευαγγελικόν ρητόν «ο υπαμένων σιθηθήσεται» και δεν εσώθη μόνον, αλλ' εχειραφετήθη και κατέλαβεν την αρχιζουσαν εις αυτήν θέσιν, εις την οικογένειαν και εις την κοινωνίαν. Εις μεν την οικογένειαν εγκαθιδρύ-

θη ως βασίλισσα κυρίαρχος του οικου και διευθύντρια επιμελουμένη την ανατροφήν των τέκνων, συμμεριζομένη την χαράν ή την λύπην του συζύγου, εις τον οποίον επιστρέφοντα από το έργον του ετοίμαζε γαλήνην, άνετον ησυχίαν και ανάπαυσιν από τους κόπους του και τας αγώνιας της ημέρας. Εις δε την κοινωνίαν έλαβεν ενεργόν μέρος ως υπάλληλος ή διδασκάλισσα, ως διευθύντρια, ως ιατρός, ως δικηγόρος, ως αστυνόμες, ως δικαστής.

Τώρα ζητεί να αναμιχθεί και εις την πολιτικήν ζήτην. Ζητεί ψήφον δια τας δημοτικάς εκλογάς, αλλά ζητεί ψήφον και δια τας βουλευτικάς.

Εάν υπάρχουν πολλοί οι εργαθέντες δια την χειραφέτησιν της γυναικός και υποστηρίζαντες τα δικαιώματά της είναι όμως άλλοι οι υποστηρίζοντες την ανάπτυξιν της γυναικός εις την πολιτικήν κοινότητα. Αυτοί φρονούν ναι μεν ότι η γυναίκα είναι ανωτέρα του άνδρός, ως προς την αγάπην δια το σπίτι και την οικογένειαν και την αυταπάτησιν και εθελουσίαν και ως προς τας αντιλήψεις της περί καλοσθησίας και φιλοκαλίας περί καλωσύνης και μεγαλοφυχίας, δεν είναι όμως πλασμένη δια κοινωνοαυλευτικούς αγώνιας και δια την συνθετικήν εργασίαν της πολιτικής.

Είπε δε και ο φιλόσοφος Πλάτων: Δια να προοδεύση, να αναπτυχθή, να ευημερήσχη και να ευδαιμονίσχη μια πολιτεία πρέπει ή οι Βασιλείς να φιλοσοφήσωσιν ή οι φιλόσοφοι να βασιλεύσωσιν. Φιλόσοφοι όμως γυναικός όστις και νομιμέται ουδέποτε υπήρξαν, φιλόσοφοι ανέκαθεν υπήρξαν και πάντοτε θα είναι: μόνον άνδρες.

Ας περιορισθεί λοιπόν η γυναίκα εις το ευγενές στάδιον της οικονομικής και κοινωνικής δράσεως, όπου πλούσια και ευεργετικά αναμένονται τα πνευματικά, τα καλλιτεχνικά και τα ηθικά της χαρίσματα.

Συνέχεια στη σελίδα 70

Ελληνογαλλική συνεργασία στο γεωργικό τομέα

Εκτός από τους μακραινώνους ιστορικούς και πολιτιστικούς δεσμούς που συνδέουν την Ελλάδα και τη Γαλλία, οι σχέσεις τους μπορούν να επεκταθούν ακόμα περισσότερο στην επιστημονική και τεχνική συνεργασία, καθώς και στις εμπορικές ανταλλαγές. Στα πλαίσια αυτά, την 30 και 31 Μαΐου, διοργανώθηκαν στις αίθουσες του Ζαπτείου μεγάλου στην Αθήνα, τρία συνέδρια, με θέματα του πρωτογενή γεωργικού τομέα και των γεωργικών βιομηχανιών.

Στις διασκέψεις αυτές, η διοργάνωση και τα θέματα που αναπτύχθηκαν, σημείωσαν μεγάλη επιτυχία.

Δέχθηκε η ευκαιρία στους συμμετέχοντες, να ενημερωθούν σε νέες μεθόδους παραγωγής, διακίνησης, εμπορίας των γεωργικών προϊόντων καθώς και τις τάσεις και τις προοπτικές που εμφανίζουν οι τομείς του πολλαπλασιαστικού υλικού, της μεταποίησης του κρέατος και των ιωπών - μεταποιημένων σπιροχίτρεπικών.

Επίσης διερευνήθηκαν οι δυνατότητες για επενδύσεις, καθώς και η περαιτέρω διείσδυση στην αγορά με αρμοδιότητα οφέλιμα.

Για την επιτυχία της διοργάνωσης αυτής συνεργάστηκαν, από ελληνικής πλευράς, το Υπουργείο Γεωργίας και η Αγροτική Τεχνική, ενώ από γαλλικής, η A.D.E.P.T.A. (Ένωση για την ανάπτυξη των διεθνών ανταλλαγών και της τεχνολογίας στα γεωργικά προϊόντα διατροφής) και η Γαλλική Πρεσβεία στην Αθήνα. Περισσότεροι από πενήντα (50) γάλλοι και έλληνες ειδικοί επιστήμονες, ανέπτυξαν τα καλύτερα θέματα:

ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΤΙΚΟ ΓΑΙΚΟ:

1. Η οργάνωση του κλάδου παραγωγής καθαρών σπόρων στη Γαλλία. κ. Meyer.

2. Ο ρόλος της Κ.Υ.Δ.Ε.Π. στην παραγωγή και την εμπορία των σπόρων κ. Θωμαϊδής
3. Η έρευνα των νέων ποικιλιών σπόρων στην Ελλάδα. κ. Καλτσιόκης
4. Βελτίωση και σποροπαραγωγή του σίτου στην Ελλάδα. κ. Γκόγκας
5. Γαλλικές ποικιλίες σκληρού σίτου. κ. Hubsch
6. Βελτίωση και σποροπαραγωγή καλαμποκιού στην Ελλάδα κ. Κατσαντώνης
7. Η σποροπαραγωγή υβριδίων καλαμποκιού από την Κ.Υ.Δ.Ε.Π. κ. Σταυρίδης
8. Οι άξιοι έρευνας για νέες ποικιλίες καλαμποκιού κ. Etkitch
9. Παρουσίαση ποικιλιών σπόρων καλαμποκιού. κ. Chaverotte
10. Νέες τεχνολογίες παραγωγής γενετικά βελτιωμένων σπόρων. κ. Φασούλας
11. Πρόβλημα τιμών - μέγεθος και επεξεργασίας σπόρων. κ. Gondouin δις Rochette
12. Η αγορά των σπόρων σιτηρών στη Γαλλία. Ποσοστό ανανέωσης. κ. Meyer
13. Η εμπορία των σπόρων στην Ελλάδα. κ. Σίκολας
14. Έλεγχος νέων ποικιλιών καλλιεργουμένων φυτών, εγγραφή τους στον εθνικό κατάλογο κ. Σαμαρόπουλος
15. Ο έλεγχος της εμπορίας του πολλαπλασιαστικού υλικού στην Ελλάδα - Στατιστικά στοιχεία εξαγαζόμενων πολλαπλασιαστικού υλικού. κ. Γαβράς
16. Πιστοποίηση των παραγόμενων σπόρων στην Ελλάδα. κ. Αντωνόπουλος
17. Φυτογυσιονομικός έλεγχος εισαγόμενων και εξαγόμενων φυτών και φυτικών προϊόντων. κ. Λούσας

18. Η ποιότητα των γαλλικών σπόρων κ. Serpette
19. Ο έλεγχος της ποιότητας της παραγωγής πατατόσπορου στη Γαλλία. Μιά ασφάλεια για τον παραγωγό. κ. Lebrun
20. Η προσαρμογή των ποικιλιών της πατάτας στη ζήτηση του καταναλωτή της Βόρειας Ευρώπης. κ. Roussineau
21. Η προσαρμογή της δημιουργίας ποικιλιών στη ζήτηση του τελικού καταναλωτή για σπόρους λαχανικών. κ. Paulet
22. Η εξέλιξη της φυτικής παραγωγής στην Ελλάδα. κ. Καραμάνος
23. Επενδυτικοί νόμοι στον κλάδο των σπόρων στην Ελλάδα. κ. Λεγάκι

11. ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ

24. Παρουσίαση του κλάδου παραγωγής και μεταποίησης του κρέατος. κ. Baudieville
25. Η παραγωγή του κρέατος στην Ελλάδα. κ. Αιάγκος
26. Τομεακό πρόγραμμα για την δημιουργία υποδομής στην επεξεργασία και εμπορία του κρέατος στην Ελλάδα. κ. Γκόλφης
27. Η εμπειρία υπεύθυνου επιχείρησης στο τομέα του κρέατος (προμήθεια, παρασκευή και εμπορία τροφίμων). Η Τεχνολογία της μεταποίησης του κρέατος στην Ελλάδα. κ. Κοτσαρίνης
28. Η επεξεργασία των παραπροϊόντων (έντερα, στερμάκια πόδι, καθώς και το πρόβλημα της εξοικονόμησης ενέργειας. κ. Blacquebair
29. Η παραγωγή Χάιπουρκερ και προϊόντων από κημί με τεχνολογία παρασκευής με μηχανές κημί σε κατάψυξη. Η κατασκευή ειδικών μηχανημάτων

προϊόντων διατροφής. κ. Cres-
son

30. Η τεχνολογία παρασκευής ψη-
μένου ζαμπόν και: μπέικον. κ.
Corveler

31. Οι νέες τεχνολογίες θερμοκλής
επεξεργασίας (σμιπεριλαμβά-
νεται το ψήσιμο σε κενό αέ-
ρος), προσαρμοσμένες στις νέ-
ες συνταγές ετοίμων φαγητών
και στους νέους τύπους συσκευ-
ασίας (μπαρέτες από πλα-
στική ύλη, ευλύγιστους και
γυμναστικούς μικρούς σάκ-
κου). κ. Babois

32. Βιομηχανικό αέριο και: διατή-
ρηση προϊόντων κρέατος. (ε-
λεγχόμενη ατμόσφαιρα και ψύ-
ξη). κ. Παναγόπουλος.

III. ΝΩΠΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΠΟΙΗ- ΜΕΝΑ ΦΡΟΥΤΑ ΚΑΙ ΛΑΧΑ- ΝΙΚΑ

33. Η παραγωγή νωπών σπωρο-
κηπευτικών στην Ελλάδα και
η θέση τους στην Ευρωπαϊκή
Κοινότητα. κ. Ευθυμίου

34. Η οργάνωση της Ένωσης ε-
παγγελματιών στη Γαλλία
στον τομέα φρούτων και λα-
χανικών. κ. Ramiere de Fortanier

35. Η εισαγωγή φρούτων και λα-
χανικών. κ. Dreyfus

36. Ο ρόλος των συνεταιρισμών
στην Ελλάδα στην παραγωγή
και εμπορία φρούτων και λα-
χανικών. κ. Μαργαράκη

37. Ο έλεγχος της ποιότητας των
φρούτων και λαχανικών που
εξάγονται από την Ελλάδα. κ.
Τσάλτας

38. Ευρωπαϊκή Κοινότητα και ποι-
ότητα: η πιστοποίηση της ποι-
ότητας των φρούτων και λαχα-
νικών στη Γαλλία. κ. Adiat

39. Η γευστική ποιότητα των
φρούτων: ένα εμπορικό όπλο.
κ. Crochon και κ. Berget

40. Τα προβλήματα σειράς ψύξε-
ως που εφαρμόζονται στα φρού-
τα και λαχανικά στην Ελλά-
δα κ. Λαμπρινός

41. Παγκόσμια εξέλιξη των τε-
χνολογιών μεταποίησης φρού-
των και λαχανικών και η προ-
οπτική εφαρμογής τους στην
Ελλάδα. κ. Τότσιος

42. Η Συμβολή του Ινστιτούτου Τε-
χνολογίας γεωργικών προϊόν-
των του Ελληνικού Υπουργεί-
ου Γεωργίας στην έρευνα και
στην ανάπτυξη των βιομηχα-
νικών τροφίμων και γεωργικών
προϊόντων. κ. Παπανικολάου

43. Η παραγωγή μεταποιημένων
σπωροκηπευτικών στην Ελλά-
δα και η θέση τους στην Κοι-
νότητα. κ. Ευθυμίου

44. Τα τεχνικά προβλήματα της
βιομηχανίας κονσερβοποίησης
στην Ελλάδα. κ. Πλαστουργός

45. Το επιτυχημένο παράδειγμα
προσαρμογής μιας γαλλικής ε-
πιχείρησης στην εξέλιξη της
βιομηχανίας κονσερβοποίησης
και η στρατηγική προσέγγι-
σής της στην Ελληνική αγο-
ρά. κ. Boulinguez

46. Η χρήση των βιομηχανικών
αερίων για τη βελτίωση συν-
τηρησης των φρούτων και λα-
χανικών. κ. Παναγόπουλος

47. Πώς η ελεγχόμενη ατμόσφαι-
ρα μπορεί να βελτιώσει την
διατήρηση των φρούτων και
λαχανικών για την εξαγωγή.
κ. Λαμπρινός

48. Οι νέες τεχνολογίες της θερμο-
κλής επεξεργασίας των φρού-
των και λαχανικών. κ. Babois

49. Η συσκευασία των υγρών τρο-
φίμων. κ. Pouyleau

Από τα ανωτέρω, διαπιστώνε-
ται η πολυμέρεια των εκτελούντων
από Έλληνες και Γάλλους ειδικούς
επιστήμονες. Επίσης, οι επιπτώσεις
σε τους επιχειρηματίες ήταν θετικές
λόγω της ανταλλαγής απόψεων σε
θέματα κοινού ενδιαφέροντος, καθώς
και η ανάπτυξη δημοσίων σχέσεων
μεταξύ του επιχειρηματικού κόσμου,
των ειδικών σε οργανισμούς, ιδρύ-
ματα έρευνας κ.λπ.

Είναι βέβαιο πλέον ότι έχουν δια-

μορφωθεί οι προϋποθέσεις για αμοι-
βαία περαιτέρω οφέλεια μεταξύ των
δύο χωρών, εις το εγγύς και: απώ-
τερο μέλλον.

Αθήνα 11.6.1990

Ο Συντάξας

ΝΙΚ. ΑΝΤ. ΝΙΚΟΛΑΚΑΚΗΣ

Γεωπόνος

ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΩΝΟΣ

Συνέχεια από τη σελίδα 68

Παρ' όλα αυτά είναι βέβαιον ότι
η γυναίκα εκτός από την οικογε-
νειακήν, και κοινωνικήν της δράσην
κάποτε εις το μέλλον θα έλθη εις
πλήρην χειραφέτησιν μετέχουσα σε
κοινωνοδουλευτικούς αγώνας, κατα-
λαμβάνουσα ανωτέρας ηγετικής θέ-
σεις.

Μάρτιος 1932

ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΩΝΟΣ

7. Επίλογος

Αυτός ήταν ο Σταύρος Χώνας.
Λόγιος μια άκένωτη πηγή γνώσε-
ως και σοφίας, τα γραφόμενα του
οποίου ήταν άπειρα δεν είχαμε την
τύχη να φθάσουν στα χέρια μας.
Δικαίως λοιπόν ο Δήμος μας του α-
φέρωσε ένα δρόμο στ' όνομά του.
«ΟΔΟΣ ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΩΝΟΥ».

Μένει μόνο να ευχηθούμε κάποιο
μέρα να συγκεντρωθούν όλα τα δη-
μοσιεύματά του από εφημερίδες και
ημερολόγια και να εκδοθεί ένα βι-
βλίο με τ' όνομά του.

8. Βιβλιογραφία

ΜΠΑΓΙ-ΤΣΗΣ ΔΗΜ. 1981 Κωνσταντι-
νούλης, ο λαϊκός ποιητής της ΝΙΑΟΥ-
ΣΤΑΣ. Εκδόσεις Συλλόγου «Γιαννιτσα-
ροι και Μπούλες

ΧΑΤΖΗΜΑΛΟΥΣΗΣ ΚΩΝ)ΝΟΣ (ανέκ-
δοτο αρχείο)

ΧΩΝΟΣ ΑΛΕΚΟΣ (ανέκδοτο αρχείο)
Εφημερίδα «Μακεδονικά Νέα» ΝΑΟΥ-
ΣΑ 1990, φύλλο 474

Εφημερίδα «Νέα Αλήθεια» ΘΕΣΣΑΛΟ-
ΝΙΚΗ 1912

Εφημερίδα «Φωνή της Ναούσης» ΝΑ-
ΟΥΣΑ 1952, φύλλο 38

Εφημερίδα «Φωνή της Ναούσης» ΝΑ-
ΟΥΣΑ 1974.

ΑΞΙΟΛΟΓΕΣ ΟΨΙΜΕΣ ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ ΡΟΔΑΚΙΝΙΑΣ

FAVETTE

Προήλθε από διασταύρωση της FAY ELBERTA X FV89 - 14 (FIRE GLOW X HILEY) X FIRE GLOW. Την δημιούργησε ο J. H. WEINBERGER στην Καλιφόρνια των Η.Π.Α. και άρχισε να διαδίδεται από το 1966. Είναι ποικιλία ζωνιτής ανάπτυξης, παραγωγική και

Του Κώστα Τσιπουρίδη γεωπόνου Ι.Φ.Δ.

έχει μέτριες απαιτήσεις σε χαμηλές θερμοκρασίες. Τα άνθη της είναι ροδοπέταλα, ομοιόμορφα κατανεμημένα στο δένδρο. Τα νεκτάρια των φύλλων είναι σφαιρικά.

Ο καρπός είναι εκπύρηνος κιτρινόσαρκος με καλά γευστικά χαρακτηριστικά, μέτριου - μεγάλου μεγέθους. Το μέσο βάρος καρπού είναι 180 γραμμ. και η περιμέτρος του καρπού είναι 22,5 εκατοστ. περίπου. Ο καρπός καλύπτεται κατά 60-70% από κόκκινο χρώμα. Έχει πολύ καλή - άριστη αντοχή στις μεταχειρίσεις - μεταφορές και προωθείται σε αντικατάσταση της J.H.HALE.

Είναι ποικιλία αυτογόνιμη (σε αντίθεση με την J.H.HALE) και ωριμάζει 31 μέρες μετά την RED HAVEN.

Σαν μειονέκτημά της αναφέρουμε την εμφάνιση σκυριάσης στο άκρο του καρπού όταν έχουμε ξηρασία, αυξημένες θερμοκρασίες ή επιδράσεις ορισμένων γεωργικών φαρμάκων ή όταν οι θερμοκρασίες κατά το γλύστρημα του κάλυκα είναι χαμηλές.

FLAMINIA

Προήλθε από διασταύρωση της FAVETTE X FAIRTIME. Δημιουργήθηκε στο Δενδροκαμικό Πειραματικό Ινστιτούτο της Ρώμης και άρχισε να διαδίδεται από το 1983.

Είναι ποικιλία ζωνιτής ανάπτυξης, πολύ παραγωγική. Τα άνθη της είναι ροδοπέταλα και τα νεκτάρια των φύλλων νεφροειδή.

Ο καρπός είναι εκπύρηνος κιτρινόσαρκος τραχανός με πολύ καλά γευστικά χαρακτηριστικά, μεγάλου μεγέθους. Το μέσο βάρος καρπού είναι 190 γραμμ. και η περιμέτρος του καρπού 22,9 εκατοστά περίπου. Έχει σχήμα σφαιρικό-ωοειδές συμμετρικό. Η κοιλότητα του μίσχου είναι κλειστή. Ο καρπός καλύπτεται κατά 40 - 60% με κόκκινο χρώμα. Το υπόλοιπο μέρος του καρπού έχει χρώμα κίτρινο. Είναι μία από τις πιο χρωματιστές όψιμες ποικιλίες. Έχει άριστη αντοχή στους χειρωνακούς και μεταφορές.

Προωθείται από το Υπουργείο Γεωργίας. Πρόκειται για πολύ καλή ποικιλία που ωριμάζει 70 μέρες μετά την RED HAVEN.

JULY LADY

Προήλθε από διασταύρωση της J.H.HALE X MERIL GEM. Την δημιούργησε ο E. MERIL στην Καλιφόρνια των Η.Π.Α. και άρχισε να διαδίδεται από το 1970. Είναι ποικιλία μέτρια ζωνιτή, πολύ παραγωγική και έχει μέτριες απαιτήσεις σε χαμηλές θερμοκρασίες. Τα άνθη της είναι καμπανοειδή με ομοιόμορφη διασπορά στο δένδρο. Ο καρπός είναι εκπύρηνος κιτρινόσαρκος με καλά γευστικά χαρακτηριστικά, μέτριου μεγέθους.

Έχει σχήμα σφαιρικό-ωοειδές συμμετρικό. Η κοιλότητα του μίσχου είναι κλειστή. Το μέσο βάρος καρπού είναι 160 γραμμ. και η περιμέτρος του καρπού είναι 21,6 εκατοστά περίπου. Καλύπτεται κατά 60 - 100% με κόκκινο χρώμα, έχει άριστη αντοχή στις μεταφορές και προωθείται από το Υπουργείο Γεωργίας. Ο καρπός δεν δείχνουν καθό-

λου συμπτώματα ώσεων και ωριμάζουν 31 μέρες μετά την RED HAVEN. Ο σπόρος έχουν μεγάλη φυτρωτική ικανότητα.

SUN CREST

Προήλθε από διασταύρωση της ALAMAR X GOLD DURT που έγινε στην Γεωργία της Καλιφόρνιας των Η.Π.Α. και άρχισε να διαδίδεται από το 1959. Είναι ποικιλία ζωνιτή, πολύ παραγωγική με μέτριες απαιτήσεις σε χαμηλές θερμοκρασίες. Τα άνθη της είναι ροδοπέταλα, ομοιόμορφα κατανεμημένα στο δένδρο. Ο καρπός είναι εκπύρηνος κιτρινόσαρκος πάρα πολύ γευστικός, μεγάλου μεγέθους, σχήματος σφαιρικού. Το μέσο βάρος του καρπού είναι 220 γραμμ. και η περιμέτρος του 23,7 εκατοστά.

Η κοιλότητα του μίσχου είναι κλειστή και τα νεκτάρια των φύλλων νεφροειδή. Ο καρπός καλύπτεται κατά 50 - 60% με κόκκινο χρώμα και η ανθεκτικότητά του στις μεταφορές είναι πολύ καλή, ωριμάζει 18 μέρες μετά την RED HAVEN.

Προωθείται από το Υπουργείο Γεωργίας.

SUN CLOUD

Προήλθε από διασταύρωση της J.H.HALE X μιας μεταλλαγής της νεκταρινιάς BLAZING GOLD. Δημιουργήθηκε από τον R.A. CALISON στην Καλιφόρνια των Η.Π.Α. και άρχισε να διαδίδεται από το 1963. Είναι ποικιλία μέτρια ζωνιτή, παραγωγική. Τα άνθη της είναι καμπανοειδή. Ο καρπός είναι εκπύρηνος κιτρινόσαρκος πολύ γευστικός, σχήματος σφαιρικού-ωοειδούς μεγάλου μεγέθους. Το μέσο βάρος του είναι περίπου 280 γραμμ. και καλύπτεται κατά 40 - 60% με κόκκινο χρώμα. Ωριμάζει 14 μέρες μετά την RED HAVEN. Η αντοχή στις μεταφορές είναι καλή - μέτρια.

ΩΨΙΜΗ ΝΑΟΥΣΗΣ

Ελληνική ποικιλία που αξιολογήθηκε στο Ινστιτούτο Φυλλοδόλων Δένδρων. Είναι ποικιλία ζωηρή, αρκετά παραγωγική.

Ο καρπός είναι μεγάλου μεγέθους συμπύρηνος με καλά γευστικά χαρακτηριστικά. Το μέσο βάρος του είναι περίπου 320 γραμ. Έχει σχήμα σφαιρικό και τα δύο ημισφαίρια είναι ελαφρά ασύμμετρα. Καλύπτεται κατά 40 - 60% από κόκκινο χρώμα και η ανθεκτικότητά του στις μεταφορές είναι πάρα πολύ καλή. Ωριμάζει 5-6 μέρες μετά την RED HAVEN.

HONEY DEW HALE

Μεταλλαγή της J.H. HALE. Επισημάνθηκε στην Πενσιλβάνια των Η.Π.Α. από τον C. O. GRIRINGER και άρχισε να διαδίδεται από

το 1949. Είναι ποικιλία ζωηρή, μέτρια παραγωγική, με αρκετές απαιτήσεις σε φύκος. Τα άνθη της είναι καμπανοειδή ομοιόμορφα κατανεμημένα στο δένδρο, και τα νεκτάρια των φύλλων καμπανοειδή. Δεν έχει γόνιμη γύρη και χρειάζεται επικονιαστές (CARDINAL, ELBERTA, κλπ.).

Ο καρπός είναι εκπύρηνος λευκόσαρκος με χαρακτηριστική κίτρινη λουρίδα κατά μήκος της ραφής. Σφαιρικός λίγο ασύμμετρος, αρρωματικός με εξαιρετικά γευστικά χαρακτηριστικά. Το μέσο βάρος του είναι 230 γραμ. Η αντοχή στις μεταφορές και τους χειρισμούς είναι καλή. Καλύπτεται κατά 30 - 60% με κόκκινο χρώμα και ωριμάζει 3-4 μέρες μετά την RED HAVEN. Πρόκειται για ενδιαφέρουσα λευκόσαρκη ποικιλία.

MARIA BIANCA

Προήλθε από διασταύρωση της HONEY DEW HALE X MICHELINI, που έγινε στην Φλωρεντία της Ιταλίας από τον καθηγητή E. BELINI. Άρχισε να διαδίδεται από το 1980. Είναι ποικιλία ζωηρή, παραγωγική με μέτριες απαιτήσεις σε φύκος. Τα άνθη της είναι καμπανοειδή και τα νεκτάρια των φύλλων σφαιρικά. Ο καρπός είναι εκπύρηνος λευκόσαρκος πάρα πολύ γευστικός, μεγάλος στο μέγεθος, με μέσο βάρος 180 γραμ. Η κοιλότητα του μίσχου είναι κλειστή. Η αντοχή στις μεταφορές είναι καλή. Ο καρπός καλύπτεται κατά 40 - 70% από κόκκινο χρώμα. Ωριμάζει 6 - 7 μέρες μετά την RED HAVEN.

Πρόκειται για μια πολύ καλή λευκόσαρκη ποικιλία.

ΤΟ ΓΛΩΣΣΟΠΛΑΣΤΙΚΟ ΔΑΙΜΟΝΙΟ ΤΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΑ

συνέχεια από την σελίδα 60

από το κερσπλάνο ο προαναφερόμενος υπουργός θα κρατούσε στο χέρι του ένα θυματουργό «πακέτο» σεθαστών, κάπως διαστάσεων, διακοσμημένο με πολύχρωμες κορδέλλες και ελληνοτουρκικές σημαιοσούλες. Διότι η λέξη «πακέτο», εννοιολογικά, προσδιορίζει κάποιο υλικό αντικείμενο και σημαίνει: 1) δέμα από διάφορα πράγματα που έχουν τυλιχτεί με χαρτί ή χαρτόνι και 2) χαρτονένιο κουτί (η λέξη λατινικής προέλευσης, ιταλ. PACCHETTO, γαλικ. PAQUET, βλ. σχ. «Πρότυπο λεξικό της Νέας Ελληνικής Παιδείας, Ζ' έκδοσης αναθεωρημένη, Αθήνα 1982, σελ. 794), προέρχεται δε από τη λέξη «πάκος» που κι αυτή σημαίνει δέμα (ιταλ. PACCO, βλ. ό.π.).

Με τη χρήση, λοιπόν, της λέξης «πακέτο» αυτομάτως κατατασσάσαστε στη χορεία των πολιτισμένων ευρωπαϊκών κρατών, ενώ η χρήση της αντίστοιχης προς το «πακέτο» ελληνικής λέξης «δέσημη» (αρχ. δέσημη, από το ρήμα δέω = δένω, που σημαίνει: πακέτο, αρμαθιά, μιάτσο, δαμάτι, βλ. ό.π. σελ. 250), θα προκαλούσε απωθητικά αισθήματα λόγω της προέλευ-

σής της από γλώσσα βαλκανικής (διάβ. καθυστερημένης) χώρας και θα μας εξέθετε ανεπανόρθωτα στους Ευρωπαίους. Ευτυχώς, δηλαδή!

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με βάση, λοιπόν, τα όσα παραπάνω ενδεικτικά αναφέρθηκαν θα ήταν δυνατόν να δοθεί ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα της γλωσσοπλαστικής ικανότητας μερικών Νεοελλήνων, όπως π.χ. αυτό που ακολουθεί:

«Όσοι από τους γηθοποιούς θα αγάπαγαν (περίπτωση Α') να κάνουν κινηματογράφο (περίπτωση Β') θα πρέπει να παντρέψουν το σενάριο με τη σκηνοθεσία του κινηματογραφικού έργου (περίπτωση Γ') να επισκέπτονται τακτικά τη ντισκοτέκ Ματζίλι και το τσάτρ Φανσαιζί και παρακολουθώντας την σβόνη κάποιου τσάνελ (περίπτωση Δ'), να προσέξουν μήπως στις μεταδοθέντες ειδήσεις που αφορούν στις διατεθέντες πιστώσεις για την ενίσχυση του ελληνικού κινηματογράφου (περίπτωση Ε'), δεν περιλαμβάνονται όλα τα πακέτα των προτάσεων (περίπτωση ΣΤ')».

Ποιος είπε ότι οι Έλληνες πρέπει να μάθουν πρώτα ελληνικά και ύστερα άλλες γλώσσες;

Είναι γενικά παραδεκτό ότι από τα θρεπτικά στοιχεία που προ-
βέτονται στο έδαφος το άζωτο προ-
καλεί τις μεγαλύτερες αντιδράσεις
στις καλλιέργειες. Πάρα πολλά πει-
ράματα που διεξήχθησαν στο πα-
ρθέλιον, έδειξαν ότι για τα πιο πολ-
λά έδαφη, το άζωτο είναι ο πιο
πουδαίος περιοριστικός παράγοντας
ανάπτυξης - απόδοσης των καλλιερ-
γείων. Είναι το κλειδί για τη γεω-
ργική παραγωγή και τα σύγχρονα
γεωργικά συστήματα που αποβλέ-
πουν σε υψηλές αποδόσεις, απαιτούν
μεγάλες ποσότητες αζώτου.

Η διαχείριση του Ν είναι σημα-
νικά πιο πολύπλοκη, χι' ότι του Ρ
και του Κ. Αυτό οφείλεται στους δι-
φόρους μετασχηματισμούς που υ-
φίσταται στο έδαφος. Η τελική μορ-
φή του ανόργανου Ν στο έδαφος εί-
ναι η νικιτρική $\text{NO}_3\text{-N}$. Αυτή η α-
νοργανή φορτισμένη - οξειδωμένη μορ-
φή μετακινείται εύκολα στο έδαφος
και μετατρέπεται, κάτω από αναε-
ρόβες συνθήκες με αναγωγή σε αέ-
ριο μορφή Ν. Αυτή η συμπεριφορά
του Ν στο έδαφος είναι η αιτία για
απώλειες Ν με έκπλυση και απονι-
τροποίηση. Η δυνατότητα εξαέρω-
σης των αμμωνιακών λιπασμάτων
που προστίθενται στην επιφάνεια του
εδάφους, χωρίς να ανωματώνονται
αυτό, θα πρέπει επίσης να λαμβάνεται
υπόψη, ιδιαίτερα στα ασβε-
τούχα έδαφη. Ορισμένα από τα
χαρακτηριστικά των Ν-ούχων λιπα-
σμάτων που επηρεάζουν τις πρακτι-
κές διαχειρίσεις τους είναι:

1. οι πολύαριθμοι μετασχηματισμοί
που μπορεί να υποστεί το Ν, ευθύς
ως προστεθεί στο έδαφος,
2. η σχετική ακίνησις του $\text{NH}_3\text{-N}$
στα περισσότερα έδαφη και η υψη-
λή κινητικότητα του $\text{NO}_3\text{-N}$,
3. η δυσκολία με την οποία αποθη-
κεύεται το Ν στο έδαφος,
4. οι οικονομικοί παράγοντες που
περιλαμβάνουν το κόστος/Kg Ν που
εφαρμόζεται στο έδαφος και

5. ο κίνδυνος που υπάρχει πάντοτε
να χαθεί το Ν, ιδιαίτερα σε περιο-
δους με μεγάλη βροχόπτωση.

Τα φυτά προσλαμβάνουν Ν από
τα λιπάσματα περίπου κατά μέσο
όρο 50%, αλλά το ποσοστό αυτό
ποικίλει από 20-80%. Το υπόλοι-
πο χάνεται με τις διεργασίες της
έκπλυσης, απονιτροποίησης και
εξαέρωσης. Τα αζωτούχα λιπάσματα
που εφαρμόζονται στο έδαφος μετα-
τρέπονται σε νιτρικά και μαζί με
τα νιτρικά που σχηματίζονται από
την ανοργανοποίηση της οργανικής
ουσίας, πάντοτε υφίστανται τον κίν-
δυνο να χαθούν με έκπλυση ή απο-
νιτροποίηση.

Τα προβλήματα κατά τη χρήση
των Ν-ούχων λιπασμάτων είναι ε-
κείνα που οδηγούν στη χαμηλή α-
ποτελεσματικότητά του. Το 1985
με τα συγκομισθέντα σιτηρά απο-
μακρύνθηκαν 77.000 τόνοι Ν. έ-
ναντι των 243.000 τόνων Ν που
καταναλώθηκαν -32% αποτελεσμα-
τικότητα Ν.

Υπολογίζεται ότι ένας διπλασια-
σμός στην αποτελεσματικότητα αυ-
τή θα ισοδυναμούσε με μιά ετήσια
εξοικονόμηση 120.000 τόνων Ν ή
1-1,5 εκατομμύρια σιτηρών.

Η μικρή αποτελεσματικότητα Ν
στις καλλιέργειες μπορεί να αποδο-
θεί στις μεγάλες απώλειες Ν που
λαμβάνουν χώρα κάτω από συνθή-
κες αγρού σαν αποτέλεσμα τέτοιων
διεργασιών - μηχανισμών όπως: έκ-
πλυσης και απονιτροποίησης $\text{NO}_3\text{-N}$
και εξαέρωσης NH_3 .

- α. έκπλυση νιτρικών $\rightarrow$ υπόγεια
νερά
- β. απονιτροποίηση $\text{NO}_3 \rightarrow \text{NO}$
 $\rightarrow \text{NO} \rightarrow \text{N}_2\text{O} \rightarrow \text{N}_2$
ατμόσφαιρα
- γ. εξαέρωση $\text{NH}_3 \rightarrow$ ατμόσφαιρα

Μιά βελτίωση στην αποτελεσμα-
τικότητα Ν μας παρέχει τη δυνα-
τότητα: να πάρουμε μεγαλύτερη χ-
πόδοση, και πρόσληψη Ν με την ίδια

ή μικρότερη κατανάλωση Ν ή να
πάρουμε την ίδια απόδοση και πρό-
σληψη Ν με κατανάλωση μικρότε-
ρης ποσότητας Ν. Παράλληλα έ-
χουμε την δυνατότητα να αυξήσου-
με την αγρονομική και οικονομική
αξία των Ν-ούχων λιπασμάτων κα-
να μειώσουμε τις αρνητικές επιπτώ-

Του Αστεριου Σιμώνη Δ)ντού Ινστιτούτου Εδαφολογίας Θεσ)νίκης

σεις τους στο περιβάλλον. Η βελτί-
ωση στην αποτελεσματικότητα του
Ν μπορεί να επιτευχθεί με τη χρή-
ση διαφόρων αγροτεχνικών και χη-
μικών μεθόδων. Σ' αυτές περιλαμβά-
νονται:

- Ανάλυση εδάφους για νιτρικά,
τημηματική εφαρμογή Ν, κατάλλη-
λες μέθοδοι εφαρμογής Ν - ορθολο-
γική λίπανση
- Νέα τεχνολογία λιπασμάτων
(βραδείας δράσης λιπάσματα, δια-
φυλλική λίπανση)
- Αναστολείς νιτροποίησης.

Ο πιο αποτελεσματικός τρόπος
μείωσης των απωλειών Ν, θα συνί-
στατο ασφαλώς στην εφαρμογή αζω-
τούχου λίπανσης στους χρόνους πρό-
σληψης του Ν από τα φυτά. Κατά
κάποιον τρόπο αυτό θα επιτυγχά-
το με διαδοχικές λιπάνσεις. Γνωστή
είναι, εξάλλου, η τακτική, προκειμέ-
νου για χειμερινές καλλιέργειες, της
εφαρμογής της αζωτούχου λίπανσης
την άνοιξη, (επιφανειακή λίπανση).
Υπάρχουν πάντως ορισμένα σοβαρά
προβλήματα στη χρήση των μεθό-
δων αυτών, αγροτεχνικής και οικο-
νομικής φύσης που συντείνουν στην
διερεύνηση νέων μέσων και τεχνι-
κών περιορισμού των απωλειών Ν,
με αποτέλεσμα την χρησιμοποίηση
αζωτούχων ενώσεων βραδείας δρά-
σης. Η παραγωγή κατάλληλου λιπά-
ματος που θα ελευθέρωνε θρεπτικά
στοιχεία για το φυτό με μιά ταχυ-

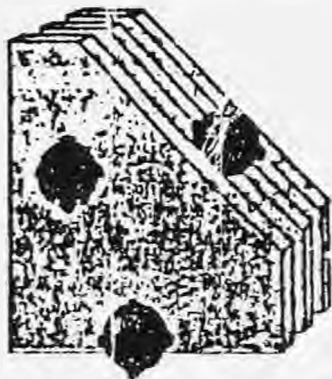
τητα ανάλογη προς τις ακάστοτε απαιτήσεις σε θρεπτικά στοιχεία των φυτών που αναπτύσσονται, θα αποτελούσε την καλύτερη λύση του προβλήματος που είναι σχετικό με τον περιορισμό των απωλειών των θρεπτικών στοιχείων από το έδαφος. Πιστεύεται ότι τα λιπάσματα βραδείας δράσης αποτελούν μερική τουλάχιστον λύση στο πρόβλημα.

Το NH_4^+ μερικώς προσροφάται από τα κολλοειδή του εδάφους και

ο ρυθμός πρόσληψής του από τα φυτά είναι συνεπώς μικρότερος από του NO_3^- . Για το λόγο αυτό, οι πιο παλλές καλλιέργειες δεν αντιδρούν τόσο γρήγορα στα αμμωνιακά λιπάσματα, όσο στα νιτρικά. Στις περισσότερες περιπτώσεις πάντως η διαφορά μεταξύ των δυο τύπων λιπάσματος παίζει μικρό ρόλο. Μόνο στα πολύ όξινα εδάφη βρέθηκε τα NO_3^- να υπερτερούν έναντι των NH_4^+ .

ΙΟΝΤΑ ΑΜΜΩΝΙΟΥ (NH_4^+)

Τα ιόντα NH_4^+ έλκονται από αρνητικά φορτία της αργίλλου στην επιφάνεια της ή στις άκρες των αμιών - δεν μετακινούνται έτσι, μέχρις ότου ανταλλάγουν από ιόντα

K, Mg, Ca ή H - δεν θα εκπλυθούν. Ορισμένα ιόντα NH_4^+ παγιδεύονται μεταξύ των κηφελίδων της αργίλλου - είναι αργά διαθέσιμα. Μικρές ποσότητες NH_4^+ βρίσκονται στο εδαφοδιάλυμα.

Διαγραμματική παράσταση ενός τμήματος αργίλλου στο εδαφοδιάλυμα. Η επιφάνεια φέρει ηλεκτρικά αρνητικά φορτία, που έλκουν και συγκρατούν τα θετικά φορτισμένα

Το ερώτημα: ποιό τύπο λιπάσματος ($\text{NO}_3\text{-N}$ ή $\text{NH}_4\text{-N}$), θα προσθέσουμε στο έδαφος εξαρτάται από τις ειδικές συνθήκες του εδάφους. Ο

ΙΟΝΤΑ ΝΙΤΡΙΚΑ (NO_3^-)

Τα NO_3^- δεν έλκονται από τα αρνητικά φορτισμένα τεμαχίδια της αργίλλου, αφού όμοια φορτία απωθούνται μεταξύ τους.

Μετακινούνται προς όλες τις κατευθύνσεις: προς την επιφάνεια του εδάφους κατά τη περίοδο της ξηρα-

σίας και προς το υπέδαφος μετά τη βροχή.

Ανάλογα με τη ποσότητα της βροχής και την υδατοικανότητα του εδάφους, είναι δυνατό να εκπλυθούν κάτω από το ριζόστρωμα.

ιόντα αμμωνίου NH_4^+ (αριστερά), αλλά δεν συγκρατούν τα αρνητικά φορτισμένα νιτρικά ιόντα NO_3^- (δεξιά).

κίνδυνος απώλειας NH_3 με εξαέρωση π.χ. είναι σημαντικά μεγαλύτερος σε εδάφη με υψηλό pH. Με άνοδη αμμωνία αζιτούχα διαλύμα-

τα, ουρία και άλλα υλικά που περιέχουν αμμωνία, είναι δυνατόν να προκληθούν απώλειες N από την εξαέρωση της αμμωνίας, όταν τοποθετούνται επιφανειακά σε αλκαλική ή ασβεστόχα εδάφη. Επίσης αμμωνιακά λιπάσματα είναι δυνατόν να δράσουν τοξικά στα φυτά που αναπτύσσονται, όταν έρχονται σε επαφή άμεσα με τα φυτά. Με την κατάλληλη τοποθέτησή τους και τη ρύθμιση του χρόνου εφαρμογής των λιπασμάτων αυτών, οι δυσκολίες αυτές είναι δυνατόν να παρακαμφθούν.

Τα νιτρικά λιπάσματα πλεονεκτούν όταν χρησιμοποιούνται για επιφανειακή εφαρμογή, ιδιαίτερα στα ασβεστόχα εδάφη και σε ημιξηρικές περιοχές, όπου σπανίως υπάρχουν συνθήκες ευνοϊκές για απονιτροποίηση και οι απώλειες από έκπλυση είναι μικρές. Αντίθετα, τα νιτρικά λιπάσματα (εξ αιτίας της απονιτροποίησης) είναι ακατάλληλα για καλλιέργειες που απαιτούν παροδική ή μόνιμη κατάκλιση με νερό (ρύζι).

Μεγάλες ποσότητες νιτρικών λιπασμάτων που εφαρμόζονται επιφανειακά και που ενσωματώνονται στο έδαφος λίγο πριν από τη σπορά, μπορεί να βλάψουν τα φυτάρια, από την ψηλή περιεκτικότητα αλάτων στο ξηρό επιφανειακό έδαφος.

Όταν η θερμοκρασία του εδάφους κατά το χειμώνα, δεν είναι συνεχώς κάτω του ελαχίστου ορίου, που απαιτείται για να λάβει χώρα η νιτροποίηση, η εφαρμογή λιπασμάτων που περιέχουν αμμωνία, θα πρέπει να καθυστερεί μέχρι την άνοιξη. Η χρήση ανασταλτικών της νιτροποίησης χημικών ουσιών, δεν βοηθήσει στην πλήρη λύση του προβλήματος.

Όταν οι συνθήκες ευνοούν τη νιτροποίηση, η ανωτερότητα της μάζας μαρφής N έναντι της άλλης, μπορεί να αποδοθεί στην παρουσία ιόντων που συνοδεύει το N, ή την παρουσία άλλου στοιχείου που υπάρχει σαν ακαθαρσία. Αυτό φαίνεται στη

ερίπτωση της θειώχης αμμωνίας, που όταν προστίθεται σ' ένα φτωχό ε θείο έδαφος, δίνει καλύτερη αντίδραση, απ' ότι ένα άλλο αζωούχο λίπασμα που στερείται παντεώς θείου. Στις περιπτώσεις αυτές, ο τρόπος κατά τον οποίο πρέπει να προστίθεται το θρεπτικό που λείπει καθορίζεται, συνήθως από οικονομικούς λόγους.

Η ικανότητα εναλλαγής ιόντων των εδαφών, επηρεάζει γενικά την αποτελεσματικότητα των αζωτούχων λιπασμάτων. Η αμμωνιακή μορφή προστατεύεται από την έκπλυση, γιατί το αμμώνιο προσροφάται από τα κolloειδή του εδάφους, ενώ το $\text{NO}_3\text{-N}$, ως μη συγκρατούμενο από τα κolloειδή μορφών χάνεται εύκολα από το έδαφος με έκπλυση. Η διαφορά αυτή μεταξύ των δύο μορφών αζώτου είναι μεγαλύτερη με λεπτόκοκκα παρά σε χοντρόκοκκα έδαφη, ενώ κάτω από συνθήκες ταχείας νιτροποίησης η διαφορά αυτή είναι πολύ μικρή.

Σε ορισμένα έδαφη, στα οποία επικρατούν συνθήκες που εμποδίζουν τη νιτροποίηση της αμμωνίας, είναι δυνατό να υπάρχουν περιπτώσεις υψηλής συγκέντρωσης ιόντων αμμωνίου, που θα επηρεάσουν δυσμενώς ορισμένες ευαίσθητες καλλιέργειες (μαπνός). Στις περιπτώσεις αυτές, θα πρέπει ένα σημαντικό μέρος των αζωτούχων λιπασμάτων που χορηγούνται, να προστίθεται με νιτρική μορφή.

Συνεχής χρήση φυσιολογικά όξι-νων λιπασμάτων (αμμωνιακά άλατα - NH_4NO_3), προκαλεί ελάττωση του pH του εδάφους, η οποία μπορεί να προκαλέσει μειωμένες αποδόσεις στις καλλιέργειες, εκτός αν, για την εξουδετέρωση της οξύτητας που σχηματίζεται, προστίθεται με τα λιπασματα αυτά και επαρκής ποσότητα ασβέστου. Το $(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$ έχει τιμή ισοδύναμης οξύτητας 110, που σημαίνει ότι: θα απαιτηθούν 110 Kg CaCO_3 για την εξουδετέρωση της οξύτητας που προκαλείται από προ-

σθήκη 100 Kg $(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$ στο έδαφος.

Βασικής αντίδρασης λιπασματα (νιτρικά άλατα, εκτός του NH_4NO_3), δεν παρουσιάζουν σοβαρά προβλήματα κατά τη χρήση τους. Εξαιρέση αποτελούν τα διαπερατά ή αλκαλικά έδαφη, τα οποία είναι δυνατόν να επηρεαστούν δυσμενώς από την πρασθήκη, μεγάλης ποσότητας νατρίου. Μόνο όταν τα νιτρικά λιπασματα προστίθενται σε μεγάλες ποσότητες και για μακρό χρόνο, είναι δυνατό να προκαλέσουν αύξηση στην τιμή του pH του εδάφους. Η κυαναμίδη έχει την τιμή ισοδύναμης αλκαλικότητας 63, που σημαίνει ότι 100 Kg κυαναμίδης (προστιθέμενη στο έδαφος) είναι ισοδύναμα ως προς την ικανότητά τους να εξουδετερώνουν την οξύτητα του εδάφους με 63 Kg CaCO_3 .

Όταν λαμβάνονται υπόψη, η όξινη επίδραση των λιπασμάτων στο έδαφος, η ποσότητα σε δευτερεύοντα θρεπτικά στοιχεία και μικροστοιχεία που περιέχουν, καθώς και η μέθοδος, χρόνος και τοποθέτηση του λιπασματος, τότε οποιαδήποτε μορφή αζωούχου λιπασματος μπορεί να χρησιμοποιηθεί και θα πρέπει να προτιμάται το λίπασμα εκείνο, από το οποίο θα αναμένεται το μεγαλύτερο οικονομικό αποτέλεσμα ανά μονάδα αζωούχου λιπασματος.

Σε θετικά καλά αεριζόμενα και υγρά έδαφη, ο ρυθμός νιτροποίησης

των αμμωνιακών αλάτων είναι τόσο έντονος, ώστε να υπάρχει πάντοτε κίνδυνος απώλειας αζώτου με έκπλυση. Αντίθετα, σε ψυχρά λεπτόκοκκα έδαφη, ο ρυθμός της νιτροποίησης των αλάτων αυτών είναι βραδύς.

Καλλιέργειες ζωοτροφικών φυανθών (μηδική, τριφύλλι) δεν χρειάζονται συνήθως N. Αντίθετα, η προσθήκη N είναι δυνατόν να μειώσει ακόμα και την απόδοση, καθώς το N που προστίθεται εμποδίζει τη δέσμευση N και ευνουεί την ανάπτυξη των ζιζανίων. Οι ετήσιες καλλιέργειες ψυχανθών αντιδρούν συχνά σε μικρές προσθήκες N (3-4 Kg/στρ), ενώ λίπανση της σόγιας με N (κατά το χρόνο σορής) συνιστάται πάντοτε. Στους βοσκοτόπους λειβάδια μόνον όταν η αναλογία ψυχανθών προς τα αγροσώδη είναι μικρή, συνιστάται η αζωτούχος λίπανση.

Μια επιτυχή προσέγγιση στο θέμα της ορθολογικής χρήσης των N-ούχων λιπασμάτων μπορεί να επιτευχθεί μόνο όταν λαμβάνεται υπόψη εκτός από τις απαιτήσεις σε N των καλλιεργειών για μια οικονομική άριστη απόδοση και η ποσότητα του διαθέσιμου N, που παρέχεται στο έδαφος. Η ποσότητα αυτή εξαρτάται από το οργανικό άζωτο που ανωργανοποιείται κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης της καλλιέργειας και την ποσότητα του ανόργανου-υπολειμματικού ($\text{NH}_4 + \text{NO}_3$) N που υπάρχει αρχικά στο έδαφος.

Π ρ ο σ έ ξ α τ ε

— Οι στήλες της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ» είναι στη διάθεση όλων των Ναουσαίων και των φίλων του περιοδικού.

— Οι αποπελασμένες για δημοσίευση εργασίες και άρθρα να είναι σύντομες σε 6 το πολύ σελίδες γραφομηχανής και να μην έχουν δημοσιευθεί σε άλλο περιοδικό ή εφημερίδα.

— Παράκληση οι εργασίες να γράφονται στη Δημοτική και με το μονοτονικό σύστημα.

— Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» δεν φέρει καμία ευθύνη για τις εκφραζόμενες γνώμες των συνεργατών της.

— Εργασίες είτε δημοσιευθούν είτε όχι δεν επιστρέφονται!

ΔΕΝΤΡΟΚΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. Το «βακτηριακό κάψιμο» των μηλοειδών

Σημ. ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ. Για το «βακτηριακό κάψιμο» *ERWINIA AMYLOBORA* μιλήσαμε κι άλλες φορές (6λ. τευχ. 23ον σελ. 77 1983, 40ον σελ. 129 και 130 και 43ον σελ. 85 και 86 1988. Στο σημερινό τεύχος προσθέτουμε καινούργια και συμπληρωματικά στοιχεία, λαμβάνοντας υπόψη και την φετινή έξαρση της ασθένειας.

1.1. Εισαγωγή

Το «βακτηριακό κάψιμο» των μηλοειδών αναμφισβήτητα είναι μία σοβαρή απειλή για πολλά είδη σπιροφύτων όπως είναι η αγλαδιά, η μηλιά και η κυδωνιά. Έχει εγκατασταθεί σχεδόν σ' όλη την Ελλάδα. Σήμερα λίγες γωνίες της Ελληνικής γης παραμένουν αμιόλυτες.

Οι ζώνες προσβολής βρίσκονται στις περιοχές εκείνες που καλλιεργείται η μηλιά και η αγλαδιά.

Η εκδήλωση της ασθένειας συνοδεύεται με τις «ορατές» ζημιές. Όμως, πριν γίνουν ορατά τα συμπτώματα της ασθένειας σε πάρα πολλές περιπτώσεις είναι δυνατό, τα δέντρα να έχουν προσβληθεί τα προηγούμενα έτη. Επειδή όμως τα συμπτώματα δεν ήταν «ορατά» ή ήταν περιορισμένης εκτάσεως, συνήθως δεν λησιμάγονται τα δέντρα μέτρα. Δεν αποκλείεται ένα δέντρο «φαινομενικά υγιές» να έχει μολυνθεί από τις πύργες του δέντρου, φειδόμενες σε παρετό και άλλα αίτια, και από τα άνθη που εκπύσσονται: το καλοκαίρι ή το φθινόπωρο σε επικίνδυνες θέσεις (κορμούς, βραχίονες). Έτσι μπορεί να εμμηνευθεί το γεγονός πως τα καλά καθούμενα ένα δέντρο ξηραίνεται. Με λίγη προσοχή, επισημαίνει κανείς τις μολυσμένες θέσεις από την αλλαγή του χρωματισμού του φλοιού. Η προσβολή, από το αρχικό σημείο μόλυνσης, προχωρεί κάθεται, από τα έξω προς τα μέσα, δηλαδή από τον φλοιό προς τις ηθμιαγγειώδεις δεσμίδες και δημιουργεί τα έλκη

(καρκίνος). Αν δεν καθαριστεί εγκαίρως το μολυσμένο τμήμα, το δέντρο αυτό, είναι καταδικασμένο αρφά ή γρήγορα να ξηραθεί. Βέβαια η εργασία «Κάθαρσης» έχει ένα κόστος το οποίο δεν μπορεί κανείς να το αγνοήσει.

Η έξαρση της ασθένειας δεν οφείλεται μονάχα στις ευνοϊκές συνθήκες μιας συγκεκριμένης χρονιάς, αλλά είναι και το αποτέλεσμα της δραστηριότητας των μικροβίων πολλών ετών.

Σήμερα, σχετικά με την ασθένεια γνωρίζουμε πολλά πράγματα. Έχει αποκτηθεί αρκετή πείρα και στηρίζεται στην Ελληνική πραγματικότητα. Ξέρουμε, στις Ελληνικές συνθήκες, ποιες ποικιλίες είναι ευπαθείς στα άνθη και ποιες στη βλάστηση.

1.2. Συμπεριφορά του βακτηρίου στη διάρκεια του έτους

Την άνοιξη τα βακτήρια (*ERWINIA AMYLOVORA*) εισχωρούν μέσα στο φυτό, κατά την περίοδο της ανθοφορίας, δηλαδή από το φυσικό άνοιγμα που προσφέρει το ίδιο το άνθος. Επίσης μπορούν να εισχωρήσουν από τις κορυφές της τρυφερότης βλάστησης και προπαντός όταν έχουν πληρωθεί από κάποιο αίτιο (από τσίμπημα εντόμου, άνεμο, εργαλεία, χαλάζι, βροχή) ή ακόμα από τα στοιχεία (πίο σπάνια). Προσδευτικά, κατακτούν, από τους βλαστούς, στους βραχίονες και κορμό του δέντρου,

ανάμεσα στους ιστούς που βρίσκονται υπό τον φλοιό, τους οποίους νεκρώνουν και ξηραίνουν.

Στο τέλος της βλαστικής περιόδου (Φθινόπωρο και μετά), τα βακτήρια δημιουργούν τα έλκη (καρκινώματα), τα οποία μπορεί να είναι ολιγότερα ή περισσότερα ορατά. Τον χειμώνα «λουφάζουν». Πα-

Του Οδ. Π. Ντινόπουλου

ραμούνται ξυμτανά, χωρίς να αναπτύσσουν δραστηριότητα. Από τα καρκινώματα αυτά, την άνοιξη, θα διαχυθούν τα βακτήρια για να επιβεβαιώσουν τις ανοιξιάτικες μολύνσεις.

Η προσδευτική προσβολή των βακτηρίων στους ιστούς συνοδεύεται αρκετές φορές από εκροή παχύρρευστου υγρού (σταγόνες ασπρουδερές-κιτρινωπές), το οποίο είναι γεμάτο από «ξυμτανά βακτήρια» τα οποία στη συνέχεια μεταφέρονται από τη βροχή, έντομα μυζητικά κλπ., αέρα και σ' άλλα δέντρα. Παχύρρευστο υγρό διαπιστώνει κανείς επίσης στους καρπούς και τα φύλλα.

1.3. Παράγοντες που ρυθμίζουν την δραστηριότητα του βακτηρίου

1.3.1. Το επίπεδο μόλυνσης

Το επίπεδο μόλυνσης είναι η ποσότητα των βακτηρίων που υπάρχουν γενικά στη δεντροκομική ζώνη και ειδικά στο συγκεκριμένο σπιρούνα, μέσα ή στους γειτονικούς. Αυτό το απόθεμα των βακτηρίων, είναι δύσκολο να υπολογισθεί. Πόσο είναι δηλαδή το χειμώνα, αρχές ανοίξιως κλπ.

Έχει όμως άμεση σχέση με τις παλιές μολύνσεις (έλκη κλπ.), που

παύχουν στα «άρρωστα» δέντρα στην συγκεκριμένη περιοχή ή στον συγκεκριμένο οπωρώνα. Έχει αναφερθεί, ότι το χειμώνα η ERIWYNIA AMYLOVORA διατηρείται μέσα στα έλκη των μολυσμένων δέντρων. Από τα έλκη («καρκίνου» αυτών, την άνοιξη, ξεκινά η μόλυνση. Η επέκταση αυτή των μολυσμάτων εξαρτάται από τις κλιματικές συνθήκες (ζέστα και υγρασία) και την παρουσία των παλιών καρκίνων που δεν αφαιρέθηκαν.

Η αφαίρεση των μολυσμένων τμημάτων, τον χειμώνα θα συμβάλλει αποφασιστικά στη μείωση του αριθμού των βακτηρίων που προσδέονται να δραστηριοποιηθούν στις αρθρώσεις της άνοιξης και στη συνέχεια το φθινόπωρο. Η επέκταση των μολύνσεων έχει επίσης άμεση σχέση από τη παρουσία τρυφερής βλάστησης.

1.3.2. Συνθήκες καλλιέργειας (τεχνική κλπ)

1.3.2.1. Η στράγγιση του εδάφους

Η διατήρηση υπερβολικής υγρασίας στους οπωρώνες σφειδωμένη με κακή στράγγιση του εδάφους, δημιουργεί ευνοϊκό μικροκλίμα για τον πολλαπλασιασμό των βακτηρίων.

1.3.2.2. Το κλάδεμα

Το αυτηρό κλάδεμα έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία ζωνηής και τρυφερής βλάστησης. Οι νεαροί τρυφεροί βλαστοί και κυρίως οι κορυφές τους είναι πολύ ευπαθείς στην ασθένεια. Ένα θερινό κλάδεμα μιας ευπαθούς ποικιλίας είναι ιδιαίτερα επικίνδυνο. Αυτό θα εξαρτηθεί εάν επακαλουθήσουν βροχές, έστιμ και μικρής διάρκειας.

1.3.2.3. Οι Παραφυάδες

Οι παραφυάδες επειδή αναπτύσσονται πολύ γρήγορα, έχουν ζωνηρή και τρυφερή βλάστηση και είναι αρκετά ευπαθείς στη προσβολή. Το κλάδεμά τους, μεταφερόμενο κατ'

ευθείαν στον λαγιά του δέντρου, το προσβάλει άμεσα και το κτυπά στην «καρδιά του».

1.3.2.4. Υποκείμενα — Ενδιάμεσος μετεμβολιασμός

Τα υποκείμενα επειδή επηρεάζουν την ζωνηρότητα της εκβολισμένης ποικιλίας φρενάρουν άμεσα την διάδοση της ασθένειας.

Γενικά στα γάνα και γριάνα υποκείμενα, οι εμβολιαζόμενες ποικιλίες έχουν μικρή ή μέτρια ανάπτυξη με συνέπεια να μειώνονται οι προϋ-

ποθέσεις προσβολής.

Επίσης και ο ενδιάμεσος μετεμβολιασμός περιορίζει το μόλυσμα. Στο Ινστιτούτο Φυλλοδόλων Δένδρων το σχετικό πειραματικό που υποσκοπεί στη μείωση της ζωνηρότητας της ποικιλίας Ντεκάνα ντέλ Κομίτσιο, χρησιμοποιήθηκαν διάφορες ποικιλίες αγλαδιάς ως γέφυρα (ενδιάμεσος εμβολιασμός), μεταξύ της Ντεκάνα ντέλ Κομίτσιο και της κωδωνιάς τύπου Α. Τα στοιχεία αξιολογήσεις των προσβολών φαίνονται στον πίνακα 1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΕΝΔΙΑΜΕΣΟΥ ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΥ (ΓΕΦΥΡΑ) ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΟΙΚΙΛΙΑΣ ΑΓΓΛΑΔΙΑΣ ΝΤΕΚΑΝΑ ΝΤΕΛ ΚΟΜΙΤΣΙΟ

Υποκείμενο	Ποικιλία που χρησιμοποιήθηκε ως «γέφυρα»	Βαθμός προσβολής της ντεκάνα ντελ Κομίτσιο
Κωδωνιά τύπου Α	μάρτυρας (χωρίς γέφυρα)	1,6
»	Ντεκάνα	
»	ντελ Κομίτσιο	1,00
»	Σάντα Μαρία	9,95
»	Κόσια	0,70
»	Μπερέ Αρυτώ	0,63
»	Τζεντίλε Μπιάνκα	0,27

Σημ. προσβολή καθόλου = 0   προσβολή μεγίστη = 4

1.3.2.5. Τα όψιμα άνθη (θερινά — φθινοπωρινά)

Τα άνθη που εκπτύσσονται μετά το πέρας της κανονικής περιόδου ανθοφορίας και καθ' όλη τη διάρκεια της βλαστικής περιόδου (Μάιος - Σεπτέμβριος), ευνοούν τη διάδοση της ασθένειας. Η έκπτυξη των ανθέων αυτών είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα της ποικιλίας και ευνοείται από την άρδευση, ύστερα από περίοδο ξηρασίας. Το φαινόμενο αυτό το συναντά σε πολλές ποικιλίες αγλαδιάς Πάσα Κρασάνα, Λιπάτε Φιετέλ, Ουβλιαμς κλπ. Η παρουσία των ανθέων αυτών παραμένει ΣΙΓΟΥΡΑ ένας κίνδυνος μόλυνσης, όταν επικρατήσουν ευνοϊκές κλιματικές συνθήκες (βροχοπτώσεις).

1.3.2.6. Η αζωτούχος λίπανση

Η αζωτούχος λίπανση όταν χορηγείται μπόλικη στα δέντρα ευνοεί α) την ανάπτυξη ζωνηρών βλαστών και β) την διάρκεια της βλάστησης για πολλούς μήνες, με συνέπεια να επιμηκύνει την περίοδο της ευπάθειάς τους. Επιπλέον έχει αποδειχθεί, ότι ανεξάρτητα του αποτελέσματος επί της αύξησης της βλάστησης, το άζωτο κάνει την βλάστηση πιο «ντελικάτη», τρυφερή, αυξάνοντας έτσι την ευπάθεια στο «βακτηριακό κάψιμο». Είναι αναγκαίο τα αζωτούχα λιπάσματα να χορηγούνται με σύνεση, και προπαντός εκείνες οι μικρές που απελευθερώνουν γρήγορα το άζωτο στο έδαφος (νιτροική μορφή).

Για την ίδια ποικιλία στον ίδιο οπωρώνα οι μεγαλύτερες προσδόλες εμφανίζονται στα ζωηρότερα δέντρα.

Τα γόνιμα χωράφια που ευνοούν την ανάπτυξη των δέντρων, ταυτόχρονα συντελούν έμμεσα στις προσδόλες. Η ποικιλία Αμπάτε Φέτελ στο Ινστιτούτο Φυλλοδόλων Δένδρων έχει μικρή ανάπτυξη (εμβολιασμένη επί κυδωνιάς). Φέτος δε, έτος μεγάλων προσδόλων, δεν εμφανίζει κανένα σύμπτωμα. Αντίθετα, τα δέντρα Αμπάτε Φέτελ γειτονικών κτημάτων, που είναι αρχοντιώς ζωηρά έχουν προσδόλες υπολογίσιμες.

1.3.2.7. Η δράση των εντόμων

Τα έντομα και ιδιαίτερα όσα, επικονιάζουν τα άνθη τη (λ.χ. μέλισσα), συντελούν στην εξάπλωση της ασθένειας. Θα συμβούλευε κανείς, οι τοποθετούμενες κυψέλες σ' ένα οπωρώνα, να μη προέρχονται από οπωρώνα μολυσματικά ή ύποπτα.

Επίσης δεν πρέπει να λησμονούμε ότι τα έντομα, είτε πετούν, είτε όχι (όπως τα μυρμήγκια), μεταφέρουν τις εκκρίσεις παχύρρευστα μολυσμένα υγρά, από ένα δέντρο σε άλλο.

Είναι φυσικό ένας μολυσμένος αγλαδειώνας να αποτελεί πηγή έντονης μόλυνσης στους γειτονικούς μηλειώνες.

1.3.2.8. Η άρδευση

Η υγρασία στον σπαιρώνα ευνοεί την ασθένεια, επειδή διατηρεί τα φυτά σε μία κατάσταση τέτοια που τα κάνουν πιο δεκτικά και ευπρόσβλητα. Η άρδευση με τεχνητή βροχή είναι επικίνδυνη, διότι συντελεί στη διασπορά του μολυσματός.

1.3.3. Η ευπάθεια των ποικιλιών

1.331 Όπως προκύπτει, από τις ζημιές που έχει προξενήσει το βακτηριακό κάψιμο στη χώρα μας, σε γενικές γραμμές η αγλαδιά και η κυδωνιά προηγούνται στην ευπά-

θεια, και ακολουθεί η μηλιά.

Εκτός από τα παραπάνω οπωρώνα, υπάρχουν και άλλα φυτά ξενιστές, όπως είναι: ο Πυράκανθος, ο Κράταγος κλπ.

Πρέπει να διευκρινισθεί, ότι μέσα στο ίδιο είδος οι διάφορες ποικιλίες, έχουν διαφορετική σχιπεριφορά. Υπάρχουν ποικιλίες πολύ ευπαθείς, λίγο ευπαθείς και αρκετά ανθεκτικές. Άλλες ποικιλίες παρουσιάζουν ευπάθεια επί των ανθέμων και άλλες ανθεκτικότητα επί της βλαστήσεως.

1.332 ΑΧΛΑΔΙΑ. Ανθεκτικότητας σε ικανοποιητικό βαθμό έδωσε η ποικιλία αγλαδιάς (COSCIA (κόσια) και οι κλώνοι της. Μεγάλη ευπάθεια παρουσιάζουν οι ποικιλίες PASSE CRASSANE (Πασ Κρασάν) και η SANTA MARIA (Σάντα Μαρία). Οι άλλες γνωστές ποικιλίες (Κοντούλες, Τσακωνίχη, Αμπάτε Φέτελ, Νάουσα), παρουσιάζουν μία ευπάθεια ολιγότερο ή περισσότερο, όχι τόσο όπως οι δύο προηγούμενες. Αρκετές πρώιμες ποικιλίες (Πρώιμη Κόσια, Ζούσκο Ζλάτο, Τζεντίλε Μπιάνκα, Μπερέ Αρντό, παρουσιάζουν αρκετή ανθεκτικότητα. Οι κοντούλες φαίνεται να είναι πιο ανθεκτικές συγκριτικά με την τσακωνίχη.

1.333 ΜΗΛΙΑ. Η ομάδα Ρεντ Ντελίτσιους και οι κλώνοι της, είναι αρκετά ανθεκτικές στο βακτηριακό κάψιμο. Οι άλλες γνωστές ποικιλίες Γκόλντεν Ντελίτσιους Μουτσού, Γκράννη Σμιθ, εμφανίζουν περισσότερο ευπάθεια στα άνθη και λιγότερη στους βλαστούς. Μεγαλύτερη ευπάθεια έχει η Τζονάθαν και οι κλώνοι αυτής, όπως είναι: η Τζοναρεντ, Μπλάκξον, Τζόνε κλπ. και τα υβριδία της. Μελρόζε (Τζονάθαν X Ντελίτσιους), 'Ινταρεντ (Τζονάθαν X Βάτζκερ), Τζοναγκολντ (Γκόλντεν Ντελίτσιους X Τζονάθαν).

Συγκριτικά με την αγλαδιά, σε γενικές γραμμές, οι ποικιλίες μη-

λιάς αμύνονται καλύτερα, εναντίον του βακτηριακού κάψιματος. Αυτή την περίοδο (Ιούλιος 1990), διαπιστώθηκε, ότι οι προσβλημένοι βλαστοί, μήκους 20-30 εκατοστά, «πέφτουν» από το δέντρο, ή αποσπώνται πολύ εύκολα. Το δέντρο δημιουργεί νέα βλάστηση και απομονώνει την προσβολή. Το ίδιο συμβαίνει και με τα άνθη τα οποία αποξηραίνονται αποσπώνται εύκολα. Διαπιστώθηκε επίσης ότι στην ίδια ταξικαρπία να επιζεί ο υγιής καρπός που δεν προσβλήθηκε στην περίοδο της ανθοφορίας. Έτσι βλέπουμε κανείς δίπλα στους δύο ή τρεις μολυσμένους καρπούς να αυξάνεται ανηγηρέστα ο υγιής καρπός. Αυτό δεν παρατηρείται στα αγλαδία όπου ο υγιής καρπός στην προσβλημένη ταξιανθία προσβάλλεται κι αυτός μετέπειτα όταν είναι κάπως αναπτυγμένος (μέσα Μαΐου και μετά).

1.3.3.4. Η φετεινή συμπεριφορά των δέντρων, σε μια φυλοπλασματική χρονιά, έχει ιδιαίτερη σημασία. Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός, ότι δεν ελήφθησαν ιδιαίτερα μέτρα καταπολέμησης της ασθένειας σε ετήσια βάση, που να προστατεύουν τους αγλαδειώνες και μηλειώνες. Σε πολλές περιπτώσεις, οι πηγές μόλυνσης παρέμειναν στη θέση τους, όπως είναι οι εγκατελεσμένοι αγλαδειώνες, οι κυδωνιές στους φράχτες και στα όρια των κτημάτων οι αγριαγλαδιές πάσης κατηγορίας (σχετικά ευπαθείς), που αναπτύσσονται ελεύθερα κατά μήκος των δρόμων, δίπλα στα χωράφια κλπ. Έτσι η φετεινή χρονιά προσφέρεται, για την αξιολόγηση των ποικιλιών ως προς την αντοχή στο βακτηριακό κάψιμο.

1.3.3.5. Η δημιουργία ανθεκτικών ποικιλιών στο βακτηριακό κάψιμο, θα λύσει το πρόβλημα σε μόνιμη βάση. Ας ελπίσουμε ότι πολλή γρήγορα οι παραγωγοί θα έχουν στη διάθεσή τους, τέτοιες ποικιλίες.

1.3.4. Κλίμα

Χωρίς αμφιβολία το κλίμα είναι ο κυριότερος συντελεστής που αυξομειώνει τη σοδαρότητα της ασθένειας. Το πόσο θα εξηλειχθεί η ασθένεια (ταχύτητα και σοδαρότητα), θα εξαρτηθεί βασικά από τις βροχές και τις θερμοκρασίες που θα επικρατήσουν στη συγκεκριμένη περιοχή.

Σύμφωνα με τα δεδομένα της έρευνας, έχουν διαπιστωθεί τα εξής:

Την άνοιξη, κατά την περίοδο της ανθοφορίας του φυτού ξενιστή (αχλαδιά, μηλιά, κυδωνιά κλπ.), η θερμοκρασία είναι ευνοϊκή για την ασθένεια. α) όταν η μέγιστη θερμοκρασία την μέρα ξεπερνά τους 24°C, αδιάφορο πάλι είναι η ελάχιστη την νύχτα και β) όταν η μέγιστη φθάνει τους 21°C και τη νύχτα δεν κατεβαίνει κάτω τους 12°C (θερμοκρασίες υπό σκιά σε σκέπατο).

Αργότερα Μάιο - Ιούνιο κατά την περίοδο της αύξησης της βλάστησης, η βροχή είναι επικίνδυνη όταν ξεπερνά τα 2,5 χιλιοστά ημερησίως. Επίσης και άλλοι κλιματικοί παράγοντες επιδρούν σοβαρά στην ασθένεια, εφόσον τραυματίζουν την βλάστηση και ιδίως τη νεαρή. (Πυρροί άνεμοι, χαλάζι, ισχυρές βροχές κλπ.).

Αν δεν επικρατήσουν ευνοϊκές συνθήκες για την ασθένεια, στη περίοδο της ανθοφορίας, είναι δυνατό να προξενούμενες ζημιές να περιορισθούν στο ελάχιστο. Μπορεί να συμβεί, μία ευπαθής ποικιλία να επιζήσει σε μία συγκεκριμένη περιοχή, επειδή οι συνθήκες στην ασθένεια, στη περίοδο της ανθοφορίας δεν ήταν ευνοϊκές. Αυτό φυσικά είναι ζήτημα τύχης.

Φέτος οι θερμοκρασίες τον Απρίλιο και το Μάιο ήταν «αφύσικα» υψηλές για πολλά διαμερίσματα της χώρας. (Βλέπε τους συνημμένους πίνακες 2 και 3). Οι σημειωθείσες βροχοπτώσεις επαύξησαν το «μόλυμα» εντυπωσιακά.

Δεν μπορούμε να προβλέψουμε τη πορεία της ασθένειας σε μία συγκεκριμένη περιοχή, γιατί δεν γνωρίζουμε τις συνθήκες που θα επικρατήσουν την άνοιξη κλπ. Μπορούμε όμως να κάνουμε μία υπόθεση, βασιζόμενοι στα μετεωρολογικά στοιχεία πολλών ετών και να πούμε περίπου πόσες χρονιές στις 10 είναι «μολυσματικές».

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Μέγιστες και ελάχιστες θερμοκρασίες και βροχοπτώσεις κατά τον μήνα Απρίλιο 1990 στο Ινστιτούτο Φυλλοδόλων δένδρων

Ημερομηνία	Μέγιστη θερμοκρασία	Ελάχιστη θερμοκρασία	Χιλιοστά βροχής
1	21,6	8,3	
2	22 -	6,2	
3	21,5	7 -	2 -
4	20 -	9 -	
5	22,5	8,7	
6	21,7	8,6	
7	17,7	12,8	2 -
8	23 -	7,5	
9	23,5	9 -	
10	18,7	11 -	11 -
11	15 -	9,5	6,5
12	14,3	14,3	6
13	16,5	8,2	3 -
14	19,5	6 -	
15	20,3	7,4	
16	16,5	10,7	1,5
17	18,3	9,7	11 -
18	18,4	9 -	5 -
19	18,2	8 -	
20	17,7	9,8	
21	20,3	6,7	
22	21, -	10 -	
23	21,7	11 -	
24	19	12,8	1 -
25	23	10 -	
26	20,6	12 -	
27	22	8 -	
28	23,5	10,6	
29	19	7,5	
30	17,5	6 -	

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Ημερομηνίες που σημειώθηκαν βροχοπτώσεις κατά τον μήνα Μάιο 90, με τις αντίστοιχες μέγιστες και ελάχιστες θερμοκρασίες στο Ινστιτούτο Φυλλοδόλων δένδρων

Ημερομηνία	Μέγιστη θερμοκρασία	Ελάχιστη θερμοκρασία	Χιλιοστά βροχής
3 Μαΐου	13 -	12,2	2
13 Μαΐου	19 -	13,5	3
19 Μαΐου	30,5	15,5	4
21 Μαΐου	16,5	14 -	9
29 Μαΐου	18 -	14,5	9,5
30 Μαΐου	13 -	9,8	15 -
31 Μαΐου	18,5	10,5	12 -

1.4. Μέτρα καταπολέμησης

Σ' ένα πρόγραμμα ολοκληρωμένης καταπολέμησης, είναι αναγκαίο να εφαρμοσθούν σε συνδυασμό τα συνιστώμενα υγειονομικά μέτρα και η χημική καταπολέμηση.

1.4.1. Κατ' αρχήν ο παραγωγός θα πρέπει να εφοδιάζεται υγιές φυτικό υλικό, από μη μολυσμένες περιοχές.

1.4.2. Την άνοιξη πριν ξεκινήσει η νέα βλάστηση, επιβάλλεται να αποκρυφθούν όλα τα προσβλημένα μέρη του δέντρου που προέρχονται από μολύνσεις της προηγούμενης χρονιάς. Να επακολουθήσει ένας ψεκασιός με χαλκούχα παρασκευάσματα. Είναι αναγκαίο να κλείσουν όλες οι πόρτες εισόδου των βακτηρίων. (Πληγές, σχισίματα του λαιμού κλπ.). Η παλιά συνήθεια των παραγωγών να προστατεύουν τον λαιμό των δέντρων με κάποιο πολύ ασβέστης, καρβιμπογιάς, ή βερδιγάλειου, έχει θετικά αποτελέσματα.

1.4.3. Στην άνοξη χρειάζεται ειδική προστασία και φροντίδα τουλάχιστο στις αχλαδιές που είναι πιο ευπαθείς. Όσο διαρκεί η ανθο-

φορία πραγματοποιούνται: δυο ή τρεις ψεκασμοί, ο πρώτος με αναμιγμένα άνθη 10-20%, ο δεύτερος με 50% ανοιχτά άνθη και τρίτος λίγο αργότερα ως την πτώση των πετάλων. Εάν επακαλουθήσει βροχή (πάνω από 20 χιλ), ο ψεκασμός επαναλαμβάνεται. Αν οι μέγιστες θερμοκρασίες δεν ξεπερνούν τους 21°C είναι δυνατό να περιορισθούν οι ψεκασμοί. Οι Γάλλοι συνιστούν για τον ψεκασμό, το FIRSTOP (φάϊρ-στόπ) και τα χαλκούχα παρασκευάσματα.

Το φάϊρ στακ εφαρμόζεται στην άνθηση και στο δέσιμο του καρπού. Οι εφαρμογές αυτές είναι προληπτικές - προστατευτικές. Δόση 200 κυβ. εκ. στο στρέμμα.

Στις περιπτώσεις μεγάλου κινδύνου μόλυνσης (ζέστη και βροχή) χρησιμοποιείται κατ' ανάγκη το Φάϊρστοπ. Τα χαλκούχα παρασκευάσματα χρησιμοποιούνται σε αρχές δόσεις. Οι Γάλλοι συνιστούν 100 γραμ. χαλκό σε 100 κυβ. νερό. Χρειάζεται να γίνει προηγουμένως κάποια δοκιμή χωριστά για κάθε ποικιλία. Πολλές ποικιλίες παρουσιάζουν κάποια ευπάθεια στα χαλκούχα παρασκευάσματα και δημιουργούν ένα είδος σκουριάς στην επι-

δαρμίδα. Το φάϊρστοπ δεν παρουσιάζει κανένα κίνδυνο φυτοτοξικότητας.

1.4.4. Οι τρυφεροί ετήσιοι βλαστοί, είναι ευπαθείς στην ασθένεια και ιδιαίτερα οι κορυφές τους. Η προστασία τους είναι αναγκαία. Ύστερα από μία καταιγίδα επιβάλλεται ο ψεκασμός να γίνει αμέσως με το Φάϊρστοπ.

1.4.5. Η επιθεώρηση στον οπωρώνα έχει τόσο μεγάλη αξία όσο και η καταπολέμηση της ασθένειας. Οι πηγές μόλυνσης θα πρέπει να εξουδετερωθούν. Η επιθεώρηση θα πρέπει να επεκταθεί και γύρω από τον οπωρώνα, γιατί υπάρχουν και άλλα φυτά ξενοστές, όπως είναι οι αγριο-αχλαδιές, αγριοαχλαδιές, εγκατελλεμένοι αχλαδιώνες, κυθωνιές στους φράχτες ή στα όρια του κτήματος. Αυτά τα δέντρα επιβάλλεται να καταστραφούν πάση θυσία.

1.4.6. Δεν πρέπει να χρησιμοποιούμε κυψέλες μεταφερόμενες κατ' ευθεία από μολυσμένο οπωρώνα.

1.4.7. Επισκεπτόμεθα τον οπωρώνα ύστερα από βροχή και ελέγχουμε τις μολύνσεις. Αφαιρούμε τα προσβλημένα τμήματα του δέντρου, κλαδεύοντας αυτά αρκετά κάτω από τα

ορατά συμπτώματα. Μετά από 1-2 εβδομάδες επιθεωρούμε ξανά τα δέντρα. Απομακρύνουμε τα μολυσμένα τμήματα.

1.4.8. Αφαιρούμε όλα τα άνθη έμφυτης εμφάνισης (θερινά ή φθινοπωρινά) με το «χέρι». Ιδιαίτερα επικίνδυνα είναι τα άνθη που εκπτώσσονται στον λαγύρι του δέντρου και στους βραχίονες.

1.4.9. Πριν τη συγκομιδή αφαιρούμε τα μολυσμένα τμήματα του φυτού. Το πρόγραμμα συγκομιδής αρχίζει από τα υγιή δέντρα και τελειώνει με τα άρρωστα. Χρησιμοποιούμε υλικά συσκευασίας, διαφορετικά σε κάθε περίπτωση. Μετά τη συγκομιδή γίνεται ένας ψεκασμός (Βορδονιόλλιος πολτός ή άλλα χαλκούχα συσκευάσματα).

1.4.10. Το φθινόπωρο, μετά τη φυσιολογική φυλλόπτωση επιστημιούνται εύκολα τα άρρωστα δέντρα. Τα προσβλημένα φύλλα μένουν αρκετό καιρό προσκολλημένα στους βλαστούς και έχουν διαφορετικό χρωματισμό. Αφαιρούμε όλους τους καρπούς που δεν συγκομίσθηκαν, διότι προσελκύουν τα πουλιά που είναι υπεύθυνα για τη μετάδοση της ασθένειας.

2. Ποιότητα καρπών ή απόσυρση

2.1 Εισαγωγή

2.1.1. Ένας δεντροκαλλιεργητής μπροστά του έχει δυο δρόμους να επιλέξει. Ή να επιδιώξει να επιτύχει καρπούς ποιότητας ή να υιοθετήσει τη μέθοδο της απόσυρσης. Σήμερα είναι γνωστό τι ποσότητα φρούτων διακινείται στο εμπόριο και τι αποσύρεται. Ακόμα είναι γνωστό ποια τάση επικρατεί ανάμεσα στους παραγωγούς στο θέμα αυτό.

Μία καλλιέργεια για να σταθεί και να επιβιώσει, χωρίς ανεξαρτησία, θα πρέπει να είναι «ανταγωνιστι-

κή». Ένα προϊόν, μακροπρόθεσμα, για να σταθεί, θα πρέπει να είναι «αυτοδύναμο». Οι επιδότησεις, οι «ενισχύσεις», τα προμ. οι «δυσκολύνσεις» κλπ. θα πρέπει να έχουν προσωρινό και μεταβατικό χαρακτήρα και δεν θα πρέπει να αποτελούν αντικειμενικό σκοπό και μόνιμη κατάσταση.

2.1.2. Το θέμα που τίθεται, είναι αρκετά σοβαρό, γι' αυτό κρίνουμε σκόπιμο να παραθέσουμε την γνώμη δύο ειδικών ξένων που γνωρίζουν τα δεντροκομικά θέματα στον χώρο της ΕΟΚ:

α) της K ANNE - MARIE DE PASCALE (περίληψη της εισήγησης που ανέπτυξε στην ημερίδα για τα σπασροχηπτευτικά» της 9 Μαρτίου 1990 που οργάνωσαν ο Σύλλογος γεωπόνων Ν. Ημαθίας και οι ανεγνωρισμένες ομάδες παραγωγών, στη Βέροια

και β) του K JOHANNES EISENBACH² (περίληψη από την εισήγηση που ανέπτυξε στο πανελλήνιο συνέδριο, το Ελληνικές εξαγωγές σπασροχηπτευτικών στη πρόκληση της δεκαετίας του 90 που οργάνωσαν το Σπουδαστήριο Εμπορίας γε-

ργικών προϊόντων και αγροτικής πολιτικής Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης και Ελληνική Εταιρεία της Επιστήμης των Οπωροκηπευτικών, στο αμφιθέατρο των Τ.Ε.Ι. (από 26.4.90 ως 27.4.90).

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: 1. Η ANNE — MARIA DE PASCALE είναι προϊστάμενη τμήματος νωπών φρούτων και λαχανικών της Γενικής Διεύθυνσης Γεωργίας της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. ☐

ΣΗΜΕΙΩΣΗ 2. JOHANNES EISENBACH είναι γεωργοοικονομολόγος, επιστημονικός συνεργάτης Πανεπιστημίου GIESSEN.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ» — Περιλήψεις εισηγήσεων θα δημοσιεύσει το περιοδικό μας, μετά την δημοσίευση των πρακτικών του συνεδρίου και της ημερίδας.

2.2. Προοπτικές του Τομέα Οπωροκηπευτικών (περίληψη)

της ANNE - MARIA DE PASCALE

2.2.1. Λόγω της μεγάλης έκτασης του θέματος, θα περιορισθεί στην οργάνωση της διακίνησης, όπου δίνει βάρος η Κοινότητα για την ανάπτυξη της νέας πολιτικής της.

Χρειάζεται να εξασφαλισθεί η ανταγωνιστικότητα των παραγωγών του τομέα. Σοβαρός παράγοντας στην κατεύθυνση αυτή είναι η βελτίωση της ποιότητας και τα διάφορα μέτρα που θα παρθούν το 1993.

2.2.2. Πολιτική της ποιότητας

Ο ρόλος των προδιαγραφών ποιότητας και οι αντίστοιχοι έλεγχοι αποτελούν το κλειδί για την βελτίωση της ποιότητας.

Έτσι θα έχουμε καλύτερη ροή των προϊόντων, αύξηση εισοδήματος, ευκολότερες διαπραγματεύσεις πωλήσεων εξ αποστάσεως και διαφάνεια στις τιμές.

(1) έλεγχοι είναι απαραίτητο να

γίνονται σε όλα τα στάδια της παραγωγής μέχρι την απόσυρση και πρέπει να εφαρμόζονται αυστηρά και ομοιόμορφα από όλα τα κράτη μέλη.

Δε θα υπάρχουν έλεγχοι στα σύνορα των κρατών, αλλά μόνο στους τόπους παραγωγής και διάθεσης.

2.2.3 Μέτρα οργάνωσης παραγωγών και προώθησης

(1) ομάδες παραγωγών πρέπει να ενδυναμωθούν και να στελεχωθούν για να μπορούν να είναι μέσα στις εξελίξεις συνεχώς και όχι να αγχολούνται μόνο με τις αποσύρσεις.

Στόχος τους να είναι η βελτίωση της ποιότητας και η μείωση της απόσυρσης για να αυξηθούν τα εισοδήματά τους.

Η παραγωγή αυξάνει, ενώ η κατανάλωση είναι στάσιμη. Θα δοθούν κίνητρα προώθησης για να αυξηθεί η κατανάλωση.

Η Κοινότητα υπολογίζει στην αύξηση της κατανάλωσης.

2.3. Η ανταγωνιστικότητα των Ελληνικών οπωροκηπευτικών στην αγορά της Δυτικής Γερμανίας

Συγκριτική έρευνα στους εισαγωγείς των λαχαναγορών Μονάχου. Αιτιολόγηση και Φραγκοφούρτης (περίληψη).

του JOHANNES EISENBACH

2.3.1. Εισαγωγή

Οι κοσμογονικές αλλαγές που διεδραματίστηκαν τον περασμένο χρόνο (1989) και θα συνεχισθούν με αυξανόμενη ταχύτητα και τα επόμενα έτη, δίνουν μια γεύση του τι σημαίνει «πρόκληση της δεκαετίας του 90». Μαζί με τις πολιτικές αναδιαρθρώσεις που παρατηρούνται παντού προσφέρουν και νέες προοπτικές οικονομικής ανάπτυξης ιδίως σε χώρες που μέχρι τώρα αποκλείστηκαν από τη δυνατότητα να συμμετάσχουν ενεργά στους μηχανισμούς της ελεύθερης αγοράς. Με το

άνοιγμα των ανατολικών χωρών αλλάζει οριστικά ο χάρτης της Ευρώπης τόσο πολιτικά, όσο και οικονομικά. Με άλλα λόγια, το άνοιγμα της ανατολικής Ευρώπης σημαίνει καινούργιες δυνατότητες για επενδύσεις, μεγαλύτερες δυνατότητες πωλήσεων, νέα ώθηση προς μια ποσοτικά μεγαλύτερη παραγωγή και ευρύτερα περιθώρια για κάθε είδους επιχειρηματική δραστηριότητα.

Εδώ πρέπει να σημειωθεί το εξής: η αγορά της δεκαετίας του 80 και του 90 δεν καθορίζεται πια από την προσφορά όπως ήταν τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, αλλά από τη ζήτηση. Ο αγοραστής καθορίζει τι πρέπει να παράγει ο παραγωγός, ποιά πρέπει να είναι η συσκευασία και ποιά γεύση να έχει το προϊόν.

Σε μια μεταβατική περίοδο, η οποία στην Ελλάδα δυστυχώς δεν έχει αρχίσει, όπως φαίνεται, το δίλημμα ήταν διπλό. Ούτε το καταναλωτικό καινού, ούτε οι παραγωγοί αντιλαμβάνονταν το γεγονός ότι οι μien κερδίζουν σε δύναμη και επιρροή, οι δε όμως χάνουν την παλιά τους θέση. Με την ίδρυση οργανώσεων για την προστασία του καταναλωτή άρχισαν και οι παραγωγοί να επαναπροσανατολισθούν.

Για πρώτη φορά ως τώρα μόνο στην Ελλάδα εμφανίστηκε το φαινόμενο ότι οι κανονισμοί της Κοινότητας ανέδρασαν σε μια αισθητή πτώση της ποιότητας και αποσύνθεση των λειτουργιών της αγοράς. Μια συμπεριφορά όμως που δεν ανταποκρίνεται πια στις απαιτήσεις μιας αγοράς ζωτικής σημασίας για τις ελληνικές γεωργικές εξαγωγές όπως η Ευρώπη και ιδιαίτερα η Δυτική Γερμανία έχει πολλές δυσμενείς συνέπειες για τους εμπόρους, όσο και για τους παραγωγούς τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα. Στην προκειμένη εισήγηση θα αναφερθώ στις διαπιστώσεις όπως προέκυψαν αρχικά φανερά από μια έρευνα που έ-

γι:νε το περασμένο καλοκαίρι στις λαχαναγορές της Δυτικής Γερμανίας.

2.3.2. Περιγραφή της έρευνας στους εισαγωγείς των λαχαναγορών Μονάχου, Αμβούργου και Φραγκφούρτης

Το καλοκαίρι του 1989 μια ομάδα ερευνητών στα πλαίσια του ερευνητικού προγράμματος «ΕΛΛΑΣ — ΤΟΥΡΚΙΑ: ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΑΠ' ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΣΤΕΡΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ», πραγματοποίησε μια έρευνα στους εισαγωγείς των μεγάλων λαχαναγορών του Μονάχου, του Αμβούργου και της Φραγκφούρτης. Συνολικά ερωτήθηκαν 47 εισαγωγείς, από τους οποίους 24 βρίσκονται στο Μόναχο, 13 στο Αμβούργο και 14 στη Φραγκφούρτη.

Ο αριθμός των ερωτηθέντων καλύπτει περίπου 80% των εισαγωγέων των εν λόγω λαχαναγορών, έτσι ώστε η μελέτη μπορεί να θεωρηθεί σε απόλυτα ικανοποιητικό επίπεδο αντιπροσωπευτική. Σκοπός της μελέτης ήταν να γίνει μια συστηματική σύγκριση των ελληνικών προϊόντων με άλλους ανταγωνιστές στον τομέα των οπωροκηπευτικών και ιδιαίτερα των εσπεριδοειδών, προκειμένου να διερευνηθούν οι παράγοντες που συνιστούν την ανταγωνιστικότητα των διαφόρων χωρών που πραγματοποιούν τη γερμανική αγορά. Επίσης απέβλεπε στη διερεύνηση των αναμενόμενων τάσεων της αγοράς, τόσο ενόψει της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς, όσο και ενόψει μιας ενδεχόμενης (αν και στην επόμενη δεκαετία απίθανης) ένταξης της Τουρκίας στην ΕΟΚ. Η μελέτη που παρουσιάζεται εδώ περιορίστηκε στην αγορά εσπεριδοειδών χωρίς να παύσουν να είναι αντιπροσωπευτικά τα αποτελέσματα και για άλλα προϊόντα, δεδομένου ότι η φύση του ενός προϊόντος επηρεάζει και τη φύση των άλλων

2.3.3. Βαθμολόγηση των ανταγωνιστριών χωρών σύμφωνα με διάφορα κριτήρια.

Βασικά για την εκτίμηση της ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας σε σχέση με τις άλλες προμηθεύτριες χώρες της Γερμανίας μπορούν να θεωρηθούν τα αποτελέσματα που προκύπτουν από μια βαθμολόγηση που παρακαλέσαμε να κάνουν οι λιανημποροι και εισαγωγείς των εν λόγω λαχαναγορών.

Η βαθμολόγηση της κάθε χώρας έγινε ξεχωριστά για διάφορα κριτήρια που θεωρήθηκαν ουσιαστικά για τη χαρακτηριστική του image μιας χώρας. Τα κριτήρια αυτά είναι:

2.3.3.1. «ΕΥΕΛΞΙΑ»: Ενοείται η ευελξία στις ποσότητες και τα χαρακτηριστικά για να φτάσουν τα εμπορεύματα στην κατάλληλη συσκευασία και ποσότητα και την κατάλληλη στιγμή στον τόπο προορισμού τους. Με άλλα λόγια βαθμολογείται ο βαθμός συντονισμού μεταξύ εξαγωγέα και εισαγωγέα, δηλ. εάν τα προϊόντα φτάνουν ανάλογα ή δυσανάλογα με τις απαιτήσεις που έχει κάθε φορά η αγορά. Πρέπει να σημειωθεί ότι τα ελληνικά φορητά φάνουν κατά κανόνα ασυνόνιστα και προκαλούν έτσι δυσμενείς επιπτώσεις και σοβαρές ανωμαλίες ιδιαίτερα στη λαχαναγορά του Μόναχου. Το γεγονός αυτό εκφράζεται στον χαμηλό βαθμό που πήρε η Ελλάδα σύμφωνα με τις απόψεις των εισαγωγέων της Γερμανίας σ' αυτό το κριτήριο.

2.3.3.2. «ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ»: Με αυτό το κριτήριο εκτιμάται κατά πόσο είναι σύγχρονη η υποδομή μεταφοράς της κάθε προμηθεύτριας χώρας, που σημαίνει πόσο γρήγορα και πόσο σίγουρα (τεχνολογία ψύξεως κτλ.), μπορούν να φτάσουν τα προϊόντα στον προορισμό τους. Ο εξαρετικά χαμηλός βαθμός που πήρε η Ελλάδα δείχνει ότι εδώ υπάρ-

χει μεγάλη διαφορά με τις άλλες χώρες ιδιαίτερα με την Ισπανία και το Ισραήλ. Χαρακτηριστικό είναι ότι η διάμετρος των ελληνικών φρούτων είναι μικρότερη από τα ευρωπαϊκά standards, έτσι ώστε είναι αδύνατο ή τουλάχιστον πολύ δύσκολο να μεταφερθούν τα εμπορεύματα σε ευρωπαϊκές (80X120 cm) που οι περισσότερες αλυσίδες καταστημάτων θέτουν ως προϋπόθεση πριν αγοράσουν από έναν εξαγωγέα. Με άλλα λόγια ο ελληνικός κλάδος μεταφορών χρεάζεται ριζική ανανέωση, εάν οι ελληνικές εταιρίες διεθνών μεταφορών θέλουν να επιδιώκουν και μετά το 1993.

2.3.3.3. «ΠΟΙΟΤΗΤΑ»: Στενά συνδεδεμένο με τα προηγούμενα είναι το κριτήριο της ποιότητας, η οποία επηρεάζεται φυσικά από μια μη κανονική και ακατάλληλη μεταφορά του εμπορεύματος.

Εάν βλέπατε και εάν τρώγατε τα ελληνικά πορτοκάλια που πουλιούνται καμιά φορά στη Γερμανία, θα καταλαβαίνατε γιατί από άποψη ποιότητας και φρεσκάδας πήραν κατά μέσον όρον μόλις το 4,1 και όχι το 9,4 που πήρε η Ισπανία π.χ. (Βλέπε πίνακα).

2.3.3.4. «ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑ»: Όπως ξέρετε, η ποιότητα ενός προϊόντος όλο και περισσότερο καθορίζεται από τη συσκευασία του. Είναι πασίγνωστο ότι η Ελλάδα υστερεί στον τομέα της συσκευασίας σε σχέση με όλες τις άλλες χώρες, εκτός από την Τουρκία που πήρε ακόμα χαμηλότερο βαθμό από την Ελλάδα όσον αφορά τη συσκευασία. Επειδή όμως έγιναν αλόκληρα συνέδρια με θέμα τη συσκευασία, θα περιορισθούμε εδώ μόνο σε ορισμένες βασικές διαπιστώσεις. Τα αποτελέσματά της έρευνάς μας στις λαχαναγορές της Γερμανίας, αλλά και οι εμπειρίες μας κατά τη συλλογή των ερωτηματολογίων εδώ στην Ελλάδα δείχνουν, ότι η έννοια μιας σωστής και ελκυστικής συσκευασίας δεν έ-

χει ακόμα εδρασηθεί ανάμεσα στην συντριπτική πλειοψηφία των Ελλήνων εξαγωγέων.

Αν θέλουμε να υποστηρίξουμε τη θέση: «Το καλό προϊόν θέλει καλή συσκευασία» πρέπει να προσέξουμε δυο πράγματα: πρώτον την ποιότητα των προϊόντων και δεύτερον τη συσκευασία. Το πρώτο, χωρίς το δεύτερο σημαίνει απώλεια σημαντικού μεριδίου της αγοράς. Το δεύτερο, χωρίς το πρώτο όμως σημαίνει απάτη.

2.3.3.5. «ΣΥΝΕΠΕΙΑ»: Ο όρος συνέπεια σημαίνει τήρηση συμφωνιών και ημερομηνιών, άφογη εκτέλεση της παραγγελίας και γενικά έντιμη συνεργασία. Είναι γεγονός συγκλονιστικό ότι η Ελλάδα σ' αυτό το κριτήριο πήρε το χειρότερο βαθμό από όλες τις άλλες χώρες. Σ' όλο τον πίνακα δεν υπάρχει χαμηλότερη βαθμολογία. Ούτε το Μαρόκκο ούτε η Τουρκία βαθμολογούνται τόσο χαμηλά. Εδώ κλονάφτουμε στον πηρύνα των προβλημάτων του ελληνικού προμηθευτικού και γι' αυτόμα: του εμπορίου της Ελλάδας γενικά. Όταν οι εισαγωγείς των λαχαναγορών της Γερμανίας εκτιμούν τη συνέπεια των Ελλήνων εξαγωγέων σε τόσο χαμηλό βαθμό είναι αυτό ένα σημείο βαθείας κρίσης. Προφανώς η σχέση των Ελλήνων εξαγωγέων με τους Γερμανούς εισαγωγείς χαρακτηρίζεται από έλλειψη εμπιστοσύνης, παράδοση, συμφωνιών, τσπατσουιλιά και απάτες. Φίεται πως οι ξένοι πήραν «χαμπάρι» την περίφημη ελληνική ποτηρά και δεν ξεγελιούνται άλλο. Η διάκριση αυτή που φανερώνεται ιδιαίτερα στη βαθμολογία αυτού του κριτηρίου είναι ο βαθύτερος λόγος για το ότι τα ελληνικά παρτοκάγια, όταν τυχόν φτάσουν σε άφογη κατάσταση και δεν ξεχωρίζουν ποιοτικά από άλλες προελεύσεις δεν πιάνουν την ίδια τιμή όπως τα ισπανικά της ίδιας κατηγορίας. Ερωτηθέντες αν πράγματι συμβάλει μια τέτοια αντίληψη μεταχείριση για απολύτως ίδιες

ποιότητες, 85% απάντησαν «ναι» δικαιολογώντας αυτήν την συμπεριφορά τους με το ότι τα ελληνικά προϊόντα δεν έχουν αποκτήσει όνομα και ότι μια φορά μπορεί να είναι σε καλή κατάσταση και την άλλη όχι. Με άλλα λόγια, η τιμή που πιάνει ένα προϊόν στην αγορά δεν είναι μόνο έκφραση της αντικειμενικής ποιότητας, αλλά και έκφραση ήθους και σταθερότητας των εμπορικών σχέσεων.

2.3.3.6. «ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ»: Με την έκφραση καινοτομία εννοείται η ετοιμότητα των εν λόγω χωρών να παράγουν καινούργια προϊόντα και να εφαρμόσουν καινοτομίες στον τομέα της συσκευασίας. Η σχετική βαθμολογηση μετράει το βαθμό εφευρητικότητας ενός προμηθευτή στον αφορά νέες ιδέες που βοηθούν να πωληθεί καλύτερα ένα προϊόν, είτε γιατί έχει νέα εμφάνιση, είτε γιατί δεν υπήρχε πριν.

Χαρακτηριστικό είναι και εδώ ότι η Ελλάδα παίρνει σχετικά χαμηλό βαθμό. Μόνο το Μαρόκκο φαίνεται να μη σκέπτεται καθόλου για καινούργια προϊόντα. Σημαντικό για την Ελλάδα είναι ότι η Τουρκία κατέχει σ' αυτή την κατηγορία την τέταρτη θέση, πράγμα που σημαίνει ότι γίνονται συνεχείς προσπάθειες βελτίωσης των προσφερόμενων ποικιλιών και της συσκευασίας τους. Μια τέτοια προσπάθεια πάντως παρατηρείται με προσοχή από τους εμπόρους και εκτιμάται ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη το χαμηλό επίπεδο απ' όπου ξεκίνησε η Τουρκία.

Ο «γενικός βαθμός» μπορεί να χαρακτηριστεί ως μέτρο για το γενικό image μιας χώρας δηλ. το σύνολο όλων των παραγόντων που συμβάλουν στο σχηματισμό μιας γενικής άποψης πάνω σε μια χώρα και τα προϊόντα της. Η Ισπανία κατέχει την πρώτη θέση, έχοντας βαθμολογηθεί σχεδόν σ' όλα τα κριτήρια με «άριστα». Ακολουθεί στη βαθμολογία το Ισραήλ, το οποίο θεωρείται ιδιαίτε-

ρα ικανό στις συσκευασίες και τη δημιουργία νέων ποικιλιών. Οι υποπεριφέρειες χώρες, στις οποίες ανήκουν οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, η Νότια Αφρική και η Αργεντινή, εκτιμούνται γενικά καλά, ιδιαίτερα στον τομέα της τεχνολογίας μεταφορών. Μεσαία θέση παίρνει η Ιταλία, η Κύπρος και το Μαρόκκο. Με μεγάλη απόσταση ακολουθεί η Ελλάδα και η Τουρκία.

Είναι εύγλωττο ότι μια τέτοια εκτίμηση δεν περιορίζεται μόνο στα εσπεριδοειδή, αλλά ισχύει για ολόκληρη την παλέτα προϊόντων που διαθέτει μια χώρα. Αυτό σημαίνει, ότι η καλή ή κακή φήμη που απονέμα ένα συγκεκριμένο προϊόν μιας χώρας στο πέρασμα του χρόνου επηρεάζει και τα άλλα προϊόντα. Γι' αυτό το λόγο έχει ιδιαίτερη σημασία η δημιουργία μιας φήμης που συνδέεται με μια καθορισμένη ποιότητα που παραμένει σε ένα σταθερό επίπεδο επί χρόνια ολόκληρα και για όλα τα προϊόντα όπως συμβαίνει στην περίπτωση της Ολλανδίας, του Ισραήλ και της Νότιας Αφρικής. Η απόκτηση μιας τέτοιας φήμης πρέπει να συνδυασθεί με τη δημιουργία ενός εμπορικού σήματος, το οποίο επιτρέπει να αναγνωρισθεί η προέλευση και επομένως η ποιότητα που συνδέεται με αυτήν την προέλευση. Από τα προαναφερθέντα αποτελέσματα προκύπτει για την Ελλάδα η επείγουσα ανάγκη απόκτησης μιας καλύτερης φήμης, η οποία πρέπει οπωσδήποτε να ξεκινήσει από τη βελτίωση της εμπορικής συνέπειας σε συνδυασμό με έντονες προσπάθειες στον τομέα της συσκευασίας.

2.4. Άλλα σχόλια — Συμπεράσματα

Ο παραγωγός έχει τον λόγο και την ευθύνη να «δημιουργεί» καρούς ποιότητας, ο έμπορος να τους μεταφέρει και να τους παρουσιάζει στην αγορά και ο καταναλωτής να τους αξιολογεί πληρώνοντας ακρι-

Πίνακας 1. Βαθμολόγηση των ανταγωνιστριών χωρών σύμφωνα με διάφορα κριτήρια

Χώρα	Ευελξία	Τεχνολογία	Ποιότητα	Συσκευασία	Συνέπεια	Καινοτομία	Γενικός β.
Ισπανία	9,5	9,4	9,4	9,6	8,7	8,5	9,2
Ισραήλ	7,2	8,5	8,7	9,5	8,8	9,5	8,7
Υπερπόντια	7,0	8,8	7,8	8,0	8,1	5,9	7,6
Ιταλία	6,7	8,7	7,4	6,4	7,3	4,1	6,7
Κύπρος	5,2	7,1	6,7	6,7	5,3	3,9	5,8
Μαρόκκο	4,9	6,5	7,8	5,3	5,0	2,8	5,4
Ελλάδα	4,6	3,6	4,1	3,3	2,8	3,5	3,6
Τουρκία	3,1	2,9	4,1	3,1	3,2	4,8	3,5

βότερα ή φθηνότερα ανάλογα με τη ποιότητά τους. Η ποιότητα των καρπών, γενικά για κάθε ποικιλία και είδος φυτού, είναι συσταμένη πολλών παραγόντων. Ξεκινά από τον σπυρώνα και ολοκληρώνεται με τη συγκομιδή και διατήρησή. Έχει ιδιαίτερη σημασία, πως αναπτύχθηκαν οι καρποί στον σπυρώνα, σε σχέση με τις περιποιήσεις που δέχθηκε (λίπανση, άρδευση, κλάδεμα, ψεκασμοί). τότε συγκομίσθηκαν (στάδιο ωρίμανσης), σε σχέση με τον προορισμό τους για άμεση κατανάλωση ή για άλλες χρήσεις, και πώς διατηρήθηκαν στους ψυκτικούς χώρους (ελεγχόμενη ατμόσφαιρα, λίγος ή πολύς χρόνος διατήρησης κλπ.).

Ο παραγωγός βεβαίως είναι εκείνος που θα αποφασίσει αν θα παράγει καρπούς υψηλής ποιότητας «ανταγωνιστικούς», εφαρμόζοντας στο ακέραιο όλες τις επιβαλλόμενες περιποιήσεις στον σπυρώνα ή θα καταλήξει στην εύκολη και απλή λύση να οδηγήσει τους καρπούς στην απόσυρση (χωματερή), περιφρονώντας την ποιότητά τους.

Στο θέμα της ποιότητας και της απόσυρσης των καρπών η Γαλλίδα εκπρόσωπος της ΕΟΚ Κ. ANNE — MARIA DE PASCALE (βλέπε 2.1.2. και 2.2), στην ημερίδα της 9 Μαρτίου 1990, σε ερώτηση ακρατών ήταν σαφής και κατηγορηματι-

κή «Με την στρατηγητική της απόσυρσης πήρατε λάθος δρόμο».

Σ' άλλη ερώτηση διευκρίνησε, ότι την ΕΟΚ δεν την ενδιαφέρει ποιος παράγει το προϊόν, εάν είναι δηλαδή «γνήσιος παραγωγός» ή ερασιτέχνης, συνεταιρισμός ή άλλος φορέας κλπ., αλλά το προσφερόμενο προϊόν στην κατανάλωση να αντιπροσωπεύει την ποιότητα που αναγράφεται στο πωλούμενο προϊόν.

Με άλλα λόγια η «μίστρα» μπαίνει στο περιθώριο.

Συγκυραμένη με την ποιότητα των καρπών είναι και η συσκευασία. Λαμβάνοντας υπόψη τις νέες συνθήκες των καταναλωτών σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο, οι καρποί δεν αρκεί να είναι «ποικτικά άψογοι», αλλά και συσκευασμένοι, άψογοι.

Στον πίνακα 1 (βλέπε 2.3), φαίνεται καθαρά η «βαθμολογία» των ελληνικών προϊόντων σε σχέση με τα Ισπανικής προέλευσης και άλλων χωρών, στην γερμανική αγορά. Με άριστα το 10, τα προϊόντα της Ισπανίας βαθμολογήθηκαν στην ποιότητα 9,4 και στη συσκευασία 9,6, ενώ τα ελληνικά, αντίστοιχα στην ποιότητα 4,1 και στη συσκευασία 3,3. Η απόσταση στη βαθμολογία είναι τεράστια, κι' αυτό οπείγει να προβληματίζεται όλους τους φορείς που εμπλέκονται στην αγορά-πώληση των προϊόντων, πολιτεία, εξαγωγείς (συνεταιριστικοί ιδιώτες), δειτροκαλλιεργητές κλπ.

Το

περιοδικό «ΝΙΒΟΥΣΤΑ»

να μπει

σε κάθε Ναουσαϊκό σπίτι

●

Κάθε συνδρομητής

να γράψει

ένα καινούργιο

συνδρομητή

Προβλήματα συμμετοχής Ελληνικών Φολκλορικών Συγκροτημάτων σε Φολκλορικά Φεστιβάλ Εξωτερικού

Εισήγηση στα μέλη του BUREAU EXECUTIF του C.I.O.F.F.

Με τον ΠΓΡΣΟ έχω συμμετάσχει σε πολλά φεστιβάλ του εξωτερικού. Χορεύαμε στην Ισπανία, στα φεστιβάλ της IACA, στη Μαγιόρκα και στο συνέδριο των Αμερικανικών Τουριστικών πρακτόρων στην Μεδρίτη. Στην Γαλλία σε πάρα πολλά φεστιβάλ. Έχουμε τρία Γαλλικά βραβεία: Σταλής, χορεύ με το

Του
Λυκειάρχου
Εμμανουήλ Βαλαμίδη
προέδρου Ε.Σ. «Πυρός»

μεγάλο χορευτικό στη DIJON και με το παιδικό στην ΜΑΤΗΑ. Μας είναι τόσο οικεία η Γαλλία που γινόμαστε σαν στη χώρα μας. Αποφύγετε μας ξέφυγε το Κονφολάν. Στο Βέλγιο χορεύαμε σε πάρα πολλά φεστιβάλ, επίσης στην Αυστρία, στην Γιογκοσλαβία, την Ιταλία και στην Ουγγαρία. Στην Αγγλία δώσαμε μια ανεπανάληπτη παράσταση στα πλαίσια του 'Ιγγλίζ Μπαχ Φεστιβάλ που διούησε η Ελληνίδα καλλιτέγνης Λίνα Λαλάντη.

Στις αποστολές μας αυτές πήμε πολύ πλούσια ή πολύ φτωχά.

Πολύ πλούσια πήμε όταν μας καλούν ο Τουρισμός ή κάποιες δυνατές οικονομικά οργανώσεις ή παγκόσμια συνέδρια. Αεροπορικά ταξίδια, υπερπολυτελή ξενοδοχεία και πλούσιο φαγητό. Θυμάμαι σε Ελβετικό κροναϊζορόπλοιο τα πιάτα του μενιέματος έφταναν τα εφτά! Στη Μεδρίτη σε κάθε τραπέζι τεσσάρων ατόμων είχαμε δυο να μας υπηρέτουν!

Πολύ φτωχά πήμε όταν καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε την αποστολή με τις δικές μας δυνάμεις. Φτάσαμε με πούλμαν χωρίς διανυκτέρευση από Ελλάδα στη Βρετανία. Εδώ θα αναφερθώ σε κάτι που

μας συνέβει. Για τη Βρετανία είχαμε κάνει παραδοσιακά μπστίνια για τις κοπέλλες. Παραγγελία στα πόδια των χορευτριών μας. Μας κόμισαν πολύ. Όταν ήρθε η ώρα της παράστασης διαπιστώσαμε ότι ήταν αδύνατο να φορεθούν. Τα πόδια των χορευτριών είχαν πρησθεί απ' το συνεχές και χωρίς ξεκούραση ταξίδι. Στα κατοπινά ταξίδια βάλουμε οικονομική συμμετοχή των χορευτριών για την αντιμετώπιση των διανυκτερεύσεων καθ' οδόν. Αλλά αυτό δημιουργεί άλλα προβλήματα.

Αποκείται η οικονομική ενίσχυσή μας ή δημιουργία πάρων δικιών μας. Θέλουμε πολύ τον Σεπτέμβριο να πάμε στην Πολωνία. Το θέλει και ο κ. Κοζίνσκυ. Πώς όμως. Ένα ταξίδι δέκα ημερών έχει έξοδα 1.000.000. Επί πλέον αυτών, άλλες διακόσιες τουλάχιστο χιλιάδες δραχμές θέλουν οι μουσικοί, που είναι επαγγελματίες. Ακόμα ένα μεγάλο πρόβλημα είναι οι φθορές των στολών μας, οι περισσότερες από τις οποίες είναι παραδοσιακές, παλιές στολές. Θέλουμε ένα τσαγκάρι για να μας προλαβαίνει στα παπούτσια και ένα συνεργείο ραπτών για τα ρούχα. Κάποιος θα πρέπει να μας ενισχύσει. Να ποιήσε η Πολιτεία; Εδώ υπάρχει ένα πρόβλημα. Στην Ελλάδα τα φολκλορικά συγκροτήματα είναι πάρα πολλά. Η επιθυμία όλων είναι να βγούν στο εξωτερικό. Ποιόν πρώτα να βοηθήσει η Πολιτεία. Και με ποιά κριτήρια. Είναι κάτι που πρέπει να συζητηθεί.

Και έρχομαι στο θέμα της φιλοξενίας. Σε κάποιο φεστιβάλ τρώγαμε κάθε μέρα μακαρόνια. Σε ένα άλλο κάθε μέρα νερόδραστα φασολόκια. Νέοι άνθρωποι οι χορευτές έχουν ανάγκη από κανονική τροφή.

Αλλά αυτό ίσως ξεπερνιέται. Εκείνο που εμένα με προβληματίζει περισσότερο είναι η έλλειψη ελέγχου στα φεστιβάλ του γηθικού ποιού των γκρουπ που συμμετέχουν. Από το Μπονχάιπτεν του Βελγίου πέρασε ένα συγκρότημα που ρήμαξε αυριολεκτικά τα σπίτια στα οποία φιλοξενήθηκε. Το συναντήσαμε στη Μαγρόκα την επόμενη χρονιά. Είχε φτάσει στο κοινό κατάλυμα πριν από τα άλλα γκρουπ κατά μία μέρα. Αυτή η μέρα στάθηκε ικανή για να βρωμίσουν οι κοινόχρηστοι χώροι και να γίνουν απληροίαστοι. Άλλο συγκρότημα, φεύγοντας από φεστιβάλ νύχτα, συναποκόμισε όσα ζευγάρια παπούτσια, κάλτσες, εσώρουχα βρόηκε στα μπαλκόνια.

Βεδαίως είναι γνωστό, και πρέπει να θυγεί, ότι χορευτές κάνουν χρήση ναρκωτικών και διακινούν ναρκωτικά. Δεν γνωρίζω τις απόψεις της επιτροπής, αλλά για ενημέρωσή σας αναφέρω ότι για κάποια Ελληνικά σπίτια και ο ελεύθερος έρωτας είναι καταδικαστέος και για να επιτρέψουν την συμμετοχή των παιδιών τους στην αποστολή απαιτούν οι γονείς από τους συνοδούς εγγυήσεις.

Και εμείς σαν διοίκηση του Συλλόγου δεν θα θέλαμε να εξαιρέσουμε από την αποστολή κανέναν από τους χορευτές μας, που μετά από πολυετή επίπονη προσπάθεια έφτασε στην ώρα της απόδοσης και της ικανοποίησής του από μια συμμετοχή. Στο σημείο αυτό, αναφέρω ότι στον ΠΓΡΣΟ λειτουργεί Σχολή του παραδοσιακού χορού στην οποία φοιτούν περί τα 300 παιδιά.

Συνοψίζοντας θα έλεγα ότι με τις σημερινές συνθήκες είναι αδύνατη η συμμετοχή μας σε φεστιβάλ που

Συνέχεια στη σελίδα 86

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΔΙΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΟΙΝΩΝ Ο.Π.Α.Π. ΝΑΟΥΣΑ

Το Σάββατο 26.5.90 πραγματοποιήθηκε στη Νάουσα μία εκδήλωση με ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την αμπελοκαλλιέργεια και την ονομαστική της περιοχής.

Στην εκδήλωση αυτή παρουσίασε η Δρ. κα Στ. Κουράκου - Δραγώνα μια σειρά αποτελεσμάτων πειραματικών οινοποιήσεων που έκανε το Ινστιτούτο Οίνου σε δείγματα ενδοκτικών αμπελώνων για λογαριασμό του Διεπαγγελματικού Συνδέσιου Προστασίας και Προβολής Οίνων Ο.Π.Α.Π. «Νάουσα».

Τα ερευνητικά αυτά προγράμματα αφορούσαν τις χρονιές 1988 και 1989, ενώ είχε προηγηθεί μια αντίστοιχη εκδήλωση για το 1987.

Σκοπός των προγραμμάτων είναι η βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων οίνων «Νάουσα» και η διατήρησή τους σε υψηλά επίπεδα.

Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων εκτός από το επιστημονικό ενδιαφέρον που παρουσιάζει, φιλοδοξεί να ευαισθητοποιήσει τον αμπελουργικό κόσμο της περιοχής, ώστε να επικεντρώσει τις προσπάθειές του σε μια προοπτική εξέλιξης - διαφοροποίησης με τα νέα δεδομένα των αποτελεσμάτων πλέον των αμπελουργικών καλλιεργητικών φροντίδων, αλλά και της συνακόλουθης αναβάθμισης του οινικού δυναμικού της περιοχής.

Τα πρώτα αποτελέσματα των τριών αυτών ετών ερευνητικής δουλειάς από το Ινστιτούτο Οίνου μας δίνουν ακριβή πια στοιχεία, αλλά και επαληθευμένα που αφορούν καλλιεργητικές φροντίδες (ποτίσματα, κλαδέματα) στοιχεία εδαφολογικών συστάσεων, στρεμματικές αποδόσεις κ.λπ.

Ο Διεπαγγελματικός Σύνδεσμος, προσφέρει ήδη πολλά σ' αυτήν την κατεύθυνση με την γειωπόνο που α-

πασχάλει την συμβουλευτική δραστηριότητα που απευθύνει, τις επιμορφωτικές και εκπαιδευτικές εκδηλώσεις που διοργανώνει, αλλά κυρίως τα ανάλογα ερευνητικά προγράμματα που προωθεί, φιλοδοξεί μάλιστα σε μικρό χρονικό διάστημα

Της Χαρίκλ. Σπινθηροπούλου Γεωπόνου

μα να αναλάβει αυτοδύναμα τέτοια ερευνητικά προγράμματα με τη βεβαιότητα βεβαίως των μεγάλων οινοποιητικών μονάδων (Μπουτάρης, Τσάνταλης, Οίνοποιητικός Συνεταιρισμός), που είναι μέλη του Συνδέσιου.

Να σημειωθεί, ότι έχει εγκριθεί η χρηματοδότηση του Δ) και Συνδέσιου από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο για την τετραετία που αρχίζει το 1990, η οποία αφορά προγράμματα επιμορφωτικά, ερευνητικά, πειραματικές οινοποιήσεις κλωνική επιλογή, κατάρτιση αμπελουργικού μητρώου, προώθηση, προβολή οίνων «Νάουσα» κλπ. Χρηματοδότηση, η οποία εγκρίθηκε για τον Δ/κό

Σύνδεσιο, δεδομένου ότι πρόκειται για τον πρώτο αντίστοιχο φορέα στην Ελλάδα στον οποίο συμμετέχουν εκτός από τις μεγάλες οινοποιητικές μονάδες (ΑΑΟΣ, Μπουτάρης, Τσάνταλης), οι μικροί οινοπαραγωγοί, αλλά και οι περισσότεροι αμπελουργοί της περιοχής.

Την εκδήλωση της 26ης Μαΐου, παρουσίαση αποτελεσμάτων από την Δρ. κα Στ. Κουράκου - Δραγώνα, παρακολούθησαν εκτός από τους αμπελουργούς της Νάουσας, οι γαστρονομολόγοι απ' όλη την Ελλάδα, στελέχη οινοποιητικών μονάδων, γεωπόνοι, δημοσιογράφοι κ.λπ.

Κατά κοινή ομιολογία, ήταν μια σημαντική εκδήλωση της οποίας το ενδιαφέρον δεν εντοπίζεται μόνο στο επιστημονικό επίπεδο, αλλά και στην ευαισθητοποίηση των αμπελουργών και των οινοπαραγωγών - μικρών και μεγάλων - για καλύτερο σταβύλι και συνεπώς καλύτερο κρασί.

Πληροφορίες: Δ) κός Σύνδεσμος Οίνων Ο.Π.Α.Π. «Νάουσα», Σολωμού 3 Νάουσα, 59200, τηλ. (0332) 25.973, Νανά Μιμλίδου.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΦΟΛΚΛΟΡΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ

Συνέχεια από την σελίδα 85
απλά παρέχουν μια φιλοξενία. Το οικονομικό βάρος μας αποστολής είναι πολύ μεγάλο και δεν μπορούμε να το βαστάσουμε μόνοι. Τι μπορεί να γίνει είναι συζητήσιμο. Ακόμη είναι ανάγκη εν όψει ορατών κινδύνων να υποχρεωθούν τα Φεστιβάλ, τουλάχιστο αυτά που συμμετέχουν στον CIOFF, σε ένα μέγιστο απαιτήσεων και ελέγχου, ώστε οι συναντήσεις να αποβαίνουν σε όφελος και όχι σε βλάβη των παιδιών.

Και πιο πέρα νομίζω ότι κάτι θετικό πρέπει να προκύπτει από όλη αυτή την προσπάθεια σύμφωνη και με τους στόχους αυτής της προσπάθειας.

Έθεσα τα προβλήματα μας. Ευχαριστώ που με ακούσατε.

Σημείωση. Πρόεδρος του BUREAU EXECUTIF του C.I.O.F.F. ήταν ο πρόεδρος του FESTIVAL του Κορυφάν.